

BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ

Burak KAYA
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ali AYATA

BİLECİK, 2011

BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ

Burak KAYA
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ali AYATA

BİLECİK, 2011

**BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA

JÜRİ ONAY FORMU

Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 11/05/2011 tarih ve 51/3 (b) sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 03/06/2011 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Burak KAYA'nın "AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ" konulu tez çalışması Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS/DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Yrd. Doç. Dr. Ali AYATA

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÜNLÜ

ÜYE :

ÜYE :

ONAY

Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

TEŞEKKÜR

Samimi bir güven ile en başından beri çalışmalarımı takip eden; desteği ile ufkumu açan, çalışmamın her aşamasında çok büyük katkıları olan Saygıdeğer Hocam

Bilecik Üniversitesi Öğretim Üyesi

Sayın Yrd. Doç. Dr. Ali Ayata'ya

Ankara'da bulunduğum süre zarfında kaynak bulmamda yardımcı olan

Saygıdeğer arkadaşım Çağrı Lal'a

Hakkı hiçbir zaman ödenemeyecek kadar büyük olan

Sevgili Anneannem Münevver Baltacı'ya

Tez süresi boyunca kendisinden ilgi ve zaman çalmak zorunda kaldığım

Nişanlım Gülseren Kaya'ya

ve

Bu tezin oluşmasında yardımcı olan herkese

Sonsuz teşekkürler ediyorum.

ÖZET

AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ

Yazar Adı ve SOYADI: Burak KAYA

“AK Parti Dönemi Türkiye-AB Müzakere Süreci” adlı yazımızın temelini, Türkiye-Avrupa Birliği müzakere süreci, bu süreç sonucunda Türkiye’nin AB karşısında üyelik durumu ve üyelik sonrası Türkiye’nin ve AB’nin kazanımlarından oluşturmaktadır. Avrupa Birliği’nin hangi süreçlerden geçerek bugünkü durumuna ulaştığını anlatmak suretiyle ilk olarak Avrupa Birliği’nin tarihsel gelişimi, AB’nin bünyesinde oluşturulan kurumları ve AB’nin yasal çerçevesi değerlendirildikten sonra ise Türkiye-AB ilişkilerinin başlangıcı olan 1959 yılı ve ardından gelen Ankara Antlaşması’ndan başlayarak müzakere sürecine kadar olan devre anlatıldı. Brüksel Zirvesi’nde alınan kararlar birlikte müzakerelerin başlaması sonucu yazımızın ana konusu olan müzakere süreci ele alınarak bu bağlamda süreç içerisinde kabul edilen Müzakere Çerçeve Belgesi başlığı altında müzakerenin ilkeleri, esasları, usulleri yazıldı ve daha sonra müzakere usullerinin aşamaları Türkiye açısından ayrıntılı olarak incelendi. AK Parti döneminde yapılan reformları ve uyum paketlerini anlattıktan sonra hem Kopenhag Kriterleri açısından hem de yükümlülükleri üstlenebilme yeteneği açısından Türkiye tarafından ulaşılan noktalara kısaca değinildi. Müzakere başlıklarındaki son durumları belirttikten sonra Türkiye’nin AB yolunda bundan sonra hangi adımları izleyeceğini anlatan Türkiye’nin AB stratejisi adlı konu ele alındı. Ortaklığın kurumsal araçları, Türkiye’de AB’nin yapılanması ve müzakere sürecinin kurumsal yapısı anlatıldıktan sonra sonuç kısmına ulaşıldı. Sonuç kısmında ise Türkiye’nin AB karşısında tam üyelik durumu ve AB’ne üye devlet olması halinde Türkiye’nin ve AB’nin kazanımlarını değerlendireceğiz.

Anahtar Sözcükler

Avrupa, Kurumlar, Antlaşmalar, Ankara, Gümrük, AK Parti, Müzakere, Uyum Paketleri.

ABSTRACT

PERIOD OF THE AK PARTY OF TURKEY-EU NEGOTIATION PROCESS

Author's Name and Surname: Burak KAYA

The AK Party Period basis of our article to the Turkey-EU negotiation process, Turkey-European Union negotiation process, as a result of this process in the face of Turkey's EU membership status and membership of Turkey and the EU's achievements are the following. To explain the processes through which the European Union reached its present state of the historical development of the European Union, the EU's legal framework and institutions were established within the EU. After the Turkey-EU relations is the beginning of 1959, and then the negotiation process, starting from the Ankara Agreement to the circuit until told. Brussels European Council as a result of the decision to begin negotiations with the main subject of our article focused on the negotiation process. In the process of negotiation under the negotiating framework adopted policies, principles, procedures, was written. Later stages of the negotiation procedures for Turkey were examined in detail. The AK Party in the period of reforms and adjustment packages, said the ability to assume the obligations both in terms of both the Copenhagen criteria in terms of points achieved by Turkey have been mentioned briefly. After specifying the final status negotiation headers that Turkey's EU path and then follow the steps I discussed about the issue of Turkey's EU strategy. Company's corporate tools, Turkey, the EU's structure and corporate structure After telling the conclusion part of the negotiation process has been reached. At the conclusion of the EU against Turkey's full membership status and achievements of the EU member states will consider the case of Turkey and the EU.

Key Words

Europe, Institutions, Treaties, Ankara, the Customs, the AK Party, Negotiation, Compliance Packages.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
2. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
2.1. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARI	14
2.1.1. Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union)	14
2.1.2. Avrupa Parlamentosu (The European Parliament)	16
2.1.3. Avrupa Komisyonu (The European Commission)	18
2.1.4. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (Court of Justice of the European Union).....	20
2.1.5. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite (European Economic and Social Committee).....	22
2.1.6. Avrupa Birliği Sayıştayı (European Court of Auditors).....	23
2.1.7. Bölgeler Komitesi (Committee of the Regions)	24
2.1.8. Avrupa Merkez Bankası (The European Central Bank).....	25
2.1.9. Avrupa Ombudsmanı (The European Ombudsman)	26
2.2. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN YASAL ÇERÇEVESİ.....	28
2.2.1. Roma Antlaşması.....	28
2.2.2. Avrupa Tek Senedi	29
2.2.3. Maastricht Antlaşması ve Kriterleri.....	31
2.2.4. Amsterdam Antlaşması.....	34
2.2.5. Nice Antlaşması.....	35
2.2.6. Avrupa Birliği Anayasası	38
2.2.7. Lizbon Antlaşması	41
3. TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ	43
3.1. TÜRKİYE’NİN AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNA GİRMEK İSTEMESİNİN TEMEL NEDENLERİ.....	43
3.2. TÜRKİYE’NİN AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNA BAŞVURUSU	43
3.3. ANKARA ANTLAŞMASI.....	45

3.4. HAZIRLIK SÜRECİNDE YAŞANAN GELİŞMELER İŞİĞİNDA KATMA PROTOKOLE DOĞRU.....	49
3.5. KATMA PROTOKOL.....	51
3.6. GEÇİŞ DÖNEMİNDE YAŞANAN GELİŞMELER.....	54
3.7. GÜMRÜK BİRLİĞİ KARARLARI.....	60
3.8. AVRUPA ZİRVELERİNDE TÜRKİYE İÇİN ALINAN KARARLAR	63
3.9. HELSİNKİ ZİRVESİ ÖNCESİ.....	64
3.10. HELSİNKİ ZİRVESİ.....	65
3.11. HELSİNKİ ZİRVESİ SONRASI.....	67
4. AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ.....	69
4.1. TÜRKİYE İÇİN MÜZAKERE ÇERÇEVE BELGESİ.....	69
4.1.1. Müzakere İlkeleri.....	69
4.1.2. Müzakerelerin Esası.....	70
4.1.3. Müzakere Usulleri	71
4.2. MÜZAKERE SÜRECİNİN AŞAMALARI	71
4.2.1. Hükümetlerarası Konferans	71
4.2.2. Tarama Süreci.....	72
4.2.3. Müzakere Pozisyonlarının Hazırlanması.....	73
4.2.4. Özlü Müzakerelerin Başlaması	73
4.2.5. Müzakerelerin Sonuçlanması.....	73
4.2.6. Katılım Antlaşması	74
4.3. AK PARTİ DÖNEMİNDE YAPILAN SİYASİ REFORMLAR	74
4.3.1. Dördüncü Uyum Paketi	74
4.3.2. Beşinci Uyum Paketi	75
4.3.3. Altıncı Uyum Paketi	75
4.3.4. Yedinci Uyum Paketi.....	75
4.3.5. Sekizinci Uyum Paketi	76
4.3.6. Dokuzuncu Reform Paketi.....	76
4.3.7. 2007-2013 AB Müktesebatına Uyum Programı	77
4.4. REFORMLAR İŞİĞİNDA MÜZAKERE SÜRECİNDE KAYDEDİLEN İLERLEMELER: KOPENHAG KRİTERLERİ VE ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME YETENEĞİ.....	78

4.5. MÜZAKERE EDİLEN FASILLARDA SON DURUM	80
4.6. TÜRKİYE’NİN KATILIM SÜRECİ AB STRATEJİSİ.....	82
4.7. TÜRKİYE-AB ORTAKLIĞININ KURUMSAL ARAÇLARI	83
4.7.1. Ortaklık Konseyi.....	83
4.7.2. Ortaklık Komitesi.....	84
4.7.3. Karma Parlamento Komisyonu.....	84
4.7.4. Gümrük İşbirliği Komitesi.....	85
4.7.5. Gümrük Birliği Ortak Komitesi	85
4.7.6. Karma İstişare Komitesi	85
4.8. TÜRK İDARİ YAPISI İÇİNDE AB İLE İLGİLİ YAPILANMA.....	86
4.8.1. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği.....	86
4.8.2. Dış Ticaret Müsteşarlığı AB İcra Kurulu	86
4.9. TÜRKİYE'DE MÜZAKERE SÜRECİNİN KURUMSAL YAPISI.....	87
5. SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA.....	92
EKLER.....	101
EK 1.TÜRKİYE’NİN AVRUPA TOPLULUĞU’NA TAM ÜYELİK BAŞVURU METNİ (14 NİSAN 1987).....	101
EK 2.1989 AVRUPA KOMİSYONU RAPORU.....	102
EK 3.16-17 ARALIK 2004 TARİHLİ BRÜKSEL ZİRVESİ SONUÇ BİLDİRGESİ.....	110
EK 4.TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLETİŞİM STRATEJİSİ (ABİS)..	114
ÖZGEÇMİŞ.....	142

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: 2011-2020 Avrupa Konseyi Başkanlıkları.....	12
Tablo 2: Avrupa Konseyinde Ülke Bazında Oy Dağılımı.....	14
Tablo 3: Avrupa Parlamentosu'nda Ülke Başına Düşen Koltuk Sayısı (2009-2014)..	15

Simge ve Kısaltmalar Dizini

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABGS	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ABİS	Avrupa Birliği İletişim Stratejisi
ABK	Avrupa Birliği Konseyi
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AK	Avrupa Konseyi
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AMB	Avrupa Merkez Bankası
AMBS	Avrupa Merkez Bankası Sistemi
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Avrupa Parlamentosu
APE	Avrupa Para Enstitüsü
AST	Avrupa Savunma Topluluğu
AT	Avrupa Topluluğu
ATA	Avrupa Topluluğu Antlaşması
ATAD	Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
ATS	Avrupa Tek Senedi
BELÇ.	Belçika
BAB	Batı Avrupa Birliği
COREPER	Daimi Temsilciler Komitesi
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
EFTA	Avrupa Serbest Bölge Birliği
EPB	Ekonomik ve Parasal Birlik
ESK	Ekonomik ve Sosyal Komite
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
FB	Fasıl Bazı
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi
HICP	Tüketici Fiyat Endeksi
İKUK	İç Koordinasyon Uyum Komitesi
KPK	Karma Parlamento Komisyonu
LÜKS.	Lüksemburg
m.	Madde
md.	Madde
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
ODGP	Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OEEC	Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
OGT	Ortak Gümrük Tarifesi
OTP	Ortak Tarım Politikası

PKK
RİG
SİYAK
TBMM
TÜFE
UEF
vb.

Kürdistan İşçi Partisi
Reform İzleme Grubu
Siyasi İşler Alt Komitesi
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Tüketici Fiyat Endeksi
Avrupa Federalistleri Birliği
ve benzeri

1. GİRİŞ

Uluslarüstü bir yapıya sahip olan Avrupa Birliği, geçmişten 1950’li yıllara kadar hem kendi içinde hem de dışarıda birçok savaş ve çatışma yaşamıştır. Yaşanan bu savaşların bütünü Avrupa Devletlerine büyük bir tecrübe olmuştur ve bu bağlamda İkinci Dünya savaşından sonra 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ile Birliğin entegrasyon süreci başlamıştır.

Entegrasyon sürecinin oluşmasında önemli etkenlerden biri de Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’dir. ABD, İkinci Dünya savaşının yıkıntılarını ortadan kaldırmak amacıyla kredi musluklarını Avrupa Devletleri’ne açmıştır. Marshall yardımları çerçevesinde güçlü bir Avrupa oluşturmak isteyen ABD’nin yeni bir Avrupa inşa etmesindeki sebep ise konjonktürün siyasi durumundan kaynaklanmaktadır. Savaşın bitiminden sonra Sovyetler Birliği’nin komünizmi yayma tehlikesi ve Doğu Bloku ülkelerinde bu sistemin içine katılması sonucu Batı Avrupa’nın güçlü hale getirilmesi ve kapitalist ABD’nin tarafında yer alması gerekiyordu. Böylece Soğuk Savaş dönemi iki kutuplu bir dünya düzenine dönmüştür.

ABD’nin Marshall yardımlarını yapmasının sebebi sadece uluslararası platformda siyasi dengelerin sağlanmasından ibaret değildir. Bunun yanında ABD’nin ekonomisinde oluşan üretim fazlası ürünlerin Marshall planı çerçevesinde vaadedilen krediler karşılığında verilmesi sonucu hem ABD’nin ekonomisi canlanmış hemde Avrupanın gıda ihtiyacı karşılanmıştır.

AK Parti dönemi Türkiye-AB müzakere süreci adlı tezde ilk olarak ele alınan konu, Avrupa Birliğinin bugüne kadar gelen evresinde, Kıta Avrupasında entegrasyon sürecinin nasıl oluştuğu, bu sürece düşünürlerin katkıları, savaşların, çatışmaların ve Kıta Avrupasındaki ekonomik ve siyasi durumun entegrasyon sürecine olan etkisidir. AKÇT anlaşmasına kadar içeride birleşemeyen ancak kıta dışında özellikle savaşlarda haçlı orduları oluşturan Kıta Avrupasında, askeri birlik oluşturmalarının dışında herhangi bir birlik kurulamadığı saptanmıştır. Ancak bazı devlet adamları ve düşünürlerin çabaları ile özellikle iki büyük dünya savaşından sonra 1951 yılında AKÇT ile Avrupa Birliğinin entegrasyon süreci başlamıştır.

Ekonomik birlikteliğin en başarılı örneğini oluşturan AB için ilk adım sayılan AKÇT ile Avrupa’da siyasi birliğin kurulmasının kolaylaştığı düşüncesine kapılan Kıta

Avrupalı ilk başarısızlığını Fransa'nın önerdiği Avrupa Savunma Topluluğu projesinde yaşamıştır. Bu başarısızlığın sonucunda anlaşılmıştır ki Avrupa'da siyasi birliğin oluşması için gerekli ön şart ekonomik bir birlikteliktir. Bu sebepten dolayı 1957 yılında yapılan Roma Antlaşmasıyla ekonomik birliktelik perçinlenmiştir ve Birlik, Avrupa Ekonomik Topluluğu adını almıştır. Süreç içerisinde genişleme yaşayan Avrupa Ekonomik Topluluğu geçen zaman zarfında kurumlarında değişiklikler yapmış ve genişlemeye bağlı olarak bünyesinde yeni kurumlar oluşturmuş, varolan kurumların ise yetkilerini artırmıştır. Böylece AKÇT-AET-AB sürecinde kurumların işlevselliği artırılmış ve Birlik kurumlarının karar alma mekanizmaları hızlandırılmıştır. Bir yandan genişleme yaşayan AB, diğer yandan yasal çerçevesini oluşturarak derinlemesine bir ilerleme de yaşamıştır. Böylece tezin ilk kısmında AB'nin yasal çerçevesi, kurumları ayrıntılı olarak incelenmiş ve Avrupa Birliği geniş bir biçimde tanıtılmıştır.

Kuruluşundan itibaren muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak amacını güden Türkiye ise yine Marshall yardımları çerçevesinde Batı Avrupa tarafında yer almıştır ki hatta tarım ülkesi olan Türkiye bir nevi savaş sonrası Avrupa'nın bahçesi konumuna düşmüştür. ABD'nin de isteğiyle Türkiye, ürettiği ürünler ile Avrupa ülkelerinin tarım ihtiyacını karşılamıştır. Roma Antlaşmasıyla AET'nun kurulması sonucu ekonomik birliğin dışında kalmak istemeyen Türkiye'nin, AET ile 1959 yılında yolu kesişmiştir. Tezin ikinci bölümünde AET'na katılmak isteyen Türkiye'nin çabaları anlatıldıktan sonra Ankara Anlaşması ile belirlenen Hazırlık Aşaması, Katma Protokol ve Gümrük Birliği süreci ele alınmıştır. Belirlenen bu üç süreç içerisinde Türkiye'deki siyasi durum ve siyasetçilerin AET hakkında düşünceleri, iktidar partilerinin programlarında AET hakkında yer alan söylemleri, bununla birlikte Hazırlık Aşaması, Katma Protokol ve Gümrük Birliği Kararları madde madde irdelenmiştir.

Türkiye bu süreç içerisinde özellikle Anarşi ve çatışmaların yaşandığı 1970 ve 1980 yılları arasında siyasi istikrarsızlıkların yanı sıra yönetimdeki irade eksikliğinden de kaynaklanan içte ve dışta birçok sorun yaşamıştır. Bu sorunların oluşması da AET'na katılımın sanki başka hükümetlere bırakılıyormuş izlenimi vermektedir. Nitekim 1980 yılında ordu tarafından darbe yapılması sonucu Kenan Evren cumhurbaşkanı olmuştur ve Kenan Evren, geçmiş hükümetler tarafından AET ile olan ilişkilerimizin sallantıda bırakıldığını ve hükümetlerin bu yükümlülüğü başka hükümetlerin üzerine bıraktığını ifade etmiştir.

Sadece siyaset eksenli ya da halkın çatışması sonucu AET ile yollarımız tıkanmış değildir. DPT'nin başkanı olan Turgut Özal Döneminde, siyasal ussallık ve özsel ussallık arasındaki yaşanan çatışma da AET ile olan ilişkilerimizin sekteye uğramasına yol açmıştır.

AET ile ilişkilerimizin en gergin olduğu dönem ise Ordunun darbe yapmasından biraz sonraki dönemdir. Tezin II. Bölümünde de değinileceği gibi Ordunun darbeyi gerçekleştirmesi sonucu AET ilk olarak bu durumu olumlu karşılamıştır. Ancak 1981 yılının ikinci döneminde bu tavrı belli koşullara bağlı olarak değiştirmiştir. Böylece ilişkiler dondurulmuştur.

AET'na üye olmak yerine Bölgesel Kalkınma ve İşbirliği'ne üye olma taraftarı olan Turgut Özal 1983 yılında iktidara gelmiştir ve artık anlamıştır ki Türkiye'nin AET'na üye olmaktan başka şansı yoktur. Bu yönde bürokratlarıyla birlikte çalışmalara başlayan Turgut Özal 1986 yılına geldiğinde AET ile dondurulmuş olan ilişkilerimizde yeniden bir canlanma yaşanmasını sağlamıştır ve hatta 1987 yılında da tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Ancak 1989 yılında Avrupa Komisyonunca açıklanan bir bildiriye üyeliğin henüz erken olduğu belirtilmiştir.

Devlet ya da Hükümet Başkanlarının toplandığı zirveler sonucu Türkiye lehine çıkan kararlar, yani müzakere sürecinin başlatılması ise yazımızın temelini teşkil etmektedir. Brüksel Zirvesinde alınan kararlar birlikte müzakerelerin başlaması sonucu yazımızın ana konusu olan müzakere süreci ele alınarak bu bağlamda süreç içerisinde kabul edilen Müzakere Çerçeve Belgesi başlığı altında müzakerenin ilkeleri, esasları, usulleri yazıldı ve daha sonra müzakere usullerinin aşamaları Türkiye açısından ayrıntılı olarak incelendi. AK Parti döneminde yapılan reformları ve uyum paketlerini anlattıktan sonra Hem Kopenhag Kriterleri açısından hem de yükümlülükleri üstlenebilme yeteneği açısından Türkiye tarafından ulaşılan noktalara kısaca değinildi. Müzakere başlıklarındaki son durumları belirttikten sonra Türkiye'nin AB yolunda bundan sonra hangi adımları izleyeceğini anlatan Türkiye'nin AB stratejisi adlı konu ele alındı. Ortaklığın kurumsal araçları, Türkiye'de AB'nin yapılması ve müzakere sürecinin kurumsal yapısı anlatıldıktan sonra sonuç kısmına ulaşıldı.

Sonuç kısmında ise Türkiye'nin AB karşısında tam üyelik durumu ve AB'ne üye devlet olması halinde Türkiye'nin ve AB'nin kazanımlarını değerlendireceğiz.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Yüzyıllar önce Avrupalılar yeni kıtalar bulmak için denize açıldıklarında Asya ve Afrika sözcükleri yaygın iken, Avrupalı sözcüğü pek yaygın değildi ancak yaygın olan sözcük Hristiyan Dünyası idi. Böylece Avrupa'da siyasal olmasa da dinsel bir birlik ve bu dinsel birliğin getirisi olarakta eylemsel bir birlik vardı. Yani Orta Çağda Avrupa'yı birleştiren unsur Hristiyanlıktı. Ancak Hristiyan Dünyası Haçlı Seferlerinde birlikte hareket etse de, Avrupalı Devletler yüzyıllar boyunca aralarında savaşmışlardır.

1337'de başlayıp 1453'te sona eren Yüzyıl Savaşları tam olarak 116 yıl sürmüş ve Fransa'nın İngiltere'yi yenmesiyle sona ermiştir. Savaşın sonucunda İngiltere'de iç savaş yaşanmıştır. 1618 yılında Otuz Yıl Savaşları'na ise birçok Avrupalı Devlet katılmıştır. 1756-1763'teki Yedi Yıl Savaşları'nda İngilizler ile Fransızlar yeniden savaşmışlar ve Napolyon'un darbe ile Fransa'nın başına geçmesi sonucu 1805-1815 yılları arasında Napolyon Savaşları olmuştur. Avrupa bütünleşmesini hazırlayan koşullar incelendiğinde, Avrupa'daki bütünleşme çabalarının; savaşların, çatışmaların ve ekonomik krizlerin sonrasında hız kazandığı görülmektedir (Dedeoğlu, 2001:41).

18. yüzyılda birçok yazar ve düşünür Avrupa'da bir birliğin kurulmasına yönelik birçok projeler üretmişlerdir. Avrupa'nın çeşitli kentlerinde yapılan bu toplantılar Avrupa Birleşik Devletleri Konfederasyonu adı altında düzenlenmiştir. Fransız edebiyatçısı Victor Hugo Avrupa Birleşik Devletleri ismini ilk kullanan kişidir. Hugo'nun Paris'te yaptığı konuşmaya göre 20. yüzyılda yeni bir ulus ortaya çıkacaktır. Bu ülkede dil, para, ölçü ve yasa birliği olacaktır. Ancak 20. yüzyıla kadar Avrupa Birliği düşüncesi gerçekleştirilememiş ve 19. yüzyılın sonlarına doğru İtalya ve Almanya siyasi ve ekonomik birliklerini sağlamışlardır. Bu iki devletin siyasi ve ekonomik birliklerini tamamlaması sonucu Avrupa'da dengeler yeniden bozulmuş ve Avrupalı Devletler arasında birçok sorun çıkmıştır.

Sömürge yarışının hızlandığı 1900'lü yıllarda teknolojinin gelişmesiyle Avrupalı Devletler arasında hammadde arayışı ve buna bağlı olarakta sömürgecilik yarışı başlamıştı. İngiltere ve Almanya arasında oluşan ekonomik rekabet ve Fransızların Alsas-Loren Bölgesini Almanlardan geri almak istemesi sonucu, Avrupalı Devletler arasında bloklaşma olmuştur. Sonucunda birçok insanın hayatını kaybettiği I. Dünya

savaşı oldu. Buna rağmen Avrupa Birleşik Devletleri fikrinden vazgeçilmiş değildir. Coudenhove Kalergi'nin bu yöndeki çabaları da bunun en açık göstergesidir.

Kalergi 1920'de Pan-Avrupa adlı bir kampanya başlattı, 1922'de Pan-Avrupa Birliği'ni kurdu ve Viyana, Berlin, New York Kongrelerini topladı. Aynı yıl birleşmeler, kanton ve şehir devletleri dışına çıktı ve Belçika ile Lüksemburg arasında ekonomik bir işbirliği kuruldu (Yazgıç, 2005:9).

Dünya Savaşı'nın sonrasında Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesi, İtalya'da ise Mussolini'nin iktidara gelmesiyle birlikte Avrupa yine savaşın eşiğine gelmiştir. İngiltere, her ne kadar Almanya ve Fransa'nın arasında bir uzlaşma yapmak istediye de 1939 yılında II. Dünya savaşı patlak vermiştir. II. Dünya Savaşı ise Avrupa'da birlik fikrinin askıya alınmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı sonucunda Almanya ve İtalya yenilgiye uğramıştır. Yine de Avrupalı Devletler yeni bir savaşın çıkmaması için bir an önce birlik kurma çalışmalarına yeniden başlamıştır. Kalergi'nin 1920'de başlattığı Pan-Avrupa hareketi sonuç getirmiş ve son olarak Hollanda'nın katılımıyla Benelux olarak bilinen kuruluş meydana gelmiştir.

1946 yılında Zürih'te yaptığı konuşmasında Avrupa Birleşik Devletlerinin kurulması gerektiğini konuşmasında şöyle dile getiriyor:

... Avrupa Ailesinin yeniden yaratılması için Fransa ve Almanya arasında bir ortaklık kurulmalıdır. ... Ruhsal açıdan güçlü Almanya ve Fransa olmaksızın Avrupa'nın yeniden canlanması mümkün değildir. Avrupa Birleşik Devletleri'nin yapısı tek bir devletten daha önemli olmalıdır (www.ellopos.net/politics/Churchill_europe.asp?pg=3 (25 Mart 2011)).

Böylece Churchill, Zürih Üniversitesinde yaptığı konuşmada Birleşik Avrupa Devletleri kurulması konusunda Avrupalı Devletlere çağrıda bulunmuştur. ... Bu tarihten itibaren Avrupa entegrasyonu sürecinde bu öneri sürekli olarak temel bir referans olarak gösterilmektedir (Canbolat, 1998:67). Hollanda, İngiltere, Belçika, İtalya, Lüksemburg, İsviçre ve Fransa'daki federal hareket temsilcileri, aynı yıl Avrupa Federalistleri Birliği (AFB)'ni oluşturdular. AFB'nin amacı bir Federal Avrupa kampanyası yürütmektir. Avrupa'nın birleşmesi için Avrupa Federalistler Birliği, Churchill Birleşik Avrupa Hareketi, Birleşik Avrupa için Fransız Konseyi, Avrupa Sosyalist Birleşik Devletleri, Avrupa Ekonomik İşbirliği Ligi, Hristiyan Demokrat Hareket adında Federalist ve Fonksiyonel yaklaşımı benimseyen birlikler kuruldu. Birleşik Avrupa için çalışan bu birlikler 1947 yılında, Avrupa Birliği Hareketi

Uluslararası Komitesi çatısı altında toplandı. 1948 yılında Avrupa Birliği Hareketi Uluslararası Komitesi himayesinde, Winston Churchill'in başkanlığında Avrupa Kongresi düzenlendi. Kongreye 800 delege katıldı ve kongreye katılanlar Avrupalı Devletlerin siyasi ve ekonomik bütünleşmelerine hazırlık yapmak için bir kurumun varlığının gerekliliğini vurguladılar. Ayrıca Delegeler tarafından insan hakları şartının kabul edilmesi ve bununla ilgili şartlara uyulmasını sağlamak içinde Adalet Divanı'nın kurulması önerildi. Aynı yıl Amerika Birleşik Devletleri tarafından Marshall Planı çerçevesinde finanse edilen, Batı Avrupa Devletlerine ekonomik yardım yapılmış ve bunun koordinasyonunu sağlamak için de Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (AEİT) kurulmuştur. Daha sonra AEİT'nin adı Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (EİKT) olarak değiştirilmiştir. 1949 yılında ise Hükümetlerarası düzeyde Avrupa Konseyi kuruldu ve Konsey ilk toplantısını Strazburg'da yaptı. Ancak Avrupa Konseyi, Avrupalı devletlerin istedikleri sonucu vermemiş, istenildiği gibi bir birlik için gerekli şartların sağlanabilmesinde yetersiz kalmıştır (Berksoy ve Işık, 2006:17).

Nihayet 9 Mayıs 1950 yılında Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Fransa ve Almanya arasındaki gerginliğin giderilmesi ve Kıta Avrupasının birleşmesi için ilk adım olarak kömür ve çelik üretiminin tüm Avrupa ülkelerine açık uluslararası bir yapıya devredilmesi gerektiğini bir deklarasyon ile açıklamıştır. Böylece Almanya ve Fransa arasındaki kömür ve çelik gerginliği bir daha savaşa sebebiyet vermiş olmayacaktır. Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, Lüksemburg, İtalya, Schuman'ın deklarasyonuna cevap vererek Haziran 1950 yılında deklarasyonu imzalamışlardır. Ağustos 1950 yılında ise Avrupa Konseyi Meclisi Schuman Deklarasyonunu onayladı. Schuman planı esas alınarak yapılan görüşmeler sonucunda AKÇT'ni kuran ve bugünkü Avrupa Birliği'nin temeli sayılan Paris Antlaşması 18 Nisan 1951 (Çayhan, 2002:44) yılında Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, Lüksemburg ve İtalya tarafından imzalanmıştır. Paris Antlaşması imzalandıktan bir yıl sonra 25 Temmuz 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. II. Dünya Savaşından sonra İngiltere Başbakanı Winston Churchill ilk defa Avrupa Birleşik Devletlerini dile getirmesine rağmen, İngiltere, Schuman Deklarasyonu ile verilen davete icabet etmemiş ve görüşmelere katılmamıştır. İngiltere'nin Antlaşmayı imzalamamasının sebebi olarak İngiltere'nin II. Dünya Savaşından güçlenerek çıkması ve kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun İngiltere merkezli olmaması olarak gösterilmektedir. İngiltere'nin Birleşik Avrupa

fikrine sıcak bakmamasından dolayı Belçikalı Devlet adamı, NATO ve Benelux Ekonomik Birliği'nin kurulmasında büyük rol oynayan Paul-Henri Charles Spaak, İngiltere'yi protesto amacıyla Aralık 1951 yılında Avrupa Konseyi Danışma Meclisi başkanlığından istifa etmiştir.

AKÇT öz itibariyle, kömür ve çelik üretimine ilişkin olarak bir ortak Pazar, ortak hedefler ve bunları yönetecek ortak kurumları oluşturuyordu. Topluluğun görevi, bir ortak pazarın kurulması yoluyla ve üye ülkelerin genel ekonomileriyle uyum içinde, bu ülkelerde iktisadi büyümeye, istihdamın geliştirilmesine ve hayat seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktı. Aynı zamanda en yüksek üretkenlik düzeyinde üretimin en ussal dağılımını sağlayacak koşulların yerleşmesini gerçekleştirmektir. Bu yapı, uluslararası bir yapıyı arz ediyordu ve topluluğun dört temel kurumu vardı:

Yüksek Otorite

Ortak Meclis

Bakanlar Özel Konseyi

Adalet Divanı

AKÇT büyük ölçüde başarılı oldu. Kuruluşunda gözetilen hedeflere ulaştı. Avrupa Birliği'ni gerçekleştirecek diğer organizasyonların kurulmasına hem manevi hem de maddi yönden küçümsenmeyecek yardımlarda bulundu (Yazgıç, 2005:16-17).

AKÇT'nin imzalanması sonrası 1953 yılında ilk Avrupa vergisi yürürlüğe girdi ve kömür ve demir cevheri ortak pazarı kuruldu. Bu yönde miktar kısıtlamaları ve gümrük vergileri kaldırıldı. 1952 yılında altılar arasında Avrupa Savunma Topluluğu imzalandı. Avrupa Savunma Topluluğu fikri Fransa Başbakanı Rene Pleven'e aittir ve amacı Avrupa Ordusu kurmaktır. Belçika, Almanya, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya parlamentoları tarafından imzalanan AST, 1954 yılında Fransa Parlamentosunda reddedilince AKÇT'yi imzalayan altılar, siyasi entegrasyondan önce ekonomik bütünleşmenin gerekli olduğu kanısına vardılar.

Altıların Dışişleri Bakanları 1955 yılında İtalya'da toplandı ve ortak bir pazarın kurulması gerektiği sonucuna vardı ve nükleer enerji konusunda anlaşmaya varıldı. Bunun sonucunda AKÇT'nin altı üyesi 25 Mart 1957 (Samancı, 2006:13) yılında Roma'da bir araya gelerek Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)'nu oluşturan antlaşmaları imzaladılar. Bu antlaşmalar Roma Antlaşması olarak anılmaya başlandı ve 1958 yılında yürürlüğe girdi. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun amacı, üye devletlerin arasında mal, sermaye, kişi ve hizmetlerin serbestçe dolaşımı, aynı zamanda üye ülkelerin yaşam standardının yükseltilmesi ve uyumlu ve dengeli bir büyümedir.

8 Nisan 1965 yılında AKÇT, AET ve EURATOM'u birleştirmek için Brüksel'de 1 Temmuz 1967 yılında yürürlüğe girmesi öngörülen Füzyon Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma sonucunda Daimi Temsilciler Komitesi oluşturulmuştur. Bu kurum, AET Konseyinin çalışmalarına son şeklinin verilmesi görevini sürdürmektedir (Coşkun, 2001:62).

Avrupa Toplulukları, 1 Temmuz 1968'de Roma Antlaşması'nda önceden öngörülen takvimden 18 ay önce gümrük vergilerini üye ülkeleri arasında kaldırmış, üçüncü ülkelere karşı da ortak gümrük tarifesi (OGT) uygulamaya koymuştur(Avrupa Birliği Kronolojisi (1946-2002), 2002:32).

1961 yılında İngiltere Avrupa Ekonomik Topluluğuna başvurmuştur. Ancak 1962 yılında ABD ile İngiltere arasında nükleer silahlar konusunda bir antlaşma imzalanınca Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'nin 1963 yılında düzenlediği basın toplantısında İngiltere'nin Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma Antlaşmasının kurallarını uygulamaya pek istekli olmadığını belirtmiştir. Çözüm olarak ise İngiltere'ye ortaklık statüsü verilmesi gerektiğini söylemiştir. Bundan dolayı da İngiltere'nin başvurusu askıya alınmıştır. İngiltere ikinci başvurusunu Avrupa Topluluğuna, Danimarka, İrlanda ve Norveç ile aynı yılda 1967 yılında yapmıştır. Ancak Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle, Avrupa Topluluğunun yapısal değişime uğrayacağı fikrini öne sürerek ikinci kez İngiltere'yi veto etmiştir. Fransa'da iktidarın değişmesiyle birlikte İngiltere'nin Avrupa Topluluğu'na katılması konusundaki fikride değişmiştir. Fransa Başkanı George Pompidou 1969 yılında toplanan Bakanlar Konseyinde Zirve toplantısı çağrısında bulunmuş ve 1 Aralık 1969 yılında Lahey'de bir Zirve gerçekleştirilmiştir. Lahey Zirvesinde Avrupa'nın siyasi ve ekonomik entegrasyonu ile genişlemesi konusunda bazı kararlara varılmıştır. Sonuçta İngiltere, Lahey'de çıkan sonuca karşı AT'na katılma konusunda pek istekli davranmamıştır. Ancak İşçi Partisinin iktidarı kaybetmesi ile sonuçlanan seçimlerde yeni kurulan Edward Heath Hükümeti, Avrupa Toplulukları'na üye olmak isteyenlerin çoğunluğunu sağlayınca 1970 yılında müzakereler Lüksemburg'da görüşmeler başlamış ve 1971 yılında tamamlanmıştır. Beş yıllık geçiş süresi öngörülen İngiltere, İrlanda, Danimarka ve Norveç ile 1972 yılında katılım anlaşması imzalanmıştır. Katılım anlaşması imzalayan ülkeler bu anlaşmayı kendi topraklarında referanduma götürmüşlerdir. Norveç halkı Avrupa Toplulukları'na hayır demiştir. Diğer ülkelerde çıkan referandum sonuçları %

50'nin üzerinde olunca Avrupa Topluluklarını oluşturan devlet sayısı 6'dan 9'a yükselmiştir ve böylece Topluluk ilk defa bir genişleme yaşamıştır. 1 Ocak 1973 itibariyle İngiltere, İrlanda ve Danimarka resmi olarak AT'ye katılmışlardır (Rupp, 2001:6).

1970'li yıllarda petrol fiyatlarının yükselmesi ve stagflasyonun (durgun şişkinlik) baş göstermesi sonucunda Avrupa Topluluğu'na üye olan devletlerin arasındaki bağların gevşemesine yol açmıştır. Yüksek enflasyon ve yavaş büyümenin getirisi olarak üye devletlerin arasındaki ticaret hacmi zayıflamış ve her üye devlet ulusal korumacı politikaları uygulamaya başlamıştır. Petrol krizinin 1984 yılına kadar sürmesi ve Topluluğa olan etkilerinden dolayı, Avrupa Komisyonu toplantı düzenlemiştir. Topluluğun bağlarının tekrar sıkı tutulması için Beyaz Kitabı yayınlanmış ve süreç Avrupa Tek Senedi'nin imzalanmasıyla devam etmiştir. 17 Şubat 1986 yılında imzalanan ve 1 Temmuz 1987 (Dura ve Atik, 2003:46) yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi'nin amaçları arasında Avrupa Topluluğu'na üye devletlerin arasındaki bağların sıkı tutulması gerektiği, ortak pazar ve ekonomik ve parasal birlik hedefi vardır. Böylece stagflasyon döneminde gevşeyen bağların sıkı tutulması ve zayıflayan ticaret hacminin artırılması konularında topluluğa dinamizm kazandırılmıştır.

1959 yılında Roma Antlaşması'nın akabinde Yunanistan madde 238'e dayanarak, AET'na ortak üye olmak için ilk başvuruda bulunan ülkedir. Yapılan görüşmelerin neticesinde 9 Temmuz 1962'de Yunanistan ile AET arasında bir ortaklık anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma 1 Kasım 1962'de yürürlüğe girmiştir ancak 1967 yılında Yunanistan'da darbe olunca AET ile Yunanistan arasındaki ilişkiler dondurulmuştur. 1974 yılında Askeri Darbe Yönetimi sona erince Yunanistan ile AET arasındaki ilişkiler tekrar başlamış ve 12 Haziran 1975 yılında Yunanistan resmen tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. Görüşmeler sonucunda 1979 yılında Yunanistan ile katılım antlaşması imzalanmıştır. 1 Ocak 1981 tarihinden itibaren Yunanistan Avrupa Topluluğu'nun onuncu üyesi olmuştur ve 1988 yılında serbest dolaşım hakkını kazanmıştır. Yüzölçümü bakımından küçük, nüfus açısından az olan Yunanistan Avrupa Topluluğu için pek sorun oluşturmamıştır. Ancak Euro'ya geçiş için gerekli şartları taşımayan bir ülke olduğu Komisyon ve Avrupa Para Enstitüsü (APE) tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkmıştır.

İspanya ile Topluluk arasında 1970 yılında yürürlüğe giren tercihli ticaret anlaşması geçerli idi. 1975 yılında diktatör Bahomonde Francisco Franco'nun ölümüyle beraber İspanya 1977 yılında Topluluğa tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. İspanya ile 1985 yılında katılım anlaşması imzalanmış ve İspanya 1 Ocak 1986 yılında Topluluğa tam üye olmuştur. Katılım anlaşması ile birlikte İspanya'ya 7 yıllık bir uyum dönemi öngörülmüştür. İspanya serbest dolaşım hakkını 1992 yılında elde etmiştir. Portekiz'de 1986 yılında tam üye olmuştur. Portekiz için de 7 yıllık bir uyum süreci öngörülmüştür ve İspanya gibi Portekiz'de 1992 yılında serbest dolaşım hakkını elde etmiştir.

İspanya ve Portekiz'in katılımı ile, AT'nin başlangıçtaki üye sayısının iki katına çıkması; oybirliği ile karar alınması sürecini güçleştirirken, bu ülkelerin ekonomilerindeki tarım sektörününün payının yüksek olması da Topluluğun OTP'nda uyum sorununu gündeme getirmiştir. Ortaya çıkan bu problemler nedeniyle; AT'nin genişleme politikasının yerini, derinleşme politikası almıştır (Dura ve Atik, 2003: 212-213).

II. Dünya Savaşından yenilgiyle çıkan Almanya ikiye bölünmüştür. Federal Almanya ile Doğu Almanya arasında Churchill'in demir perde olarak bahsettiği Berlin Duvarı yapılmış ve sınırlarda kapatılmıştır. Berlin duvarı Soğuk Savaşın simgesi haline gelmiştir. Ancak Federal Almanya, Doğu Almanya'nın demokrasiye adım atması sonucu sınırlarını açmış ve ikiye bölünen Almanya 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ve sınırların kaldırılması ile tekrar birleşmiştir. Bunun anlamı Avrupa Topluluklarının fiilen bir genişleme yaşadığıdır. Doğu Almanya ekonomik yönden zayıf olduğu için birleşme masraflarının yaklaşık % 80'ini Federal Almanya karşılamıştır.

1986 yılında Avrupa Tek Senedi ile hedeflenen Tek Pazar ve Ekonomik ve Parasal Birlik hedefleri 1990'lı yıllarda hız kazanmıştır. 1991 yılında yapılan Maastricht Zirvesinde Roma Antlaşmasına ekler getirilmiş ve nihayetinde Maastricht Antlaşması olarak bilinen metin 1992 yılında imzalanmıştır. Kasım 1993 yılında Maastricht Antlaşması yürürlüğe girmiştir.

22 Haziran 1993 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin genişlemesinin Merkezi Doğu Avrupa Ülkelerini kapsayacağını kabul etmiş ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri de belirtmiştir. Bu kriterler siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Siyasi Kriter: Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini ve korunmasını garanti eden kurumların varlığı,

Ekonomik Kriter: İşleyen bir pazar ekonomisinin varlığının yanısıra Birlik içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısına karşı koyma kapasitesine sahip olunması,

Topluluk Mevzuatının Benimsenmesi: Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarına uyma dahil olmak üzere üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olunması.

Politik Kriterler

AB'ye girmeye aday ülkeler;

- İstikrarlı ve kurumsallaşmış bir demokrasinin var olması,*
- Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü,*
- İnsan haklarına saygı,*
- Azınlıkların korunması,*

gibi dört ana kriter açısından değerlendirmeye alınacaktır. Genel olarak; ülkenin çok partili bir demokratik sistemle yönetiliyor olması, hukukun üstünlüğüne saygı, idam cezasının olmaması, azınlıklara ilişkin herhangi bir ayrımcılığın bulunmaması, ırk ayrımcılığının olmaması, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın yasaklanmış olması, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesinin tüm maddeleri ile çekincesiz kabul edilmiş olması, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabul edilmiş olması gibi özellikler dikkate alınmaktadır. Ancak, bu ilkelerin varlığı tek başına yeterli olmamakta, aynı zamanda kesintisiz uygulanıyor olması gerekmektedir.

Ekonomik Kriterler

Kopenhag Zirve sonuçlarına göre, ekonomi alanında işlevsel bir piyasa ekonomisinin varlığı kadar, AB içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısı ile başedebilme kapasitesi de aranmaktadır.

a. Etkin bir piyasa ekonomisi için;

- Arz-Talep dengesinin piyasa güçlerinin bağımsız bir şekilde karşılıklı etkileşimi ile kurulmuş olması,*
- Ticaret kadar fiyatların da liberal olması, piyasaya giriş (yeni firma açılması) ve çıkış (iflaslar) için engellerin bulunmaması,*
- Mülkiyet haklarını (fikri ve sınai mülkiyet) içeren düzenlemeleri kapsayan yasal bir sistemin olması ve bu yasalar ile düzenlemelerin icra edilebilmesi,*
- Fiyat istikrarını içeren bir ekonomik istikrara ulaşılmış olması ve sürdürülebilir dış dengenin varlığı,*
- Ekonomik politikaların gerekleri hakkında geniş bir fikir birliğinin olması,*
- Mali sektörün, tasarrufları üretim yatırımlarına yönlendirebilecek kadar iyi gelişmiş olması gerekmektedir.*

b. AB içinde rekabet edebilme kapasitesinin sağlanması için;

- Öngörülebilir ve istikrarlı bir ortamda karar alabilen ekonomik kurumların makroekonomik istikrarının olması ve bununla beraber işlevsel bir piyasa ekonomisinin varlığı,*
- Alt yapı, eğitim ve araştırmayı içeren yeterli miktarda fiziki ve beşeri sermayenin olması,*
- Firmaların teknolojiye uyum sağlama kapasitesinin bulunması gerekmektedir.*

Bu çerçevede rekabet edebilme derecesinin göstergeleri olarak, birliğe girişten önce birlik ile o ülke arasında belirli bir ticaret ortaklığının olması ve ülke ekonomisinde küçük firmaların oranı sayılmaktadır.

Topluluk Müktesebatına Uyum Kriteri

a. AB'nin siyasi birlik ile ekonomik ve parasal birlik hedeflerini kabul etmek:

Birliğin “ortak dış politika ve güvenlik” politikasına etkin bir katılım için aday ülkelerin buna hazır olması gerekmektedir. Ekonomik ve Parasal Birlik konusunda ise, merkez bankasının bağımsızlığı, ekonomik politikaların koordinasyonu, İstikrar ve Büyüme Paktına katılım, merkez bankasının kamu sektörü açıklarını finanse etmesinin yasaklanması gibi konularda üye ülkelerin aldıkları kararlara katılmak gerekmektedir.

b. AB'nin aldığı kararlara ve uyguladığı yasalara uyum sağlamak:

- Gümrük Birliği, malların serbest dolaşımı, sermayenin serbest dolaşımı gibi ortaklık anlaşmaların da belirtilen şartlara uyum sağlaması,

- Tek pazara geçişi gerektiren Topluluk müktesebatına uyum sağlanması,

- Topluluğun tarım, iletişim ve bilgi teknolojileri, çevre, ulaşım, enerji, taşımacılık, tüketici hakları, adalet ve içişleri, işgücü ve sosyal haklar, eğitim ve gençlik, vergilendirme, istatistik, bölgesel politikalar, genel dış ve güvenlik politikası gibi alanlardaki her türlü düzenlemesine uyum sağlanması (www.belgenet.com/arsiv/ab/kopenhag_kri.html (29 Mart 2011)).

17 Temmuz 1989 tarihinde Avusturya, 1 Temmuz 1991'de İsveç, 18 Mart 1992 (Yazgıç, 2005:22) tarihinde Finlandiya AB'ne tam üyelik başvurularını yaptıktan sonra bu ülkelerin katılım müzakereleri 1 Şubat 1993 yılında başlamıştır. Böylece 1 Ocak 1995 (Yazgıç, 2005:22) yılında Avusturya, İsveç, Finlandiya Avrupa Birliği'ne katılmıştır ve 6 üye devlet ile başlayan Avrupa Birliği 15 üyeye ulaşmıştır.

1992 yılında alınan bir kararla 1996 yılında Avrupa Birliği Antlaşmasının revizyonu öngörülmüştür. Amsterdam'da yapılan zirve sonucunda Maastricht Antlaşmasının birçok maddesi yenilenmiştir ve sonuçta 1997 yılında Amsterdam Antlaşması imzalanmıştır. En önemli yeniliklerden bir tanesi de Maastricht Antlaşmasında ekonomik ve parasal birliğin aşamaları belirlenmişken, Amsterdam Zirvesinde 1 Ocak 1999 (Özbay, 1997:28) yılı için tek para birimine geçiş teyit edilmiştir. Böylece Euro, 1999'da mali işlemler için tanıtıldı, 2002'de ise banknot ve madeni paralar Euro bölgesi denilen 12 ülkede, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İspanya'da dolaşıma çıkarıldı.

1993 yılında Kopenhag'ta alınan kararlar sonucunda Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, Estonya, Letonya, Litvanya, Malta ve Kıbrıs ülkeleri de Avrupa Birliği'ne girmek için başvuruda

bulunmuşlardır. Müzakereler 1997 yılında başlamıştır ancak Avrupa Birliği, 12 ülkeyi sınırlarına katmadan önce özellikle kurumlarında 2001 yılında imzalanan Nice Antlaşmasıyla revizyona gitmiştir. Alınan kararlar 27 ülkeyi birbirine kolayca entegre edebilecek nitelikte idi. Başvuruda bulunan 12 üye'den 10 tanesi 1 Mayıs 2004 yılında Avrupa Birliği'ne katılmıştır. Bulgaristan ve Romanya ise 2007 yılında Birliğe katılmıştır. 1952 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olarak entegrasyona başlayan 6 devlet bugün tek pazar hedefini gerçekleştirmiş ve hem genişlemiş hem de derinlemesine ilerleyerek 27 üye devlet ile Avrupa Birliği'ni oluşturmuştur.

2001 yılında Avrupa Birliği Devletleri tek Anayasanın hazırlanması girişiminde bulunmuşlardır. 2002 yılında AB Anayasasını hazırlamak üzere bir konvansiyon oluşturulmuştur. 2004 yılında ise nihai metin AB'ne üye devletler tarafından imzalanmış ancak Fransa ve Hollanda halkı AB Anayasasına hayır oyu verince Anayasa askıya alınmıştır. Kurumsal ve daha başka reformlar için 2007 yılında Lizbon Antlaşması imzalanmış ve söz konusu antlaşma 1 Ocak 2009 yılında yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda, AB ile müzakereleri başlayan ülkelerin durumları, aday ülkelerin durumları ve Avrupa Birliği'ne olası aday ülkeler şöyledir:

Çoğu [Batı Balkan Ülkeleri], bir zamanlar Yugoslavya'nın içinde yer alan bu ülkeler, yeniden ekonomik yapılanmalarını hızlandırmak, etnik ve dini savaşlar nedeniyle yara almış olan karşılıklı ilişkilerini geliştirmek ve demokratik kurumlarını güçlendirmek için AB'ye dönüyorlar. AB, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti'ne Kasım 2005'te 'aday ülke' statüsü tanıdı. Diğer olası adaylar Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ ve Sırbistan (Fontaine, 2007:13).

30 Mart 2011 tarihi itibarıyla Hırvatistan ve Türkiye'nin katılım müzakereleri devam etmektedir. Türkiye ile ilgili Müzakere Çerçevesi, Fasıllar ve günümüze kadar uzanan diğer gelişmeler daha sonraki bölümümüzde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Bir NATO üyesi olan ve çok uzun bir süredir ortaklık anlaşması olan Türkiye, üyelik için 1987'de başvurdu. Ülkenin coğrafi konumu ve siyasi tarihi, olumlu bir yanıt vermeden önce AB'nin bir süre tereddüt etmesine neden oldu. Bununla birlikte, Avrupa Birliği Konseyi Ekim 2005'te Türkiye ile katılım müzakerelerini başlattı. Aynı zamanda da diğer bir aday ülke olan Hırvatistan ile müzakerelere başladı. Bu iki ülke için henüz üyelik müzakerelerinin sonunda yapılacak Katılım Anlaşmasıyla Topluluğa giriş tarihi saptanmadı (Fontaine, 2007:13).

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARI

2.1.1. Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union)

Öncelikle açıklamamız gereken konu, Avrupa Konseyi (AK) ile Avrupa Birliği Konseyi (ABK) kavramlarının birbirlerinden farklı oluşudur. Avrupa Birliği Kurumları arasında bir tane Avrupa Konseyi ve bir tane de Avrupa Birliği Konseyi bulunmaktadır. Avrupa Konseyi (The European Council), Devlet ya da Hükümet Başkanlarının bir araya gelmesi ile oluşan uluslararası bir örgüttür. Avrupa Konseyi'nin, AB Konseyi ile karıştırılmaması için AK'ne Zirve ismi de verilmektedir. Avrupa Konseyi AB politikalarını tartışmak ve gelişmeleri gözden geçirmek için yılda dört kez toplanmaktadır. Avrupa Konseyi,

İnsan haklarını korumak, Avrupa'nın kültürel çeşitliliğini arttırmak ve ırklar konusunda önyargılar ve hoşgörüsüzlük gibi sosyal sorunlarla savaşmayı hedefleyen hükümetler arası bir kuruluştur. Avrupa Konseyi, 1949'da kurulmuştur ve önemli başarılarından biri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni hazırlamak olmuştur. Mağdur vatandaşların bu konvansiyon altında haklarını kullanabilmesi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini de kurmuştur. Avrupa Konseyi, içinde 27 Avrupa Birliği ülkesinin de bulunduğu 47 üyeye sahiptir ve merkezi Fransa'nın Strazburg şehrinde Palais de l'Europe binasındadır (Avrupa Birliği Nasıl Çalışır?, 2007:9).

Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union) ise, genel konsey olarak toplantı yaptığında Dışişleri Bakanları düzeyinde, daha spesifik konular üzerinde toplantı yapılacaksa o konuda üye Devlet Bakanları nezdinde toplanır. Örneğin, ulaştırma konulu bir toplantı olacaksa her üye devletin Ulaştırma Bakanı toplantıya katılır. AB Konseyi, AB'nin ana-karar alma mekanizmasıdır ancak karar alırken bu görevini Avrupa Parlamentosu ile birlikte işbirliği prosedürü gereğince yerine getirir. AB Konseyi'ne, altı aylık dönemler için, dönüşümlü olarak Başkanlık görevini üye devletler üstlenmektedir. Konsey Başkanı'nın, Konsey'in toplantıya çağırılması, yönetmeliklerin yürürlüğe konulması, gündemin belirlenmesi, alınan kararların ve tavsiyelerin ilgililere bildirilmesi, Avrupa Parlamentosunda Konsey'in temsili gibi görevleri vardır. Bir de Konsey için Genel Sekreterlik oluşturulmuştur. Genel Sekreter üye ülkelerin oybirliği ile seçilir. Bunların yanında bir de Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) ve bu komiteye yardım eden ve sayısı 30-60 arasında değişen uzman yardımcılar vardır. Genel Sekreter, COREPER ile birlikte hareket ederek AB Konseyi'nin çalışması için gerekli hazırlıkları yapar, bütçe önerileri hazırlar ve Avrupa Parlamentosu'na Konsey tarafından sunulacak olan raporları kaleme alır.

Tablo 1: 2011-2020 Avrupa Konseyi Başkanlıkları

Macaristan	Ocak-Haziran	2011
Polonya	Temmuz-Aralık	2011
Danimarka	Ocak-Haziran	2012
Kıbrıs	Temmuz-Aralık	2012
İrlanda	Ocak-Haziran	2013
Litvanya	Temmuz-Aralık	2013
Yunanistan	Ocak-Haziran	2014
İtalya	Temmuz-Aralık	2014
Letonya	Ocak-Haziran	2015
Lüksemburg	Temmuz-Aralık	2015
Hollanda	Ocak-Haziran	2016
Slovakya	Temmuz-Aralık	2016
Malta	Ocak-Haziran	2017
İngiltere	Temmuz-Aralık	2017
Estonya	Ocak- Haziran	2018
Bulgaristan	Temmuz-Aralık	2018
Avusturya	Ocak-Haziran	2019
Romanya	Temmuz-Aralık	2019
Finlandiya	Ocak-Haziran	2020

Kaynak: Official Journal of the European Union, L 1/12 (5 Şubat 2011)

AB Konseyi'nin, Avrupa yasalarını onaylamak, Birçok konuda AP ile birlikte çalışmak, AP ile birlikte AB bütçesini onaylamak, AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikalarını geliştirmek, Uluslararası antlaşmalar yapmak, Üye devletlerin ekonomik ve sosyal politikalarını koordine etmek ve cezai konularda ulusal mahkemeler ile polis güçleri arasında koordinasyon sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca AB Konseyi herhangi bir konuda karar alırken, basit çoğunluk, nitelikli çoğunluk ve oybirliği yöntemlerini kullanır. Bu yöntemler alınacak karara göre değişkenlik gösterir. Üye ülkeler oy kullanırken sadece bir üye devleti temsilen oy kullanabilme hakkı vardır.

Tablo 2: Avrupa Konseyinde ülke bazında oy dağılımı

Ülke	Nice Antlaşması'ndan önceki oylar	Nice Antlaşması'ndan sonraki oylar
Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere	10	29
İspanya	8	27
Polonya	-	27
Belçika, Yunanistan, Hollanda, Portekiz	5	12
Macaristan, Çek Cum.	-	12
Avusturya, İsveç	4	10
Bulgaristan	-	10
Danimarka, İrlanda, Finlandiya	3	7
Slovakya, Litvanya	-	7
Lüksemburg	2	4
Letonya, Slovenya, Estonya, Kıbrıs	-	4
Malta	-	3
TOPLAM (AB-15)	87	237
TOPLAM (AB-25) Kasım 2004		321
TOPLAM (AB-27)		345

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı

(www.disiliskiler.pol.tr/Birimler/AB/Sayfalar/ABKurumlari.aspx, (6 Şubat 2011))

2.1.2. Avrupa Parlamentosu (The European Parliament)

Kurucu antlaşmalarda genel kurul olarak bahsedilen bu kurumun adı Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Parlamentosu (AP) adını almıştır. 1979 yılına kadar her üye devletin bakanlarının katılımıyla oluşan parlamento bu tarihten sonra üye ülkelerde AP için ayrı seçimler düzenlenmektedir. Böylece AB'ne üye olan ülkelerdeki bütün vatandaşlar genel oy sistemiyle AP'nun oluşumunu sağlamaktadır. 2007 yılı itibariyle 785 olan parlamento üye sayısı 736'ya düşmüştür. Çünkü Nice antlaşması, toplam sandalye sayısının 2009 yılında yeniden 736'ya indirilmesini öngörmüştü (www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2009/06/090605_ep_facts.shtml (7 Şubat 2011)). AP üyelerinin seçimi beş yılda bir yapılmaktadır.

Tablo 3: Avrupa Parlamentosu'nda ülke başına düşen koltuk sayısı (2009-2014)

Avusturya	17		Letonya	8
Belçika	22		Litvanya	12
Bulgaristan	17		Lüksemburg	6
Kıbrıs	6		Malta	5
Çek Cumhuriyeti	22		Hollanda	25
Danimarka	13		Polonya	50
Estonya	6		Portekiz	22
Finlandiya	13		Romanya	33
Fransa	72		Slovakya	13
Almanya	99		Slovenya	7
Yunanistan	22		İspanya	50
Macaristan	22		İsveç	18
İrlanda	12		İngiltere	72
İtalya	72			
TOPLAM	736			

Kaynak: Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu

(www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Nasil_Calisir/AB_Kurumlari,Ab_Kurumlari_Sayfalar.html, 8 Şubat 2011))

AP genel kurul toplantıları Strasbourg'da yapılır. Toplantı dönemi yıllık olan AP yılda toplam 60 gün tüm üyelerinin katılımı ile toplantılar yapar. Sekreteryası Lüksembourg'da bulunan AP Ağustos ayında hiç toplantı yapmaz. Konsey'in ve Komisyonun önerisi üzerine olağanüstü toplantı yapabilir (Peterson, 1997:559-578).

Avrupa Parlamentosu'nun bir Başkanı ve 14 Başkan Yardımcıları vardır. Mevcut 20 komitesi vardır ve bu komiteler iki hafta arayla toplanarak, parlamentoya yöneltilen soruları incelemekle görevlidir.

Avrupa Birliği Antlaşması'nın 137. Maddesine göre AP 'nun hem danışma hem de denetleme görevleri vardır. Zamanla artan bu görev ve yetkileri 4 ana başlık altında toplayabiliriz:

- 1.Diğer Avrupa Birliği organlarını denetler,*
- 2.Avrupa Birliği yasama sürecine katılır,*
- 3.Avrupa Birliği'ne yeni üye alma ve ortaklık antlaşmalarında yer alır ve veto hakkını kullanır,*
- 4.Bütçenin kabul edilmesi prosedüründe önemli rolü vardır (Groves, 1994:20).*

Avrupa Parlamentosu'nun AB kurumlarını denetlemesi ve diğer görevleri ise şu şekilde yerine getirmektedir:

Parlamento diğer Avrupa kurumları üzerinde demokratik gözetim uygular. Bunu birkaç yolla yapar. Yeni bir Komisyon göreve başladığında, üyeler AB üye ülkelerinin hükümetleri tarafından aday gösterilir fakat adaylar Parlamento'nun

onayı olmadan atanamaz. Parlamento, Komisyon Başkan adayı dâhil olmak üzere her adayla tek tek görüşme yapar ve Komisyon'un tümünü kapsayarak oylama yapar. Görev süresi boyunca Komisyon, toplu istifa etmelerini gerektiren bir gensoru önergesi verebilen Parlamento'ya karşı siyasi olarak sorumludur. Daha genel olarak Parlamento, Komisyon tarafından gönderilen raporları (genel raporlar, bütçe uygulama raporları, vb.) düzenli olarak inceleyerek kontrol altında tutar. Dahası Parlamento üyeleri, Komisyon Üyelerinin cevap vermekle yükümlü oldukları soruları düzenli olarak Komisyon'a yöneltirler. Parlamento, Konsey'in de çalışmasını denetler; Parlamento üyeleri düzenli olarak Konsey'e sorular sorar ve Konsey Başkanı düzenli olarak Parlamento'nun genel oturumlarına katılır ve önemli tartışmalarda yer alır. Parlamento ayrıca vatandaşlarından gelen dilekçeleri inceleyerek ve soruşturma komiteleri kurarak da demokratik kontrol uygular. Son olarak, Parlamento her AB zirvesine (Avrupa Konseyi Toplantıları) katkı sağlar. Her bir zirvenin açılışına Avrupa Konseyi'nin gündemindeki madde ve konular hakkında Parlamento'nun görüş ve fikirlerini açıklaması amacıyla Parlamento Başkanı davet edilir. AB'nin yıllık bütçesi Parlamento ve Konsey tarafından ortaklaşa kararlaştırılır. Parlamento bütçeyi ardi ardına iki oturumda tartışır ve bütçe, Parlamento Başkanı tarafından imzalanmadıkça yürürlüğe girmez. Avrupa Parlamentosu Bütçe Kontrolü Komitesi bütçenin nasıl harcandığı kontrol eder. Ayrıca Parlamento her yıl, bir önceki mali yıl için Komisyonun bütçe idaresini onaylayıp onaylamayacağına karar verir. Bu onay işlemi teknik olarak 'ibra etmek' diye bilinir (Karluk, 1996:130-142).

2.1.3. Avrupa Komisyonu (The European Commission)

Avrupa Komisyonu, AB'nin yürütme organıdır (Avrupa Birliğine Genel Bakış, 2010:10) ve bir bütün olarak Avrupa Birliği'nin çıkarlarını temsil eder ve savunur. (Medya Profesyonelleri için AB Rehberi, 2006:21) Ortak çıkarları ve antlaşmaları korumanın yanısıra, bütünleşme yönünde daha büyük bir itici güç oluşturmak amacıyla kurulmuştur (Erhan ve Arat, 2001:810).

Avrupa Birliği'ni uluslararası ilişkilerde temsil etme yetkisi Avrupa Komisyonu'na verilmiştir. Komisyon, Birlik adına mütarekelere katılmakta, antlaşmaları paraflamakta ve imzalamaktadır. Avrupa Komisyonu, yürütme organı olmasından dolayı, Konsey tarafından alınan kararları uygulamakla ve gerekli düzenlemeleri yapmakla görevlidir. AT Antlaşması çerçevesinde karar alma sürecini başlatma yetkisi Komisyon'a aittir. Dolayısıyla Komisyon, Birliği harekete geçiren kurumdur (Koç, 2004:72).

Komisyon; Kurucu Antlaşmalar'ın koruyucusudur. Kurucu Antlaşmalar'ın ve Organlar'ın almış olduğu kararların usulünce uygulanıp uygulanmadığını, ilgili tarafların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini izlemek, yürütme yetkilerinin yanı sıra ortak politikaların oluşturulması ve yürütülmesini üstlenmektedir (Karluk, 2002:146).

AB'nin kurumlarında çalışan 20.000 civarındaki personelin yaklaşık 15.000'i Komisyon ve bağlı birimlerinde görev yapmaktadır. Komisyon'un bünyesinde ayrıca; bir İstatistik Bürosu ve Hukuk Servisi bulunmaktadır (Bilici, 2004:51). Komisyon, AB üyesi devletlerin ortak kararı ve Avrupa Parlamentosu'nun onayı ile 5 yıllık bir süre için atanan 20 üyeden (komiserden) oluşmaktadır. Komisyon Başkanı, AB'ye üye devletler

tarafından Avrupa Parlamentosu'nun onayı alındıktan sonra atanmaktadır (Torun, 2001:27).

Komisyon üyeleri, görevlerini yerine getirirken kendi ulusal hükümetlerinden tamamen bağımsız olarak davranmakla ve yalnızca AB'nin çıkarlarını gözetmekle yükümlü olan, her biri bir veya birkaç politika alanında özel sorumluluğa sahip kişilerdir. Komisyon'da kararlar oybirliği ile ve kolektif sorumluluk ilkesine göre alınmaktadır. Avrupa Parlamentosu güvensizlik oyu ile Komisyon'u görevden alma yetkisine sahiptir (Türkdoğan, 2001:51).

Avrupa Komisyonu'nun merkezi Brüksel'dedir ve Komisyon haftada bir defa toplanmaktadır. Kendisine görüş bildirmekle yükümlü çeşitli alt komiteleri vardır. Bunlar;

Dış İlişkiler, Mali ve Ekonomik İşler, Sanayi, Rekabet, İstihdam-Sanayi-Sosyal İşler, Eğitim-Mesleki Eğitim-Gençlik, Tarım, Ulaştırma, Kalkınma, Audiovizüel-İletişim-Enformasyon ve Kültür, Tüketici Politikası, Bilim-Araştırma ve Geliştirme-Telekomünikasyon-Enformasyon Pazarı ve Araştırma İşletmeleri, Balıkçılık, İç Pazar ve Mali Servisler, Bölgesel Politikalar, Enerji, Bütçe, İstatistik Ofisi, Gümrükler ve Dolaylı Vergilendirme, Şirket Politikaları-Ticaret-Turizm ve Sosyal Ekonomi Komiteleri'dir (Karluk, 2002:146-149).

Komisyon görevleri, genel bir şekilde Avrupa Topluluğu Antlaşması (ATA) md. 211'de öngörülmüştür. Bunlar;

- Girişimi başlatmak, öneride ve tavsiyede bulunmak,
- ATA'sında belirtilen bir alanlarda tavsiye kararı almak ve görüş vermek,
- ATA'ya uygun olarak kendi yetkisi dahilinde kararlar vermek,
- Konsey ve Avrupa Parlamentosu'nun tasarruflarına katılmak,
- ATA'ya dayanarak organlar tarafından alınmış olan tasarrufların uygulanmasına nezaret etmek, bu kapsamda Topluluk Hukuku'nun uygulanmasını gözetmek ve sağlamak,
- Konsey tarafından konulan hükümlerin icrası için, Konsey'ce kendisine verilen yetkileri kullanmak,
- Uluslararası ilişkileri yürütmek,
- Bütçenin ön tasarısını hazırlamak ve kabul edilen bütçeyi uygulamak,
- Topluluğa ilişkin faaliyetlerin raporlarını her yıl hazırlayıp yayınlamak,
- Topluluğa ait fonları yönetmek,
- Topluluğu mahkemelerde temsil etmek,
- Topluluk hukukuna uygunluğu sağlama davası açmak,
- Üye devletlerin desteklerinin ATA'nın 93 üncü maddesine (Topluluk hukukuna uygun hareket edilmesi hakkında açılacak davalarla ilgili) uygun olup olmadığını incelemek ve gerektiğinde ihlal (Topluluk Hukukuna Uygunluk) davası açmak,
- Üye devletlerin, ATA'nın 100 a maddesine (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile ilgili) uygun hareket edip etmediğini incelemek ve gereğinde ihlal davası açmak,
- Ortak Dış Güvenlik Politikası kapsamındaki görevleri yerine getirmek,
- Ekonomik ve Parasal Politikalar ile ilgili görevleri yerine getirmek,
- Sanayi ve Araştırma Faaliyetleri ile ilgili görevleri yerine getirmek,

- *Konsey'den hukuk koyma yetkisini aldığı hallerde bu görevlerini yerine getirmek,*
- *Konsey Daimi Temsilciler Komitesi'nde (COREPER) yer almak,*
- *Konsey tarafından devredilen Blok İstisna Düzenlemeleri (Patent, dağıtım, know-how sözleşmeleri gibi) yetkisini kullanmak,*
- *Topluluğun rekabet hukukuna aykırı olan konularda; bireysel ve blok istisnalara ilişkin kararlar almaktır (Tekinalp ve Tekinalp, 2000:223-229).*

2.1.4. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (Court of Justice of the European Union)

Avrupa Topluluklarını kuran antlaşmalarla belirlenen hedefe ulaşılabilmesi için Avrupa Birliği'ne üye devletlerin, müktesebatın getirdiği kurallara uyması ve uygulaması bir zorunluluktur. Bu yükümlülüğün ifa edilip edilmemesi de beraberinde yasal bir denetimi zorunlu kılmıştır. Böylece Paris antlaşmasında yer alan Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD) merkezi Lüksembourg'da olmak üzere 7 Ekim 1958 (Özcan, 1999:36) yılında göreve başlamıştır. Divan'ın rolü, AB yasalarına uyulmasını ve Antlaşmaların doğru biçimde yorumlanarak uygulanmasını temin etmektir (Fontaine, 2007:20). Adalet Divanı AB'ye ait hukuk normlarıyla ilintili olduğu için milli hukuk normlarıyla ilgilenemez. Çünkü milli hukuk düzenin alanına giren konularda sorunları veya ihtilafları ele alıp çözüme yetkisine sahip değildir. Ancak AB'ye üye ülkelerin herhangi birisinde oluşan sorun ve ihtilaf vb. durumların çözümünde alınan mahkeme kararı AB müktesebatına aykırı ise o zaman ATAD devreye girer. Ancak ATAD re'sen dava açmaz. Üye devletler tarafından, AB organları tarafından ya da AB vatandaşı olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından dava açılabilir. Adalet Divanı kararları kesindir ve divanın verdiği kararlar için yargı yolu kapalıdır. Divan üst derece mahkeme özelliğindedir.

Divan, her üye ülkeye bir tane karşılık olmak üzere 27 yargıçtan ve 8 umumi vekilden oluşmaktadır. Bunlar, üye ülkeler tarafından, bağımsızlığı hakkında tam bir güven veren ve kendi ülkelerinde en yüksek yargısal görevlerin yerine getirilmesi için gerekli koşullara haiz veya hukuk bilimi alanında görüşleri ile yeteneklerini kabul ettirmiş kişiler arasından, ittifakla, altı yıl için seçilir. Bu sürenin bitiminde üyeler, tekrar göreve gelebilirler. Üyeler kendi aralarından bir başkan seçer; bu seçim üç yılda bir yenilenir. Görev süresi dolmuş başkan yeniden seçilebilir. (Avrupa Birliği ve Türkiye, 2007:21).

Divan, genel kurul olarak toplanır ve basit çoğunlukla karar verir. Gerek gördüğü hallerde daireler şeklinde toplanabilir. Divan genel kurulunun aldığı kararlar ile daireler şeklinde alınan kararlar arasında hiçbir fark yoktur. Her iki kararda aynı

özellikleri gösterir. Adalet Divanı'nın baktığı davaları beş gruba ayırmak mümkündür: Ön hukuki karar, Bir zorunluluğu yerine getirmemekle ilgili eylemsizlik davaları, Fesih davaları, Eylemsizlik Davaları, Tazminat Davaları.

Her bir AB ülkesindeki ulusal mahkemeler, bu ülkelerde AB mevzuatlarının gerektiği gibi uygulanmasını sağlamakla sorumludurlar. Fakat farklı ülkelerdeki bu mahkemelerin, AB mevzuatını değişik şekillerde yorumlamaları riski vardır. Bunun olmasını önlemek için bir 'ön hukuki karar prosedürü' vardır. Bu prosedür, eğer bir ulusal mahkemenin bir AB yasasının yorumu veya geçerliliği hakkında herhangi bir şüpheye sahip ise Adalet Divanı'ndan bilgi isteyebileceği ve bazı durumlarda da istemek zorunda olduğu anlamına gelir. Bu bilgi, hukuki ön karar olarak verilir. Komisyon, bir üye ülkenin AB yasaları altındaki mecburiyetlerini yerine getirmediğini nedenleriyle tespit ediyorsa, bu süreci başlatabilir. Bu süreç, başka bir üye ülke tarafından da başlatılabilir. Her iki durumda da Divan iddiaları soruşturur ve kararını verir. Söz konusu üye ülke gerçekten suçlu bulunursa bu hatalarını hemen düzeltmelidir. Eğer Divan, üye ülkenin kararına uymadığını tespit ederse bu ülkeye ceza uygulayabilir. Eğer herhangi bir üye ülke, Konsey, Komisyon veya (belli şartlarda) Parlamento bir AB yasasının kanun dışı olduğuna inanıyorsa, Divan'a fesih için başvurabilir. Bu 'fesih davaları', kendilerini doğrudan ve aleyhte etkileyen yasaların iptali için gerçek kişiler tarafından da açılabilir. Divan ilgili yasanın anlaşılabilirliğine uygun olmadığını veya gerektiği gibi onaylanmadığını tespit ederse yasanın hükümsüz olduğunu açıklayabilir. Antlaşma, Avrupa Parlamentosu'nun, Konsey'in ve Komisyon'un belli durumlarda gerekli kararları vermelerini gerektirir. Eğer bu gerek yerine getirilmezse üye ülkeler, diğer AB kurumları ve (belli şartlarda) bireyler veya şirketler bu ihlali resmen kayda geçirmek için Divan'a şikâyetle bulunabilirler. (Genç, 1993:170-175).

AB organlarının ya da çalışanlarının üçüncü kişilere vermiş olduğu zarardan dolayı oluşan davalara tam yargı davaları denir. Davalı taraf AB kurumları adına çalışanlar için çalıştığı AB kurumudur. Davacı taraf ise gerçek veya tüzel kişiler olabilir. Tam yargı davasında Divan, sadece AB hukukuna bağlı kalmayıp hukukun genel ilkelerinden de faydalanır. AB sözleşmelerinin dışında kalan tazminat davaları tam yargı davalarıdır.

Avrupa Tek Senedi, ATAD'nın yükünü hafifletmek amacıyla 168A maddesiyle birlikte bir ilk derece mahkemesinin kurulmasını hükme bağlamıştır (Avrupa Birliği ve Türkiye, 2007: 21). Bu ilk derece mahkemesinin adı Asliye Hukuk Mahkemesidir. Divanda olduğu gibi her üye ülkeden bir tane yargıç seçilir. Günümüzde 27 tane yargıç bulunmaktadır. Yargıçlar altı yıllığına seçilirler. Üyeler kendi aralarında üç yıllığına bir başkan seçerler ve bu seçim her üç yılda bir yenilenir.

İlk derece Mahkemesinin yargılama yetkisine sahip olduğu konular şunlardır: 1) Topluluk Kurumlarının hareketlerine ya da bu kurumların taraf olduğu eylemsizlik davalarına karşı gerçek ya da tüzel kişiler tarafından doğrudan getirilen davalar, örneğin, şirket üzerine vermiş olduğu bir cezaya ilişkin olarak Komisyon aleyhine açılan bir dava gibi. 2) Komisyon aleyhine Üye Devletler tarafından açılan davalar; 3) Devlet yardımları, "damping" ile ilgili kanunlar ya da uygulama yetkisini aldığı kanunlarla ilgili olarak Konsey aleyhine üye Devletler tarafından

açılan davalar; 4) Topluluk kurumları ya da personeli tarafının yol açılmış olduğu zararların tazminine ilişkin davalar; 5) İlk derece Mahkemesine yargı yetkisi veren Topluluklar tarafından yapılmış olan sözleşmelere dayanan davalar; 6) Topluluk markaları ile ilgili davalar; 7) Kamu Hizmetleri Mahkemelerinin kararları aleyhine, kanun hükümleriyle sınırlı, temyizler. İlk derece Mahkemesi tarafından verilen yargı kararları iki aylık bir süre için temyize konu olup, Adalet Divanına yönelik olarak hukuki sorularla sınırlıdır (www.laweuropa.com (28 Ocak 2011)).

İlk derece mahkemesi olarak bir de AB Konseyi'nin kurulmasını kabul ettiği Kamu Hizmetleri Mahkemesi vardır. Bu mahkeme Konsey tarafından atanan yedi yargıçtan oluşmaktadır. Yedi yargıç yedi yıllığına görev yaparlar. Kendilerine üç yıllığına bir başkan seçerler ve bu seçim her üç yılda bir tekrarlanır.

Avrupa Topluluğu Adalet Divanı kararları için temyize gidilemediği halde ilk derece mahkemelerinin kararları için ATAD'a temyiz başvurusunda bulunulabilir. ATAD, ilk derece mahkemelerinin verdiği kararı uygun bulmazsa kararı bozabilir. Divan, ilk derece mahkemesinin yerine bir karar alabilir, bu karar kesindir, ya da ilk derece mahkemesinin tekrar incelemesi ve karar vermesi için kararı mahkemeye gönderir.

2.1.5. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite (European Economic and Social Committee)

Ekonomik ve Sosyal Komite, Avrupa Birliği'nin kurucu antlaşması olan Roma Antlaşmasıyla beraber 1957 yılında kuruldu (The EESC: a bridge between Europe and organised civil society, 2009:5). Ekonomik ve Sosyal Komite (ESK), Bakanlar Konseyi ve Komisyon'a yardımcı olması amacıyla kurulmuş bir danışma organıdır (Köstekli, 1999:19). Ekonomik ve Sosyal Komite, özellikle üretici, çiftçi, nakliyecisi, işçi, tüccar, zanaatkar, serbest meslek sahipleri ve kamu yararına çalışan kurumlar ile çeşitli ekonomik ve sosyal kesimlerin temsilcileri ve kamu yararını temsil eden kimselerden oluşur (Treaties Establishing the European Communities (ESCS, EEC, EAEC), 1987:236). Komitenin, 27 üye ülkeden gelen ve üye ülkelerin nüfusuyla orantılı, kadın ve erkeklerden oluşan 344 üyesi vardır (Discover the European Economic and Social Committee, 2009:1). Komite üyeleri, Konsey tarafından oybirliğiyle dört yıllık bir süre için atanırlar. Görev süreleri yenilenebilir (Treaties Establishing the European Communities (ESCS, EEC, EAEC), 1987:410). Ekonomik ve Sosyal Komite, Başkanı'nı üyeleri arasından 2 yıllığına seçer. ESK, Konsey ve Komisyon'un talebi üzerine toplantı yapmakla beraber, kendi inisiyatifi ile de toplanabilir. ESK,

görüşlerinin hazırlanmasında uzmanlaşmış bölümlere sahiptir. ESK'nin kendi sekreteryası vardır (Bozkurt vd., 2004:134). Komitenin merkezi Brüksel'dedir.

Avrupa'nın Entegrasyonu için kendini aday olan Ekonomik ve Sosyal Komite, Avrupa düzeyinde görüşlerini ifade etmek için, sivil toplum örgütlerinin etkinliğini sağlayarak Avrupa Birliği'nin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Komite'nin 3 ana görevi vardır:

- 1- *Konsey, Komisyon ve Amsterdam Antlaşması'ndan itibaren Parlamento'ya tavsiyelerde bulunmak;*
- 2- *Sivil toplumun Avrupa birleşmesine daha katılımcı ve daha demokratik bir toplum anlamında katkısını sağlamak;*
- 3- *Üye olmayan ülkelerdeki sivil toplum kurumlarıyla da ilişkiye girerek bir danışma mekanizmasını oluşturmak.*

Komite'nin altı ayrı çalışma grubu şöyledir:

- 1- *Tarım, Kırsal Kalkınma ve Çevre Grubu*
- 2- *Ekonomik ve Parasal Birlik ve Ekonomik ve Sosyal Birleşme Grubu*
- 3- *İstihdam, Sosyal İlişkiler ve Vatandaşlık Grubu*
- 4- *Dış İlişkiler Grubu*
- 5- *Tek Pazar, Üretim ve Tüketim Grubu*
- 6- *Ulaştırma, Enerji, Altyapı ve Enformasyon Topluluğu Grubu*
(www.disiliskiler.pol.tr/Birimler/AB/Sayfalar/ABKurumlari.aspx, (23 Şubat 2011)).

2.1.6. Avrupa Birliği Sayıştayı (European Court of Auditors)

1977 Ekim ayında çalışır hale gelen AT Sayıştay'ı 1 Ekim 1993 tarihinde Maastricht Antlaşmasının yürürlüğüyle AB'nin asli kurumları arasına girdi (European Court Of Auditors, 1996:7). Avrupa Sayıştay'ı, Avrupa Birliği'nin mali işlerinin dış denetçisidir ve merkezi Lüksemburg'dadır.

Sayıştay'ın üyeleri, kendi aralarından Avrupa Sayıştay Başkanını seçerler. Sayıştay Başkanı tek karar ve icra mercii değildir. Başkanın rolü primus inter pares (eşitler arasında birinci) olarak tanımlanmaktadır (Karluk, 1996:139). Başkanın görev süresi üç yıldır ve bu süre sonunda yeniden seçilmesi mümkündür. Sayıştay, her üye devletten seçilen 15 kişinin meydana getirdiği bir kurumdur. Üyeler, Topluluk üyesi devletlerin önerileri dikkate alınarak Parlamente'ye danışıldıktan sonra Konseyce oybirliği ile atanırlar. Üyelerin görev süresi 6 yıldır. Sayıştay, AB fonlarını kullanan her kurumu ya da organı mali yönden denetler (Dura ve Atik, 2003:171).

Sayıştay, her mali yılın bitiminden sonra bir Yıllık Rapor hazırlayacaktır. Bu rapor Topluluk kurumlarına gönderilmiş olacak ve bu kurumların Sayıştay'a verdiği cevapları ile birlikte AT Resmi Gazetesi'nde yayımlanacaktır. Sayıştay ayrıca

herhangi bir konuda kendiliğinden rapor hazırlayabileceği gibi Topluluk organlarının talebi üzerine de görüş bildirebilir. Hazırlanan Yıllık Raporlar, Özel Raporlar ve Görüşler topluluk üyeleri tarafından kullanılır (Sayın, 1998:71).

Bu raporlar, Avrupa Parlamentosu'na ve Konsey'e; bütçe uygulamasının denetimi işlevlerinin yerine getirilmesinde de yardımcı olur (Bozkurt, 2001:100).

2.1.7. Bölgeler Komitesi (Committee of the Regions)

1986 yılındaki Avrupa Tek Senedi ile birlikte bölgesel ve yerel yönetimler temsilcilerinden oluşan bir danışma organı fikri gerçekten şekil almaya başladı. ... 24 Haziran 1988 tarihinde Bölgeler ve Yerel Yönetimler Konseyi kuruldu (Key dates in the history of the Committee of the Regions; 1994 – 2009, 2009:2). Bölgeler komitesi son şeklini Maastricht anlaşmasında aldı ve 1994 yılında kuruldu (Regions and cities on the road to Copenhagen, 2009:11). Komiteye, Jacques Blanc ilk Başkan olarak seçildi. Pasqual Maragall i Mira'da ilk başkan yardımcısı oldu (Key dates in the history of the Committee of the Regions; 1994-2004, 2004:3).

Bölgeler Komitesi, yerel ve bölgesel yönetimlerin ihtiyaçlarını yansıtmak amacıyla oluşturulan bir danışma kurumu niteliği gösterir. Avrupa Birliğinde herhangi bir karar alınmadan önce, yerel ve bölgesel yönetimleri ilgilendiren konularda, Konsey ve Parlamento, Bölgeler Komitesine danışması gerekir. Bu istihdam politikası, çevre, mesleki eğitim, kültür, enerji, ulaştırma, ... olabilir (How the European Union Works; Your guide to the EU institutions, 2007:34). Komite, herhangi bir danışma olmadan da kendisini ilgilendiren konularda inisiyatifini kullanarak görüşlerini Komisyona, Konseye ve Parlamento'ya sunabilir (The European Union; A Guide For Americans, 2007:8). Komite'nin başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- a) *Görüşleri, raporları ve kararları kabul etmek,*
- b) *Komite'nin gelir ve harcama tahminlerini kabul etmek,*
- c) *Her dönem başında Komite'nin siyasi programını kabul etmek,*
- d) *Başkan, Başkan yardımcısı ve Büro elemanlarını seçmek,*
- e) *Komisyonlar kurmak,*
- f) *Komite'nin kurallarını revize etmek,*
- g) *Komite, oyçokluğu ile karar alır (Rules of Procedure; Committee of The*

Regions Rules of Procedure, 2009:6-19).

h) Maastricht Anlaşması'na göre bölgesel çıkarların ve ihtiyaçların söz konusu olduğu; eğitim, gençlik, kültür, toplum sağlığı, ekonomik ve toplumsal bütünleşme, Avrupa ölçeğinde ulaşım, telekomünikasyon ve enerji hatları gibi konularda Bakanlar Konseyi ve Komisyon'un Bölgeler Komitesi'nin görüşüne başvurması mecburidir. ... Konsey ve Komisyon'ca zorunlu olarak danışılması gereken konulara; çevre, sosyal fon, mesleki eğitim, sınır ötesi işbirliği ve ulaştırma alanları da dahil edilmiştir. Bu Antlaşma [Amsterdam Antlaşması] ile Avrupa

Parlamentosu'na da Bölgeler Komitesi'ne danışma kuralı getirilmiştir (Ülger, 2005:31).

Bölgeler Komitesi, üye devletlerin önerdiği ve Konsey'in dört yıllık bir süre için atadığı bölgesel ve yerel hükümet temsilcilerinden oluşur (Fontaine, 2007:21). Asil ve yedek üyelerin görev süreleri dört yıl olan Bölgeler Komitesi, çalışmalarını Lüksemburg'da yapar. Bölgeler Komitesi'nin faaliyetleri, yılda beş kez düzenlenen genel kurul toplantıları dışında, sekiz komisyon ve dört alt komisyon tarafından yürütülür.

2.1.8. Avrupa Merkez Bankası (The European Central Bank)

Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birlik kurma düşüncesi Avrupa Kömür ve Çelik Antlaşması ile başlamıştır. Ekonomik ve Parasal Birlik, Avrupa Birliği ülkelerinin entegrasyon sürecini hızlandıracağı kuşkusuz olmakla beraber yine de parasal birliğin oluşturulması hiçte kolay değildir. Ancak Ekonomik ve Parasal Birlik oluşturmak için ilk çalışma 1970 yılında Werner Raporu (Price Stability: Why Is It Important For You?, 2011:51)'nda yapılmıştır. Bu rapora göre Ekonomik ve Parasal Birliğe geçiş 1980 yılına kadar aşamalı olarak gerçekleştirilecekti.

Werner Planı'na göre ilk aşamada üye ülke para birimleri arasındaki dalgalanma marjının daraltılması; ikinci aşamada finansal piyasaların, özellikle de bankacılık sisteminin entegrasyonu ile sermayenin serbest dolaşımının sağlanması ve son aşamada para birimlerinin geri dönülmez bir biçimde sabitlenmesi ve sonuçta tek bir para biriminin kullanılması kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte bu ilk plan 1970'lerin başında Bretton Woods sisteminin çöküşüyle uluslararası para piyasalarında baş gösteren kargaşa ortamında ve 1973'teki ilk petrol krizinin ardından ortaya çıkan uluslararası durgunluktan dolayı hayata geçirilememiştir (Karadağ, 2007:46).

Werner Raporu'nda Ekonomik ve Parasal Birliğe geçiş konusunda ayrıntılı bilgi olmadığı için süreç sekteye uğramıştır. Avrupa Komisyonu Başkanı Delors beraberinde bir komisyon kurdu böylece Ekonomik ve Parasal Birliğin nasıl yapılacağına dair araştırmalar başladı. Komisyon çalışmalarını 9 ay içinde tamamladı. Delors Raporuna göre, Ekonomik ve Parasal Birlik üç aşamada gerçekleştirilecekti. İlk aşamada, üye ülkeler arasında sermaye hareketliliğinin serbestleştirilmesi ve merkez bankaları ile üye ülkeler arasında yakın parasal ilişkilerin kurulması idi. İkinci aşamada, Avrupa Para Enstitüsü'nün kurulması ve nihai aşama ise tek para politikası ve sabit döviz kurlarıydı. İlk aşamayı gerçekleştirmek için, üye ülkelerin ekonomik performanslarının yakınlaştırılmasını sağlamak üzere uyum programları (Birinci, 2001:31) hazırlanmıştır. İkinci aşamada atılan en önemli adımlar ise ... Euro'nun tek para olarak kullanılması,

... daha sonra yerini AMB [Avrupa Merkez Bankası]'ye bırakacak olan Avrupa Para Enstitüsü, APE'nin kurulmuş olmasıdır(Karluk, 2002:170). Üçüncü aşama tamamlanmadan önce, Avrupa Merkez Bankası [AMB], Haziran 1998'de Frankfurt'ta kuruldu (www.ecb.europa.eu (26 Şubat 2011)). Ocak 1999'da Ekonomik ve Parasal Birliğin üçüncü aşaması başlar; Euro, Euro bölgesinin tek para birimi olur; katılan üye ülkelerin para birimleri geri dönülmez bir şekilde sabitlenir; Euro bölgesi için tek bir para politikası izlenir (K. Scheller, 2006:16).

AMB'nin Guvernörler Konseyi, AMB Yönetim Kurulu Üyelerinden ve Ulusal Merkez Bankalarının Guvernörlerinden oluşur. AMB Yönetim Kurulu uzman kişilerden oluşur ve üye devlet hükümetlerinin ortak onayı ile atanırlar. Görev süreleri 8 yıl olup yenilenemez. Sadece üye devlet vatandaşları Yönetim Kurulu üyesi olabilir. Avrupa Merkez Bankası tüzel kişiliğe sahiptir (Tezcan, 2005:99).

Avrupa Merkez Bankası'nın görevleri şunlardır:

- Her türlü para politikalarını; üye ülkelerin merkez bankaları ile işbirliği yaparak sağlamak.
- Birliğin parasal istikrarını korumak,
- Birliğin kur politikasını belirlemek,
- Tek paranın tedavülünü sağlamak,
- Döviz işlemlerini yönetmek,
- Resmi döviz rezervini tutmak ve yönetmek,
- Ödeme işlemlerini düzenlemektir (Karluk, 2002:327).

2.1.9. Avrupa Ombudsmanı (The European Ombudsman)

Ombudsman'ın ilk çıkışı, İsveç Kralı'nın Osmanlı Devleti topraklarında yaşamaya mecbur kaldığı dönemde, Kadılık sistemini gördükten sonra bu sistemi ülkesine götürmesiyle başlar. 1809 yılında İsveç Anayasasına giren Ombudsmanlık Kurumu, daha sonra Anayasası benzer olan Finlandiya, Danimarka ve Fransa'da kurulmuştur. Avrupa Birliği'nde Ombudsmanlık süreci ise 1974 yılında, Avrupa Konseyi İstişari Komitesi'nin diğer üye ülkelere bu kurumu kurlmalarını tavsiye etmesiyle başlar. 1982 yılında İtalya'da toplanan Avrupa Konseyi, Ombudsman ile ilgili seminerde aşağıdaki kararları almıştır:

- Henüz ombudsmanlığı uygulamayan üye ülkelerin, buna benzer görevleri yerine getiren teşkilatlarını; ulusal, yerel, bölgesel düzeyde isimlendirmelerini,
- Avrupa Konseyi bünyesindeki ombudsmanların yetki ve işlevlerinin; insan haklarının korunması konusundaki yasal düzenlemelerde görüş bildirecek şekilde genişletilmesini,

- Avrupa Konseyi'nin; bir yandan üye ülkelerin ombudsmanları, diğer taraftan da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yargıçları ve Avrupa Komisyonu üyeleri arasında bilgi merkezinin koordinasyon merkezi olacağını,

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Komisyonu kararlarının ombudsmanların yararlanmalarına açılması ve bu konuda vatandaşların bilgilendirilmeleri konularında ilerlemeler sağlanmıştır (Afşar, 1997:46-47)

Nihai olarak Maastricht Antlaşması ile birlikte Avrupa Ombudsmanı Kurumu kurulmuştur. Ombudsman, yönetimin eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetlemekle görevlidir. Ancak bu görevini yerine getirirken yargıç gibi kararlar alamaz. Avrupa Ombudsmanı, Avrupa Parlamentosu tarafından atanır. Çalışmaya başlamadan önce, herhangi bir birim tarafından görevlendirilmesine ihtiyacı yoktur. Şikayet üzerine harekete geçebileceği gibi kendi inisiyatifini kullanarak harekete geçebilir. Halk ile yönetim arasında bir köprü vazifesi gören Ombudsman, gerekli araştırma ve incelemelerini yaptıktan sonra sonucu gerekli kurumlara ve Avrupa Parlamentosuna bildirir. Avrupa Ombudsmanı Kurumuna şikayette bulunabilmek için öncelikle Birliğin ilgilendiren birimi ile irtibata geçmek gerekmektedir. Eğer Birliğin o kurumu ile iletişim kanalları tıkanmış ise ya da iletişime geçildiği halde durumla ilgili herhangi bir düzeltme yapılmıyorsa, Ombudsmana şikayette bulunulabiliyor. Kötü idare uygulamasının farkına vardıldıktan sonra, yani işleminizin gerçekleştirilmediğini anladıktan 2 yıl sonrasına kadar şikayette bulunabilirsiniz. Yapılan şikayetin gizli kalması talebinde bulunulabilir ancak şikayette kişisel ve şikayet edilen kurum açıkça yazılmalıdır. Ombudsman, şikayetin sonucunda araştırma ve incelemelerini yapamayabilir. Çünkü konu olan şikayet yargı aşamasında olabilir. Sorun yargı aşamasında değilse, şikayeti çözmek için çözümler bulur ve ilgili kuruma ve şikayeti bulunanlara tavsiyelerde bulunur. Eğer kurum, Ombudsman'ın tavsiyelerini kabul etmezse, Ombudsman gerekli siyasi kararları alması için Avrupa Parlamentosuna özel bir rapor sunabilir. Normal olarakta Avrupa Ombudsman Kurumu, tüm faaliyetleri ile ilgili her yıl Avrupa Parlamentosuna rapor sunmaktadır.

2005 yılında P. Nikiforos Diamandouros Avrupa Parlamentosu tarafından beş yıllığına Avrupa Ombudsmanı olarak seçilmiştir. 20 Ocak 2010 tarihinde ise Parlamento tarafından ikinci kez göreve getirilmiştir.

2.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YASAL ÇERÇEVESİ

2.2.1. Roma Antlaşması

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kömür ve çelik hammaddelerini kontrol altında tutarak barışı sağlamak amacıyla 1951 yılında Paris Antlaşması'nı imzalayan Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, Lüksemburg ve İtalya, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu oluşturmuşlardır. Bahsi geçen antlaşma 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. Böylece ortak bir kömür ve çelik pazarı oluşturan ülkeler arasında kalıcı barış sağlanması amaçlanmıştır. Bunun devamı olarak, tüm ekonomik faaliyetlerde birleşme umudu da ortaya çıkmıştır. Altılar olarak bilinen Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, Lüksemburg ve İtalya, 25 Mart 1957 İtalya'nın başkenti Roma'da bir araya gelerek Roma antlaşmasını imzaladılar (Berksoy ve Işık, 2006:17). ... Roma Antlaşması'nı imzalayan altı ülke Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kurdular. 248 madde ve protokollerden oluşan Roma Antlaşması 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girdi ve AET'ye hukuken uluslararası [Supranasyonel] bir kuruluş olma niteliği kazandırdı (www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Yasal_Cerceve,Yasal_Cerceve.html?pageindex=1 (16 Mart 2011)). Roma Antlaşması'yla, topluluğun temel organları olan Konsey, Komisyon, Parlamento ve Adalet Divanı ile karar alma mekanizmaları da oluşturulmuş, politikaların hayata geçirilmesi ve üye ülkeler arasında bütünleşme sağlanması için gerekli bazı kurumsal yapılar ve destek mekanizmaları belirlenmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulduğu, Roma Antlaşması'nın imzalandığı gün, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu da kuran bir antlaşma imzalanmış ve var olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na iki yeni üye daha katılmıştır. Bugüne kadar, Avrupa Birliği'nin yaptığı pek çok diğer anlaşmayla birlikte Roma Antlaşması'nın maddeleri iyileştirilmiş ya da antlaşmaya yeni maddeler eklenmiştir. Nice Antlaşması tüm bu antlaşmaları bir araya toplamıştır. Sonradan imzalanan antlaşma ve alınan kararlara, özellikle de Maastricht Antlaşması'na rağmen Roma Antlaşması Avrupa Birliği'nin yürüttüğü politika ve aldığı kararlar için hala yasal temeli oluşturmaktadır. Bu antlaşma topluluğun yasama alanında da temel dayanağıdır. Roma Antlaşması madde iki de Topluluğun amacı, madde üçte ise Topluluğun göstereceği faaliyetler şöyle açıklanmaktadır:

Topluluğun amacı, ortak bir pazarın kurulması ve Üye Devletlerin ekonomik politikalarının giderek yaklaştırılması yoluyla Topluluğun bütünü içinde ekonomik faaliyetlerin uyumlu bir şekilde geliştirilmesini, sürekli ve dengeli bir büyümeyi,

daha fazla istikrarı, yaşam standardının hızla yükselmesini ve Topluluğun bir araya getirdiği Devletler arasında daha sıkı ilişkilerin kurulmasını sağlamaktır.

Topluluğun göstereceği faaliyetler:

- 1. Üye Devletler arasında gümrük vergileri ile malların ithal ve ihracındaki miktar kısıtlamaları ve eş etkili diğer tüm tedbirlerin ortadan kaldırılmasını,*
- 2. Üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesinin ve ortak bir ticaret politikasının oluşturulmasını,*
- 3. Üye Devletler arasında kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına ilişkin engellerin ortadan kaldırılmasını,*
- 4. Tarım alanında ortak bir politikanın oluşturulmasını,*
- 5. Taşımacılık alanında ortak bir politikanın oluşturulmasını,*
- 6. Ortak pazar içinde rekabetin bozulmamasını sağlayacak bir sistemin kurulmasını,*
- 7. Üye Devletlerin ekonomik politikalarının koordinasyonuna ve ödemeler dengesindeki bozuklukların giderilmesine imkan verecek usullerin uygulanmasını,*
- 8. Üye Devletler ulusal mevzuatının, ortak pazarın işleyişinin gerektirdiği ölçüde birbirine yaklaştırılmasını,*
- 9. İşçilerin istihdam imkanlarını iyileştirmek ve yaşam standartlarının yükseltilmesine katkıda bulunmak amacıyla bir Avrupa Sosyal Fonunun kurulmasını,*
- 10. Topluluğun ekonomik büyümesini yeni kaynaklar yaratarak kolaylaştırmaya yönelik bir Avrupa Yatırım Bankasının kurulmasını,*
- 11. Ticareti artırmak ve ekonomik ve sosyal kalkınma çabasını birlikte sürdürmek amacıyla denizaşırı ülke ve topraklar ile bir ortaklık kurulmasını kapsar (European Union; Selected instruments taken from the Treaties, 1999: 81-82).*

2.2.2. Avrupa Tek Senedi

Globalleşen dünyada ekonomik gücünü artırmak isteyen Avrupa Toplulukları, 1970'li yıllarda başlayan petrol krizleri sonucu Topluluğa üye olan her devletin korumacı tedbirler alması ile birlikte Roma Antlaşmasından bu yana kaydedilen ilerlemeler durmuş ve hatta denilebilir ki gerilemelerin başladığı gözlenmiştir. Bu gerilemelerin önüne geçebilmek ve ayrıca Avrupa Topluluklarının entegrasyon sürecinde Ortak Pazarın oluşumunu hızlandırmak amacıyla 17 Şubat 1986 yılında, Lahey'de, üye ülkelerce Avrupa Tek Senedi imzalanmıştır. Ancak Danimarka ve İrlanda'da antlaşmanın yürürlüğe girişi gecikince 1 Temmuz 1987 yılında yürürlüğe girmiştir. Avrupa Tek Senedi'nin temelinde yatan asıl düşünce, malların, sermayenin, kişilerin ve hizmetlerin serbestçe dolaşabildiği Ortak Pazarın kurulmasıdır. Bundan dolayı, AET Antlaşmasına, Topluluk, ... 31 Aralık 1992'ye dek uzanan süre içinde iç pazarı aşamalarla kurmaya yönelik tedbirler alır (Avrupa Tek Senedi, Madde 13) maddesi eklenmiştir. Aynı maddenin devamında ise İç Pazarın kapsadığı alan şöyle tanımlanmaktadır: İç Pazar, içinde mallar, kişiler, hizmetler ve sermayelerin serbest dolaşımının bu antlaşmanın hükümlerine göre sağlandığı, iç sınırların olmadığı bir alanı

kapsar (Avrupa Tek Senedi, Madde 13). Avrupa Tek Senedi ile birlikte yasama sürecinin hızlandırılması amacıyla ATS'nin 18. maddesine Konsey'in nitelikli oyçokluğuyla karar alarak ... (Avrupa Tek Senedi, Madde 18) cümlesi eklenmiş ve Ortak Pazarı fonksiyonel kılmak için oybirliği usulü yerine çoğunluk esası getirilmiştir. Kurumlara ilişkin alınan kararlarda Meclisin mütaalasını alındıktan sonra sözleri, Avrupa Parlamentosu ile işbirliği içinde karar alır sözleriyle değiştirilmiştir (Avrupa Tek Senedi, Madde 6). Avrupa Tek Senedinin yürürlüğe girmesinden önce Konsey karar alırken Komisyonun önerisi, Parlamento ve Ekonomik ve Sosyal Komitenin görüşlerini göz önünde bulundurarak karar alıyordu fakat Tek Senet ile birlikte Konsey, Komisyonun önergesi üzerine Avrupa Parlamentosuyla işbirliği içinde ve Ekonomik ve Sosyal Komitenin mütaalasını aldıktan sonra oyçokluğuyla karar alır (Avrupa Tek Senedi, Madde 6) kuralı getirilmiştir. Böylece Konsey ve Parlamento arasında İşbirliği Prosedürü getirilmiş ve Avrupa Parlamentosunun yetkileri artırılmıştır. Ayrıca AET Antlaşmasınının 237. Maddesi,

Her Avrupa Devleti Topluluğa üye olmak için başvurabilir. Başvuru Konseye yapılır, Konsey, Komisyonun görüşünü ve kendisini oluşturan üyelerin mutlak çoğunluğuyla kararını alan Avrupa Parlamentosunun onayını aldıktan sonra oybirliği ile karara varır (Avrupa Tek Senedi, Madde 8).

ve 238. Maddesi, Bu anlaşmalar [Topluluğun üçüncü bir Devlet ile yaptığı anlaşmalar], kendisini oluşturan üyelerin mutlak çoğunluğuyla karar alan Avrupa Parlamentosunun onayı alındıktan sonra, Konsey tarafından oybirliğiyle karar alınarak akdedilir (Avrupa Tek Senedi, Madde 9). hükümleriyle değiştirilerek yine Avrupa Parlamentosunun yetkileri artırılmıştır. Konsey ve Parlamento kararlarını yine nitelikli oyçokluğuyla alırlar. Tek Pazar hedefi ve üye devletlerarasında bozulan dengeyi yeniden inşa etmek ve Topluluğun beklentileri arasında uyum sağlamak amacıyla Tek Senet ile birlikte Ekonomik ve Parasal Birlik, Sosyal Politika, Ekonomik ve Sosyal Birleşme, Dış Politika, Çevre Politikası, Araştırma ve Teknolojik Gelişme alanlarında yeni ilkeler ortaya konulmuştur. Tek Senet ile oluşturulan bu politikalardan ATS'nde sırasıyla şöyle bahsedilmektedir:

1. Ekonomik ve Parasal Birlik: Topluluğun sonraki gelişimi için ekonomik ve parasal politikalarda gerekli yaklaşımın sağlanması amacıyla Üye Devletler, 104. Maddeye uygun olarak işbirliği yaparlar (Avrupa Tek Senedi, Madde 20).

2. Sosyal Politika: ... İşçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için özellikle çalışma ortamının iyileştirilmesini sağlamaya çalışırlar ve gelişmeler sağlanırken, bu alanda var olan koşulların uyumlaştırılmasını amaç edinirler (Avrupa Tek Senedi, Madde 21).

3. Ekonomik ve Sosyal Birleşme: Topluluk, özellikle çeşitli bölgeler arasında var olan farkları azaltmayı ve en az gözetilen bölgelerin geri kalmışlığını telafi etmeyi amaç edinmiştir (Avrupa Tek Senedi, Madde 23).

4. Araştırma ve Teknolojik Gelişme: Topluluk, Avrupa Sanayinin bilimsel ve teknolojik temellerini geliştirmeyi ve bu sanayinin uluslararası alanda rekabet edebilirliğini artırmayı amaç edinir (Avrupa Tek Senedi, Madde 24).

5. Çevre:

“Topluluğun çevreye ilişkin faaliyeti;

- *Çevreyi muhafaza etme, koruma ve çevre kalitesini yükseltme;*
- *Kişilerin sağlığının korunması için çalışma;*

-Doğal kaynakların dikkatli ve rasyonel kullanımını sağlamayı amaçlar (Avrupa Tek Senedi, Madde 25).

6. Dış Politika:

Avrupa Toplulukları üyesi Yüksek Akit Taraflar, birlikte bir Avrupa dış politikası belirlemeye ve bunu uygulamaya çalışırlar. Yüksek Akit Taraflar, dış politikayla ilgili genel önemi olan her türlü konuda, koordinasyon, tavır ortaklığı ve ortak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi yoluyla birleşen nüfuslarının mümkün olan en etkili biçimde ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla birbirlerine bilgi verir ve birbirlerine danışırlar (Avrupa Tek Senedi, Madde 30).

Avrupa Tek Senedi ile birlikte Avrupa Topluluğu'nun yavaş seyreden entegrasyon sürecine ve topluluğun gelişmelere karşı ayak uydurması bakımından Birliğin işleyişine ivme kazandırılmıştır.

2.2.3. Maastricht Antlaşması ve Kriterleri

7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile Avrupa Toplulukları, Avrupa Birliği adını almıştır (Uşar, 2010:47). Bu antlaşma ile birlikte Avrupa Birliği; Topluluklar, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ve Adalet ve İçişlerinde işbirliği olmak üzere üç sütun üzerine oturtulmuştur. Topluluklar kısmı, AKÇT, AET, EUROTAM gibi antlaşmaların daha sağlam temellere oturtulması ve ayrıca buna ek olarak Ekonomik ve Parasal Birlik konusunun eklenmesinden oluşur. Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasını uygulama görevi ise

Batı Avrupa Birliği'ne verilmiştir. Batı Avrupa Birliği'nin NATO ve AB ile ilişkileri antlaşmaya ekli bir açıklamayla ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Adalet ve İçişleri konusunda ise ye Devletler arasında işbirliğinin gerçekleştirilmesidir. Maastricht Antlaşmasıyla birlikte Roma Antlaşmasında geçen AET ifadelerinin AT olarak değiştirilmesi esası getirilmiştir. Maastricht Antlaşması ile birlikte AB'nin hedeflerine aşağıdaki hususlarda eklenmiştir:

- *Sınırsız bir iç Pazar yaratmak, ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi gclendirmek ve uzun vadede tek parayı kapsayacak bir ekonomik ve parasal birlik oluşturmak suretiyle, dengeli ve sürekli bir ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamaktır,*
- *Ortak bir dış politika ve ortak güvenlik politikası uygulanması ve uzun vadede ortak bir savunma politikasının tespiti yoluyla uluslararası düzeyde bir Birlik olarak hareket etmek,*
- *Birlik vatandaşlığı kavramını oluşturmak suretiyle Topluluğa ye ülke uyrukluların çıkarlarını ve haklarını korumaya daha fazla önem verme,*
- *Hukuk ve içişleri alanlarında daha sıkı işbirliğini geliştirmek,*
- *Topluluk müktesebatını korumak ve buna uygun faaliyet göstermek (Avrupa Birliği ve Türkiye, 2007:44).*

Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Parlamentosuna bazı konularda veto yetkileri verilmiş ve özellikle dış politika konusunda daha hızlı karar alınabilmesi için nitelikli çoğunluk usulü getirilerek Parlatentonun yetkileri artırılmıştır. Antlaşmayla getirilen bir diğer yenilik ise kısa süreli konaklamada ve vize uygulamasında ortak bir politika izlenmesi, uyuşturucu kaçakçılığı ve örgütlü suçlarla mücadele amacıyla sınır kontrollerinin artırılması olmak üzere polis ve yargı alanlarında işbirliğini öngörmesidir. Antlaşma ile getirilen diğer yenilikler, Tüketicilerin korunması, kamu sağlığı, Trans-Avrupa şebekeleri, enerji, evre, sanayi, ulaştırma, telekomünikasyon gibi konulardır.

Maastricht Antlaşması, Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) aşamaları, bu aşamalarda izlenecek ekonomik ve parasal politikalar ve bu politikaların uygulanması için gerekli kurumsal değişiklikler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde, EPB'nin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, ye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesini teminen, bazı makro büyüklükler açısından, Maastricht Kriterleri olarak adlandırılan yakınlaşma kriterleri tespit edilmiş ve bunlara uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir. Söz konusu kriterler aşağıda yer almaktadır:

- *Toplulukta fiyat istikrarı bakımından en iyi performans sağip  ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile, bir ye ülkenin enflasyon oranı arasındaki fark*

1,5 puanı geçmemelidir. (Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma, m. 121(1); Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokol, m. 1).

• Üye ülkelerin kamu açıklarının GSYİH'lerine oranı %3'ü geçmemelidir. (Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma m. 121(1); Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokol m. 2; Aşırı Kamu Açığı Prosedürüne İlişkin Protokol).

• Üye devletlerin kamu borçlarının GSYİH'lerine oranı %60'ı geçmemelidir. (Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma m. 121(1); Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokol m. 2; Aşırı Kamu Açığı Prosedürüne İlişkin Protokol).

• Üye ülkelerde uygulanan uzun vadeli faiz oranları, 12 aylık dönem itibarıyla, fiyat istikrarı bakımından en iyi performansa sahip 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır. (Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma m. 121(1); Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokol m. 4).

• Son 2 yıl itibarıyla, bir üye ülkenin para birimi, diğer bir üye ülkenin para birimi karşısında devalüe edilmemiş olmalıdır. (Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma m. 121(1); Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokol m. 3).

Maastricht Antlaşması ile getirilen hükümler, üye ülke merkez bankalarının bağımsızlığı konusunu da ele almaktadır. Bu konuya ilişkin olarak, Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 107'nci maddesinde, "Avrupa Merkez Bankası (AMB), ulusal merkez bankaları ve bunların karar alma organlarında görev yapan kişiler, bu Antlaşma ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) Statüsü tarafından kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken, Topluluk kurum ve organlarından, üye devlet hükümetlerinden veya herhangi bir başka makamdan talimat istemez ve almaz. Topluluk kurum ve organları ve üye ülke hükümetleri, bu ilkeye riayet etmeyi ve AMB'nin veya ulusal merkez bankalarının karar alma organlarının üyelerini, görevlerini yerine getirirken etkileme girişiminde bulunmamayı taahhüt eder." hükümlerine yer verilmiştir. Enflasyona ilişkin olarak; Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokolün 1'inci maddesinde, "Enflasyon, ulusal tanımlardaki farklılıklar göz önünde bulundurularak, karşılaştırılabilir bazlı bir tüketici fiyat endeksi aracılığıyla ölçülür." hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda, Eurostat, üye ülke istatistik kuruluşları ile işbirliği yaparak, bir Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi (HICP) oluşturmuş ve bu Endeks 1997 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. HICP, üye ülkelerdeki TÜFE oranları için karşılaştırılabilir bir standart sağlamaktadır. Faiz oranlarına ilişkin olarak; Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 121'inci Maddesinde Öngörülen Yakınlaşma Kriterlerine İlişkin Protokolün 4'üncü maddesinde, "Faiz oranları, ulusal tanımlardaki farklılıklar göz önünde bulundurularak, devlet tahvilleri ve benzeri menkul kıymetler bazında ölçülür." hükmü yer almaktadır. Faiz oranlarına ilişkin yakınlaşma kriterinin değerlendirilmesinde, 10 yıllık devlet tahvillerinin getirisi kullanılmaktadır. Bu kapsamda, söz konusu tahvillerin faiz oranlarının 12 aylık dönemler itibarıyla ortalamaları alınmaktadır. Devlet bütçesi ile ilgili veriler, "aşırı kamu açığı prosedürü" kapsamında değerlendirilmekte ve ulusal muhasebe standartları bazında hesaplanmaktadır. Kamu açığı, Aşırı Kamu Açığı Prosedürüne İlişkin Protokolün 2'nci maddesi uyarınca, genel devletin net borçlanma gereğini ifade etmektedir. "Genel devlet" terimi ile, ticari faaliyetleri hariç, merkezi devlet, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik fonları kastedilmektedir. Aşırı kamu açığı prosedürüne ilişkin hükümler, Ekonomik ve Parasal Birliğe katılan ülkelerin, Euro alanında enflasyonist baskıya yol açabilecek derecede borçlanmaktan kaçınmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Dilekli ve Yeşilkaya, 2002:1-5).

2.2.4. Amsterdam Antlaşması

1992 yılında alınan bir kararla 1996 yılında hükümetlerarası bir konferansın toplanması öngörülmüştür. Avrupa Birliği Antlaşmasının ve Avrupa Toplulukları Antlaşmalarının gözden geçirilmesi için toplanacak olan konferans, 1996 yılında Torino’da toplanmıştır. Daha sonra Turin zirvesinde devam eden görüşmeler 1997 yılında Hollanda’nın başkanlığı döneminde son bulmuş ve görüşmeler Amsterdam Antlaşmasıyla somut hale getirilmiştir. 2 Ekim 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması, Avrupa Birliği entegrasyon sürecine katkıda bulunabilecek birçok yeni kararlar içermektedir. Maastricht Antlaşmasında, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) hakkında ortak eylem kararını Konsey oybirliği ile alırken, Amsterdam Antlaşmasında alınan kararlarla ilgili olarak nitelikli oyçokluğu getirilmiştir. Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının eylemlerinin yürütülmesinden Konsey Başkanı sorumlu idi. Bu antlaşma ile birlikte Konsey Başkanına, Konsey Genel Sekreterinin yardımcı olması kararlaştırılmış ve Genel Sekretere bağlı siyaset planlama ve erken uyarı birimi oluşturulmuştur. Maastricht’te, ODGP Batı Avrupa Birliğine (BAB) verilmişti ancak insani amaçlı yardım faaliyetleri, kriz yönetimi ve dış sınırların korunması gibi unsurlar Avrupa Birliği’nin savunma ve güvenlik politikalarına eklenmiştir. BAB merkezi 2001 yılında Brüksel’e taşınmış ve BAB askeri karargahı kapatılmıştır. Sosyal boyutu olan konularda, yaşlı ve özürlü insanların sosyal hayattan dışlanmasına karşı önlemler alınması, kadın ve eşit işe eşit ücret ilkelerinin benimsenmesi gibi düzenlemeler öngörülmüştür. İstihdam Komitesi kurulmasına ve istihdamla ilgili Konsey, Komisyon ve üye devletlerin her yıl düzenli olarak rapor hazırlamasına karar verilmiştir. Maastricht ile birlikte Avrupa Parlamentosuna Topluluk ile ilgili konularda dilekçe verme hakkı tanınmıştır. Amsterdam Antlaşması ise üye devletlerin herhangi bir diliyle Topluluk kurum ve kuruluşlarıyla yazışma ve aynı dilde cevap alma hakkı getirmiştir. Avrupa vatandaşlığı konusunda ise Birlik vatandaşlığının ulusal vatandaşlığa herhangi bir engelinin olmayacağı konusu tekrar vurgulanmıştır. Maastricht Antlaşmasına göre, Avrupa Parlamentosunun, ODGP ve Adalet ve İçişleri konusunda aktif bir yetkisi yoktur. Yetki Konseye ve kısmen komisyona aittir. Ancak Amsterdam’a göre Konsey son söz hakkını Parlamento lehine devretmiştir. Amsterdam Antlaşmasıyla, Komisyon Başkanı’nın atanması için Parlamantonun onayı, Komiserlerin atanması ise Komisyon Başkanı ile ortak karar alınmasına bağlanmıştır. Daha önce ise Komisyon Başkanı’na

danışma usulü vardı. Böylece Amsterdam Antlaşması ile birlikte Avrupa Parlamentosunun ve diğer bazı kurumların yetkileri artırılmış ve daha da güçlü hale getirilmişlerdir. Maastricht Antlaşmasında Ekonomik ve Parasal Birliğe geçişin aşamaları düzenlenmiş iken Amsterdam Antlaşmasında 1 Ocak 1999 yılında tek para birimine geçiş teyit edilmiştir. Yine Amsterdam Antlaşmasında özgürlük, demokrasi, hukuk devleti, insan hakları ve temel özgürlüklere vurgu yapılmıştır. Bu antlaşmayla Schengen Anlaşması Topluluk hukukunun bir parçası haline gelmiştir. Son olarak ise her Avrupa Devleti Birliğe başvuruda bulunabilir ibaresi özgürlük, demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygı ilkelerine bağlı her Avrupa Devleti'nin üye olabileceği hükmüyle değiştirilmiştir.

2.2.5. Nice Antlaşması

Avrupa Birliği Antlaşması, Avrupa Topluluklarının Kurucu Antlaşmalarına değişiklik getiren Nice Antlaşması 10 Mart 2001'de imzalanmıştır. Bugüne kadar imzalanmış olan bütün antlaşmaları içinde barındıran Nice Antlaşması üye ülkelerdeki iç onay sürecinin tamamlanmasıyla birlikte 1 Şubat 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. Nice Antlaşmasında birçok değişiklik yapılmıştır. Şimdi biz Nice Antlaşmasının içeriğini, getirdiği değişiklik ve yenilikleri ele alalım. Nice Antlaşmasında Ortak Dış ve Güvenlik Politikası hakkında,

... Birliğin güvenliğini ilgilendiren ve Konseyin karar alması halinde ortak savunmaya dönüşebilecek her konuyu, savunma politikasının aşamalı bir şekilde geliştirilmesi olarak dahil olmak üzere içerir. Konsey, böyle bir karar alması halinde, Üye Devletlere, ilgili kararı kendi Anayasal gereklerine uygun olarak kabul etmelerini tavsiye eder. Bu maddeye uygun Birlik politikası, belirli Üye Devletlerin güvenlik ve savunma politikalarına hâle getirmez, ve ortak savunmalarının NATO içinde, NATO Antlaşması altında gerçekleştiğini kabul eden Üye Devletlerin yükümlülüklerine saygı gösterir, ve bu çerçevede kurulan ortak güvenlik ve savunma politikasına uyum gösterir. Üye Devletlerin uygun görmeleri halinde, silahlanma alanında işbirliğine gidilerek, ortak savunma politikasının aşamalı olarak geliştirilmesi desteklenir (Nice Antlaşması, Madde 1/2).

hükmü yer almıştır. Nice Antlaşmasının 1. maddesinin 2. fıkrasında yer alan bu hüküm Avrupa Birliği Antlaşmasının 17. maddesinin değiştirilmesinin sonucudur. Ayrıca insani yardım ve kurtarma, barışı koruma görevleri, kriz yönetiminde muharebe güçlerinin barışçı amaçlarla kullanılması da yine bu maddenin kapsamı içine girmektedir. Nice Antlaşmasının 2. Maddesinin 9. Fıkrası,

• *İşçilerin sağlık ve güvenliğini korumak amacıyla çalışma ortamının geliştirilmesi,*

- Çalışma şartları,
- İşçilerin sosyal güvenliği ve korunması,
- İş akdinin feshedilmesi halinde, işçilerin korunması,
- İşçilere bilgilendirme ve danışma olanaklarının sağlanması,
- İşçi ve işveren haklarının ... temsili ve toplu bir şekilde korunması,
- Topluluk sınırları içinde ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının istihdam şartları,
- ... Emek piyasasından dışlanmış kişilerin entegrasyonu,
- Emek piyasasında fırsat eşitliği ve iş ortamında adil muameleye ilişkin kadın-erkek eşitliği,
- Sosyal dışlanma ile mücadele,
- ... Sosyal koruma sistemlerinin modernizasyonu (Nice Antlaşması, Madde 2/9).

ile üye devletlerin yukarıda bahsedilen sosyal alanlardaki faaliyetleri desteklenmektedir.

Değiştirilen madde ise Avrupa Topluluğunu kuran Antlaşmanın 137. maddesidir.

Nice Antlaşmasının 2. maddesinin 22. fıkrasına göre,

Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde toplanan Konsey, Komisyon Başkanı olarak atamaya niyet ettiği kişiyi nitelikli oyçokluğuyla tayin eder. Atama, Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanır. Konsey nitelikli oyçokluğu ile karar alarak, ve Başkan adayı ile umumi mutabakat içinde, her Üye Devletten gelen öneriler uyarınca belirlenen diğer komisyon üyelerinin listesini kabul eder. Komisyon Başkanı ve bu suretle tayin edilen Komisyon Üyeleri, Avrupa Parlamentosunun onayına sunulur. Avrupa Parlamentosunun onayını aldıktan sonra, Komisyon Başkanı ve diğer Üyeler, Konsey tarafından nitelikli oyçokluğuyla atanır (Nice Antlaşması, Madde 2/22).

Değiştirilen madde ise Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmanın 214(2) maddesidir ve yukarıda yazılı hükümlerle değiştirilmiştir. Bu madde ile hedeflenen amaç, üye ülkeler tarafından aday gösterilmeyen birinin Komisyon üyesi olarak atanmasının önüne geçilmesidir. Nice Antlaşmasındaki bir başka düzenleme ise İlk Derece Mahkemesi hakkında yapılan değişikliklerdir. Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 224. maddesi değiştirilerek,

İlk Derece Mahkemesi'nde, her Üye Devletten en az bir hakim bulunur. Hakimlerin statüsü Avrupa Adalet Divanı Statüsünde belirlenir. Statü, İlk Derece Mahkemesinde, Savcılar bulunmasını sağlayabilir. İlk Derece Mahkemesi üyeleri, tarafsızlığından şüphe edilmeyen, ülkelerinde yüksek adli makamlara atanacak nitelikleri barındıran kişiler arasından seçilir. Üyeler, üye devlet hükümetlerinin ortak kararıyla, altı yıllık bir dönem için seçilirler. Üyeler, her üç yılda bir, kısmen yenilenir. Emekli olan üyeler tekrar atanabilirler. Hakimler, ilk derece Başkanını, kendi aralarından üç sene için seçerler. Başkan yeniden seçilebilir. İlk Derece Mahkemesi, Katibini atar ve görevini düzenleyen kuralları belirler. İlk Derece Mahkemesi, İçtüzüğünü Avrupa Adalet Divanı ile uzlaşma içinde saptar. Söz konusu kurallar, Konsey'in nitelikli oyçokluğuyla onayını gerektirir. Avrupa Adalet Divanı

Tüzüğünde aksi bir hüküm bulunmadıkça, bu antlaşmanın Avrupa Adalet Divanına ilişkin hükümleri, İlk Derece Mahkemesine uygulanır (Nice Antlaşması, Madde 2/33).

Nice Antlaşmasının 2. maddesinin 33. fıkrası olarak yukarıdaki hüküm eklenmiştir. Ayrıca bu antlaşmaya, Üye Devletlerin önerileri üzerine Sayıştay Üyelerinin listesinin hazırlanması hususu getirilmesi ile birlikte, Sayıştay'da her üye ülkeden bir temsilcinin bulunması mutabakatına varılmıştır. Nice Antlaşmasıyla birlikte Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'nin üye dağılımı hakkında herhangi bir değişiklik yapılmamış ancak üye sayıları 350 ile sınırlandırılmıştır.

Nice Antlaşmasına göre Konsey, Komisyonun önerisi üzerine karar alacak ise üyelerin en az 169 lehte oy vermesi gerekmektedir. Konsey'de nitelikli oyçokluğuyla herhangi bir karar alınması gerektiğinde, üye devletlerin nüfusunun %62'sinin temsili gerekmektedir. Yoksa alınan karar kabul edilmemektedir. Antlaşmaya göre Konsey'de belirlenen ağırlıklı oy toplamı ise 237'dir. Avrupa Birliği Konseyi adlı konumuzda Tablo 2 de Konsey'deki ağırlıklı oy dağılımı ülkeler bazında gösterilmiştir. Avrupa Parlamentosu'nun üye dağılımı konusunda 732'ye yakın olabileceği ve bu sayıdan düşük olursa üye devletlerden seçilecek temsilci sayısının oranlarında belli bir düzeltme yapılacağı kararı alınmıştır. Bu karara ek olarak sandalye sayısının geçici olarak 732'yi aşabileceği öngörülmüştür. Bu karar 2004-2009 yıllarını kapsamaktadır. Zira Avrupa Birliği'ne yeni katılan devletler ile birlikte 2007 yılında Parlamento temsilci sayısı 785'e yükselmiştir. Ancak Nice Antlaşması gereği 2009-2014 yılları arasında üye sayısı 736'ya çekilmiştir. Avrupa Parlamentosu adlı konumuzda Tablo 3'te 2009-2014 yılları arasında Avrupa Ülkelerinin her birine düşen koltuk sayısı ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Avrupa Birliği'ne yeni Devletlerin katılımıyla birlikte üye sayısı 27'ye çıkmıştı. Avrupa Topluluğu Antlaşmasına göre Avrupa Komisyonu'nun üye sayısı ise 20'dir. Üye Devlet sayısının, Komisyon üye sayısını geçmesi üzerine, ... Komisyon üyeleri, uygulamaya ilişkin düzenlemeler Konsey tarafından oybirliğiyle belirlenecek olan, eşitlik prensibine dayanan bir rotasyon düzeni uyarınca seçilir (Nice Antlaşması, Madde 4). kararı alınmıştır. Nice Antlaşmasıyla getirilen diğer değişiklik ise Avrupa Konseyi Zirve toplantılarının yarısının ve en az birinin Konsey Başkanlığı'nı yürüten ülke yerine Brüksel'de gerçekleştirilmesi, Üye devletlerin sayısının 18 olmasından itibaren ise bütün zirve toplantılarının Brüksel'de gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır.

2.2.6. Avrupa Birliği Anayasası

2001 yılının Aralık ayında Belçika Laeken’de toplanan AB Konseyi, AB’nin Geleceğine İlişkin Konvansiyon kurma kararını almıştır. 28 Şubat 2002 tarihinde, üye ve aday ülke temsilcilerinin ile Avrupa Parlamentosu ve Komisyon üyelerinin yer aldığı yaklaşık yüz kişiden oluşan Konvansiyon, Haziran 2004 yılına yetiştirilmesi gereken bir Avrupa Anayasası hazırlamak için çalışmalarına başlamıştı. Avrupa Konvansiyonu’nun başkanlığına eski Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d’Estaing getirildi. Konvansiyon Haziran 2003 tarihinde ortak bir metin üzerinde anlaşmaya varmıştır ve Selanik Zirvesinde AB Devlet ve Hükümet başkanlarına sunuldu. Taslak Anayasa 400’ün üzerinde madde, önsöz, 4 bölüm ve 5 Protokolden oluşmaktadır. Konvansiyon, anayasa taslağını teknik olarak 2 defa gözden geçirdikten sonra Temmuz 2003’te imzaladı. Nihai metin ise İtalya’nın dönem Başkanlığında başlayan Hükümetlerarası Konferans’ta tartışılarak kabul edildi ve bu süreç 29 Ekim 2004 tarihinde, Roma’da Birliğe üye 25 ülkenin devlet veya hükümet başkanları tarafından imzalanması ile sonuçlandı. Avrupa Anayasası’nın yürürlüğe girebilmesi için, 1 Mayıs 2004 tarihinde Slovakya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovenya, Letonya, Estonya, Litvanya, Malta ve Kıbrıs Rum Kesimi’nin katılımı ile, sayısı yirmi beşe çıkan üye devlet tarafından oybirliği ile kabul edilmesi gerekmektedir. Avrupa Anayasası ilk olarak 2004 yılının Kasım ayında Litvanya’da, Aralık ayında Macaristan’da ve 2005 yılının Ocak ayında İtalya’da, Şubat ayında Slovenya’da, Nisan ayında Yunanistan’da, Mayıs ayında Almanya, Avusturya, Slovakya ve Belçika’da, Haziran ayında da Letonya’da parlamento tarafından kabul edilmiştir. Avrupa Anayasası ile ilgili ilk referandum ise, 20 Şubat 2005 tarihinde İspanya’da yapılmış ve halkın %78.5’i tarafından kabul edilmiştir. Ancak 29 Mayıs 2005 tarihinde Fransa’da yapılan referandum sonucunda Anayasa’ya “%54,87 oranında hayır (Uçkan, 2005:109) oyu çıkmıştır. Fransa’nın Anayasa’yı reddi ile birlikte, Anayasa’nın bu şekli ile yürürlüğe girmesi imkânsız hale gelmiş ve referandum yapacak diğer üye ülkeler için bu oylamanın bir domino taşı etkisi oluşturacağından endişe duyulmaya başlanmıştır. Nitekim 2005’te Hollanda’da yapılan referandumda da Anayasa’ya %61,6 oranında hayır oyu çıkmıştır (Uçkan, 2005:109). Anayasa’nın, tüm üye ülkeler tarafından onaylanması halinde, 1 Kasım 2006 tarihinde veya bu tarihte gerçekleşmemesi durumunda, en son imza atan ülkenin onay belgesinin verildiği tarihi izleyen ikinci ayın

ilk gününde yürürlüğe gireceği düzenlenmiştir. Ancak Fransa ve Hollanda'da Anayasa'nın reddedilmesi, Anayasa'nın kabul ve onay sürecinin ne şekilde sonuçlanacağını önceden tahmin etmek oldukça güçleşmiştir. Birliğin kurucu antlaşmalarının yerini tek bir anayasa metni alacakken; Fransa'nın referandumda hayır demesiyle birlikte, Anayasa'nın yürürlüğe girme ihtimali ortadan kalkmıştır. Bu durumda, ortaya farklı çözüm önerileri atılmaya başlamıştır. Bu önerilerden biri, referandumun yinelenmesidir. Ancak Anayasa'yı reddeden ülkelerde, kamuoyunun fikrinin kısa zamanda değişebileceğini söylemekte çok güç bir durumdur. İkinci bir öneri ise, Anayasa metninin gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra tekrar, üye ülkelerin onayına sunulmasıdır. Ancak 25 üye ülkenin üzerinde anlaşma sağlayacağı ikinci bir Anayasa metnini hazırlamak zor olacağı gibi; referandumda hayır oyu veren ülkelerin kararlarını değiştirmeleri için yapılacak düzenlemelerde diğer ülkelerin tepkisine yol açabilecektir. Getirilen diğer bir öneri ise, Anayasa'da genel kabul gören hükümlerin Nice Antlaşması'na ilave edilmesidir. Sonuçta olarak bu süreç Avrupa Birliği'ni Lizbon Reform Antlaşmasına kadar getirmiştir. Anayasa'nın içerik olarak getirdiği değişiklikler ise şöyledir:

• ... *AB Temel Haklar Şartı, Anayasa'ya dahil edilmiştir. Anayasa'nın yürürlüğe girmesi halinde, Şart'ın hukuki statüsü konusunda yaşanan tartışmalar sona erecek ve temel hak ihlalleri dava konusu olabilecektir.*

• *AB'nin ikincil hukuk kaynaklarında değişikliğe gidilmiştir. Anayasa'da yer alan ikincil hukuk kaynakları sırasıyla şunlardır (md. I-33): Avrupa yasaları (European laws), Avrupa çerçeve yasaları (European framework laws), Avrupa tüzükleri (European regulations), Avrupa kararları (European decisions), tavsiyeleri (recommendations) ve görüşleri (opinions). Avrupa yasası, genel uygulaması olan bir yasama tasarrufudur; tüm unsurlarıyla bağlayıcıdır ve tüm üye devletlerde doğrudan uygulanır. Avrupa çerçeve yasası, ulaşılabilecek sonuçlar açısından üye ülkeler üzerinde bağlayıcı olan, ancak ulusal makamları söz konusu sonuçlara ulaşma biçimi ve araçlarını seçme konusunda tamamen serbest bırakan bir yasama faaliyetidir. Avrupa tüzükleri, yasaların ve Anayasa'nın bazı özel hükümlerinin gerçekleştirilmesi için uygulanan yasama dışı faaliyetleridir. Tüzükler, bağlayıcı olmakla birlikte; hangi biçim ve yöntemlerle uygulanacakları üye ülkelere bırakılmıştır. Avrupa kararları, herkes için veya yalnızca kararda belirtilenler için bağlayıcı olabilen yasama dışı faaliyetlerdir. Kurumlar tarafından kabul edilen tavsiyelerin ve görüşlerin ise, hiçbir bağlayıcı gücü yoktur. Anayasa'nın yürürlüğe girmesi durumunda, Avrupa yasaları, Topluluk tüzüklerinin yerini alırken; Avrupa çerçeve yasaları da yönergelerin yerini alacaktır. Avrupa tüzüğü ise, kurucu antlaşmalarda yer almayan yeni bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.*

• *Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 251. maddesinde düzenlenen "ortak karar alma yöntemi" (co-decision procedure), Anayasa'da "olağan yasama yöntemi" (ordinary legislative procedure) olarak düzenlenmiştir. Bu yöntemle göre, yasalar ve çerçeve yasalar Komisyon tarafından önerilir ve Avrupa Parlamentosu ile Bakanlar Konseyi tarafından "ortaklaşa" kabul edilir. İki kurum bir tasarı hakkında anlaşmaya varamazsa, tasarı kabul edilmez. Olağan yasama yönteminin işleyişi, md. III/396'da düzenlenmektedir. Anayasa'nın öngördüğü bazı durumlarda da, "özel yasama yöntemi"nin (special legislative procedure) kullanılarak, yasaların ve çerçeve yasaların, ya Bakanlar Konseyi'nin katılımıyla Avrupa Parlamentosu tarafından, ya da Avrupa Parlamentosu'nun katılımıyla Bakanlar Konseyi tarafından kabul edileceği düzenlenmektedir. Ancak özel yasama yönteminin nasıl işleyeceği, olağan yasama yönteminde olduğu gibi açıklanmamaktadır.*

- AB'nin karar alma sisteminde nitelikli oy çokluğu geliştirilirken; oybirliği vergi, sosyal güvenlik ve sosyal koruma alanlarda uyumlaştırma, Birliğin finansmanı, Birliğe üyelik, ortak güvenlik ve savunma politikası gibi bazı alanlarla sınırlandırılmaktadır. Böylelikle 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi'nden bu yana her kurucu antlaşma ile biraz daha yaygınlaştırılan nitelikli oy çokluğu, Anayasa ile birlikte AB'nin temel karar alma yöntemi haline gelmektedir.
- Anayasa'da nitelikli çoğunluk tanımında değişikliğe gidilmekte ve karar alma sisteminde, "çifte çoğunluk" uygulamasına geçilmektedir. Buna göre Bakanlar Konseyi'nde herhangi bir AB kararının kabul edilmesi için, Birliğe üye ülkelerin en az %55'inin uzlaşması gerekmektedir. Ancak %55'lik oranın, en az 15 üye ülkeyi ve Birlik nüfusunun en az %65'ini içermesi gerekmektedir. Karar almayı engelleyecek azınlığın ise, Konsey'in en az dört üyesinden oluşması öngörülmektedir (md. I/25).
- Anayasa'da temel kurumlar (Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Adalet Divanı) korunmakla birlikte; kurumsal yapıda önemli iki değişikliğe yer verilmektedir. Avrupa Konseyi'ne ilişkin olarak Anayasa'nun getirdiği en önemli yenilik, Avrupa Konseyi Başkanlığı'nın öngörülmesidir (md. I/22). Avrupa Konseyi, kendi başkanını iki buçuk yıllık bir dönem için ve süresi bir kez uzatılabilecek bir şekilde, nitelikli oy çokluğu ile seçecektir. Avrupa Konseyi Başkanı, Avrupa Konseyi'ne başkanlık edecek; Komisyon Başkanı'yla işbirliği halinde Avrupa Konseyi'nin hazırlanmasını ve sürekliliğini sağlayacak; Avrupa Konseyi içindeki uyumu sağlayacak; her toplantıdan sonra Avrupa Parlamentosu'na bir rapor sunacak ve dış dünyada ortak dış politikaları ve güvenlik politikalarını ilgilendiren konularda, Birlik Dışişleri Bakanı'nun yetkilerini ihlâl etmeden, Birliği temsil edecektir. Bir başka ifadeyle Avrupa Konseyi Başkanı, Birliğin dünyadaki yüzü olacaktır. Anayasa'da getirilen diğer bir yenilik ise, Avrupa Konseyi'nin nitelikli oy çokluğu ile karara vararak ve Komisyon Başkanı ile anlaşma içinde Birlik Dışişleri Bakanı'nı atamasıdır (md. I/28). Birlik Dışişleri Bakanı, Birliğin ortak dış politikasını ve güvenlik politikasını yürütecektir.
- Ortak karar alma yönteminin olağan yasama yöntemi haline gelmesiyle birlikte, Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artmıştır. Ayrıca Avrupa Parlamentosu'nun koltuk sayısı 750 ile sınırlandırılmış; bir üye ülkenin en fazla 96, en az 6 sandalyeye sahip olacağı düzenlenmiştir (md. I/20(2)). Bunun yanı sıra 2014 yılından itibaren Avrupa Komisyonu üye sayısının, üye devletlerin toplam sayısının 2/3'üne düşürüleceğine ilişkin yeni bir düzenlemeye yer verilmiştir (md. I/26(6)).
- Anayasa'da Birliğin yetki alanları açıkça belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır (md. I/11-I/18). Birliğin yetkileri, münhasır yetkiler, paylaşılan yetki alanları, iktisadi politikalarla istihdam politikalarının koordinasyonu, ortak dış politika ve güvenlik politikası ve destekleyici, koordine edici veya tamamlayıcı faaliyet alanları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Buna göre sosyal politikalar, önemli ölçüde Birliğin paylaşılan yetki alanları içine girmektedir. İstihdam politikaları içinse Birlik, yönlendirici ana hatlar benimseyerek, bu politikaların koordinasyonunu sağlamak için önlemler alacaktır.
- Anayasa üye ülkelerin ulusal parlamentolarına, Komisyon'un yasama önerilerinin subsidiarite ilkesine uygunluğu konusunda gerekçeli görüş verme hakkını sağlamaktadır.
- Birliğin amaçları arasında Nice Antlaşması'nda "açık piyasa ekonomisi" ve "yüksek istihdam" yer alırken; Anayasa'da "sosyal piyasa ekonomisi" ve "tam istihdam" yer almaktadır (md. I/3(3)). Ancak sosyal politika açısından bu amaçlarda birtakım çelişkiler yer almakta ve bu çelişkiler de beraberinde kuşku uyandırmaktadır. Zira "Birlik, tam istihdam ve toplumsal ilerleme hedefine sahip rekabet gücü yüksek bir sosyal piyasa ekonomisi, dengeli ekonomik büyümeye dayanan, sürdürülebilir şekilde Avrupa'nın kalkınması"ni amaçlamaktadır. Ayrıca Anayasa'da yer alan birçok düzenlemede de bu amaca atıfta bulunmaktadır. Buradaki temel çelişki, yüksek rekabet gücü ile sosyal piyasa ekonomisi arasında ortaya çıkmaktadır. Rekabet gücü yüksek bir ekonomi hedefine ulaşırken, sosyal politikaların ne derece etkin kullanılacağı temel tartışma konularından birisini oluşturmaktadır.
- Anayasa'nın I. Bölümü'nün VI. Başlığı'nda ilk kez Birliğin demokratik temelleri tanımlanmakta ve Birlik kurumlarına sivil topluma danışma, şeffaflık, belgelere ulaşma ve kişisel bilgilere saygı gibi yeni sorumluluklar yüklenmektedir.
- Anayasa, Birlik vatandaşlarına ilk kez Komisyon'a yasal bir düzenlemeyi önerme imkanı tanımaktadır. "Halk girişimi" olarak da adlandırılabilir bu düzenlemeye göre, yeterli sayıda ülkeden en az bir milyon vatandaş, Anayasa'nın uygulanması için gerekli gördükleri yeni bir yasal düzenlemeyi Komisyon'a önerebilecektir. Ancak bu yöntemin nasıl işleyeceği, yeterli ülke sayısının ne olacağı, Anayasa yürürlüğe girdikten sonra çıkarılacak bir Avrupa yasası ile belirlenecektir (md. I/47(4)).

- Anayasa, ilk kez üye ülkelerin Birlikten gönüllü olarak çekilebilmelerini sağlayan düzenlemelere yer vermektedir (md. 1/60). Herhangi bir üye ülke, kendi anayasal gerekliliklerine uygun olarak Birlikten çekilme kararı alabilecektir. Bu durumda söz konusu ülke ile Birliğin gelecekteki ilişkisi dikkate alınarak, çekilme için gerekli düzenlemelerin belirleneceği bir antlaşma yapılacaktır (Uçkan, 2005:113-116).

2.2.7. Lizbon Antlaşması

...Üye devletlerin, Reform Antlaşması üzerinde uzlaşmaları kolay olmadı. Polonya'nın Nice Antlaşması ile Bakanlar Konseyinde nitelikli oyçokluğu yöntemi ile karar almada nüfusuyla orantısız ölçülerde güç elde etmesi, İngiltere'nin AB Temel Haklar Şartı, Birliğin bir Dışişleri Bakanına sahip olması, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Adalet ve İçişleri gibi konulardaki rahatsızlığı, Fransa'nın rekabetin korunmasının bir Birlik hedefi haline getirilmesi konusundaki itirazları Hollanda'nın ulusal parlamentoların subsidiarite ilkesinin uygulanmasında rollerinin artırılmasına ve genişleme ile ilgili yeni ve sınırlayıcı hükümlerin antlaşmalara geçirilmesine yönelik istekleri ve pek çok üye devletin Birliğin siyasi yönüne vurgu yapan "anayasa" ibaresi başta olmak üzere, "bayrak", "marş", "slogan" gibi hususların kurucu antlaşma değişikliklerinden çıkarılmasını istemesi gibi pek çok konu Zirve öncesinde ve sırasında hararetle tartışıldı (Baykal, 2007:52)

Zirve metni, 13 Aralık 2007 tarihinde AB Zirvesinde Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından imzalanmıştır. Antlaşma, 27 üye ülkede onay sürecinin tamamlanmasının ardından 1 Aralık 2009 tarihinden itibaren resmen yürürlüğe girmiştir. Reform Antlaşmasında Avrupa Birliği'nin, hedeflerini ilerleten, değerlerini güçlendiren ve Birliğin çıkarlarını gözeten kurumsal bir çerçeveye sahip olacağı öngörülmekte ve bu kurumsal yapının da Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi (Zirve), AB (Bakanlar) Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Sayıştay ve Avrupa Merkez Bankasından ibaret olduğu belirtilmektedir. Lizbon Antlaşması ile Avrupa Parlamentosu üyelerinin sayısının son yapılan değişikliklerle 750'yi aşmaması öngörülmüştür. Parlamento Başkanı bu toplama dahil değildir. 750 üyenin dağılımı bakımından üye devletler, azalan orantılı temsil ilkesine göre en çok 96, en az 6 parlamenter ile temsil edilecektir. Antlaşmanın 9B maddesine göre AB Konseyi; Üye Devletler'in Devlet ve Hükümet Başkanlarından, kendi Başkanından ve Komisyon Başkanından oluşur (Treaty of Lisbon, 2007:17). Bu madde ile daimi Avrupa Konseyi Başkanı görevi ihdas edilmiştir. Konsey Başkanı, 2,5 yıllığına, nitelikli çoğunlukla AB'ne üye ülkeler tarafından seçilir. Bir Başkan en fazla beş yıl görevde kalabilir. Antlaşma'da Konsey'in yasama organı olmadığı bir kez daha vurgulanmıştır.

Lizbon Antlaşmasıyla birlikte getirilen bir diğer önemli yenilik nitelikli çoğunluk oylama sisteminde değişikliklerdir. Yeni sistem nitelikli çoğunluğun sadece üye

ülkelerin sayısı ve sahip oldukları ağırlıklı oya göre tanımlamamakta, ülkelerin nüfuslarını da hesaba katmaktadır. Bu çerçevede, Lizbon Antlaşması uyarınca 2014 yılından itibaren aşamalı olarak yürürlüğe girmesi öngörülen yeni nitelikli çoğunluk sistemi AB nüfusunun en az % 65'ini oluşturacak şekilde üye ülkelerin en az % 55'inin (27'den 15) karar alınabilmesi için onay vermesi şartını getirmektedir. Bu yeni nitelikli çoğunluk sistemine "çifte çoğunluk" adı verilmiştir. Polonya'nın itirazları nedeniyle bu sistemin 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi de Lizbon Antlaşmasıyla karara bağlanmıştır. Diğer taraftan 1 Kasım 2014 ile 31 Mart 2017 tarihleri arasında bir üye ülkenin talep etmesi halinde eski nitelikli çoğunluk yöntemi uygulanmaya devam edecektir. Ancak 31 Mart 2017 tarihinden sonra nitelikli çoğunlukla karar alınabilecek konularda yukarıda anlatılan çifte çoğunluk sistemi uygulanacaktır (www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa (23 Mart 2011)).

Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarih ile 31 Ekim 2014 arasında görevlendirilen Komisyon; Başkan ve Başkan Yardımcılarından biri olan Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi dahil, her Üye Devlet'ten bir kişiden oluşur (Treaty of Lisbon, 2007:19). 2014 yılından itibaren, Konsey bu sayıda (her üye devletten bir kişi) herhangi bir değişiklik yapmaz ise, Komisyon üye sayısı AB'ne Üye Devlet sayısının 2/3'si kadar olacaktır. Lizbon Antlaşmasının getirdiği bir başka düzenleme ise Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi'ni Konsey, Komisyon Başkanı ile anlaşarak atar. Yüksek Temsilci, Birliğin ortak dış ve güvenlik politikasını yürütür ve Dışişleri Konseyine yardım eder. Ayrıca Yüksek Temsilci, aynı zamanda Komisyon Başkanının yardımcısıdır.

3. TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

3.1. TÜRKİYE’NİN AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNA GİRMEK İSTEMESİNİN TEMEL NEDENLERİ

Türkiye’nin AET ile ortaklık ilişkisi kurmak istemesinin temel nedenleri arasında, ekonomik ve sosyal olanlar yer almakla birlikte, siyasal nedenler ön plana çıkmıştır (Saraçoğlu, 1981:9). Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğu’na üye olmak istemesinin nedenlerini şu şekilde açıklayabiliriz:

Türkiye’nin muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için kendine örnek aldığı Batı’nın kurduğu bir topluluğa katılmak yine Türkiye için bulunmaz bir fırsattı ve hatta AET’na başvurma eğilimini hızlandıran bir etkendi.

AET’na başvurunun en önemli siyasal sebepleri arasında II. Dünya Savaşı’ndan sonra Sovyetler Birliği’nin ulusal güvenliğimiz açısından tehdit olarak görülmesi, Türkiye’yi Batı ile ittifaka sürükleyen bir başka neden olarak gösterilebilir.

Bilindiği gibi o dönemlerde Yunanistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler Kıbrıs’ta yaşanan olaylar sonucu gerginleşmişti. Aynı yıllarda Yunanistan’da AET’na üye olmak için başvuruda bulunmuştur. Yunanistan’ın, AET ile ortaklık kurması ve AET’nun vereceği gümrük indirimleri ile ticaret tavizlerinden yararlanması Türk çiftçisini, tarımını ve ihracatını olumsuz etkileyerek Yunanistan’a üstünlük sağlayacaktı (Bozkurt, 1997:275). Bu nedenle Yunanistan’dan geri kalmamak için Türk dış politikasının karar alıcıları AET’na başvurmaya karar vermişlerdir (Başkaya, 2000:202).

Cumhuriyet’in ilk yıllarından beri kalkınmaya önem veren Türkiye, sanayi üretim ile bunu gerçekleştirmek istemiştir. Bu sebepten dolayı Türkiye, AET’ndan sağlayacağı mali yardım sayesinde sanayileşme adımını hızlandırabilecektir (Çelebi, 2000:1329).

OEEC’nin [Organisation for European Economic Co-operation] AET’na katılmayan yedi üyesi EFTA altında örgütlenmişlerdi. Birbirine zıt olan bu iki kuruluşun da dışında kalınması Türkiye’yi endişelendirmiştir (Saraçoğlu, 1992:4).

3.2. TÜRKİYE’NİN AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNA BAŞVURUSU

Roma Antlaşması’nın belirtilen maddesi [238. madde] AET’nin bir üçüncü ülke ya da ülkeler grubu ile karşılıklı hak ve görevlere, ortak hareketlere ve özel işlem

yöntemlerine dayalı ortaklık kuran antlaşmalar yapabileceğini öngörmektedir (Saraçoğlu, 1981:8).

Türkiye bu maddeye dayanarak AET'na 1959 yılında başvuruda bulunmuştur. AET Bakanlar Konseyi'nden 11 Eylül 1959 tarihinde çıkan karar ile Türkiye ve Yunanistan'ın başvurularının kabul edildiği bildirilmiş ve böylece kurulacak işbirliğinin temellerini belirleyecek olan uzun ve zorlu pazarlık süreci başlamıştır (Erhan ve Arat, 2002:818-820). Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, yapılan başvuru sonrası Türkiye ile AET arasında geçen müzakereleri, Türkiye'nin topluluğa katılmak için yaptığı reformları, kısaca 1959-1963 yıllarında yaşanan süreci, TBMM'nde yaptığı konuşma ile bizlere şöyle açıklıyor:

Hatırlanacağı üzere Müsterek pazara katılmak üzere vakı ilk müracaatımız 1959 Temmuz ayında yapılmıştır. Aradan geçen üç seneden fazla zamandan beri Müsterek Pazar Komisyon Heyetiyle, 6 resmi müzakere yapılmış ve ilgili devletler nezdinde sayısız teşebbüslerde bulunulmuştur. 1962 senesine girdiğimiz zaman karşılaştığımız durum, 1959 Temmuzunda Müsterek Pazara ilk müracaatı yapmış olduğumuz tarihtekinden farklı değildi. Gerçekten, Müsterek Pazar teamüllerine göre, bu teşkilatla iş birliği yapmak için bir müracaat vukuunda, evveleminde yapılacak iş birliğinin hangi esaslara istinad, ve hangi hukuki kadro içinde cereyan edeceği noktalarının tesbiti gerekmektedir. 1962 başında bu zaviyeden hiçbir mesafe katedilmemiş durumda idik. Biz bir gümrük birliği ihdasını istiyor, Müsterek Pazar ise, Türkiye'nin içinde bulunduğu şartların elvermeyeceği mülahazasıyla bunu kabul etmiyordu. Hatta 1962 başından evvel cereyan eden son müzakerelerde, bize bir gümrük birliği fikrinden muayyen bir müddet için uzaklaşılması, onun yerine iktisadi, ticari ve mali sahalarda iş birliğini derpiş eden bir nevi ticaret antlaşması yapılması resmen ifade edilmişti. Hakikat o idi ki, Türkiye'nin durumunun müsait olmaması sebebiyle, gümrük birliğinin derhal tahakkuku gayrikabil olsa dahi, bu birliğin, prensibini muhafaza etmedikçe, Batı entegrasyon hareketleri karşısında, sadece, seyirci kalmaklığımız mukadder olacaktı. Böyle bir akibetin hudutsuz ve aşıkâr tehlikeleri üzerinde durmaya lüzum görmüyorum. Bu zikrettiğim müzakerelerden sonra, biraz da memleketin Anayasa hazırlıkları ve sonra seçim meseleleriyle meşgul olması dolayısıyla Müsterek Pazar konusu takibedilememiş ve yılbaşına ortam bu ortam içinde girilmişti. Yeni sene ile birlikte Bakanlıklarımızın teknisyenleri ana gayemizi göz önünde tutarak mütaakıp müzakerelerde müdafaa edilmek üzere, yeni bir tez hazırladılar. Bu tez bakanlar kurulunca tasvibedildi ve o tarihten beri de gerek resmi müzakerelerde, gerek her seviyede yapılan ikili temaslarda kuvvetle ve ısrarla müdafaa edildi. Bu tezin ana hatlarını kısaca şöyle hulasa etmek kabildir:

Ana gayemiz, Avrupa İktisadi entegrasyon, ve bunu takibedecek olan, siyasi entegrasyon hareketinin dışında kalmamaktır. Böyle bir harekete katılamamaklığın, ne demek olacağı kolaylıkla anlaşılabilir. İktisadi entegrasyona giden yol ise, gümrük birliğidir. Gümrük birliği, ve iktisadi entegrasyon, bugünden yarına, tahakkuk edebilecek normal hadiselerden sayılmaz. Altılar bunu aralarında tahakkuk ettirmek için, 12 sene gibi, uzun bir müddet derpiş etmişlerdir. Türkiye'nin, içinde bulunduğu iktisadi durumdaki bir Devlet için, şüphesiz, bundan daha uzun bir müddete zaruret e ihtiyaç vardır. Gümrük birliği, tahakkukuna başlandığı günden itibaren, karşılıklı vecibeleri icabettirir. Memleketimizin durumu, bugünden itibaren bir gümrük birliğinin gerektireceği bütün vecibeleri yerine getirebilmeye müsait bulunmamaktadır. Bu bakımdan, intikal devresi diye, vasıflandırılan, ve karşılıklı vecibelerle, gümrük birliğinin tedricen tahakkukunu kapsıyan devrenin, bizim için daha birkaç sene sonra başlaması zarureti vardır. Ancak altılarla iş birliği yapmak için, bu birkaç senenin geçmesini beklemek de bizim için mümkün değildir. Bu bakımdan altılarla derhal bir ortaklık antlaşması yapılması; bu antlaşma da, muayyen şartlar dahilinde ve muayyen bir müddet sonra, gümrük birliği intikal devresine geçileceğinin derpiş edilmesi; ve böylelikle, Türk ekonomisine gideceği istikametini gösterilmesi zarureti mevcuttur. İntikal devresi bilfiil başlayana kadar, Türkiye ekonomik istikrarını, ve planlı gelişmeyi tahakkuk ettirmekten daha ileri gidecek, pek cüzi vecibeler tekabül edebileceğine göre, altıların da, mukabil vecibeleri, muayyen bir hudut içinde kalmak durumundadır. Bununla beraber Türkiye'nin

iktisadi kalkınmasına yardım eden altıların, bu kalkınmanın en mühim unsuru olan Türk ihracatının geliştirilmesi konusunda, Türkiye'ye müzahir olmaları ve hukuki imkanları sağlamaları, vazgeçilmez bir keyfiyettir. Bunun yapılabilmesi için, milletlerarası taahhütlere ve bilhassa GATT antlaşmasına ittiba, zarureti vardır. Binaenaleyh Ortaklık Antlaşmasının, GATT'ın muayyen hükümlerine istinaden bir metin halinde ortaya çıkması icabetmektedir.

Ana hatları bu tarzda özetlenebilecek olan tezimiz tesbit edilip hükümetçe tasvib olunduktan sonra Mart ayından itibaren kesif bir çalışmaya girişildi. İlk hedefimiz müzakerelerin yeniden başlamasını temin etmek oldu. Gerek altılar nezdinde, gerek Müşterek Pazar Komisyonu nezdinde yapılan teşebbüsler neticesi, müzakerelere yeniden başlanması temin edildi. ... Müşterek Pazarla cereyan etmiş olan temaslarımız esnasında, kaydedilen iki büyük başarılarımız olmuş ve müzakerelerin dönüm noktasını teşkil etmiştir. ... 8-12 Ekim tarihleri arasında, Türk heyetiyle Müşterek Pazar Komisyonu Heyeti arasında cereyan eden müzakerelerde, ... Ortaklık Antlaşmasının istinad edeceği hükümler, ve ticari mübadelelerin cereyan şekli üzerinde durulmuş, ve heyetimiz bu mevzudaki noktai nazarımızı izah ve müdafaa eylemiştir. Müşterek Pazar Nazırlar Konseyinin, Kasım toplantısında, ... Ortaklık Antlaşmasının istinad edeceği hukuki temel, görüşümüze uygun bir şekilde, prensip kararına bağlanmıştır. Ancak, ticari münasebetler bakımından, Ortaklık Antlaşmasının ilk senelerinde tatbik edilecek usul hakkında, ... bir karara bağlanması Aralık toplantısına talik edilmiştir. Nihayet, 3-4 Aralık tarihlerinde yapılan, Konsey toplantısında, bu mevzu, görüşümüze çok yaklaşan bir şekilde, prensip kararına bağlanmış bulunuyor. Böylece, adım adım, bugünkü neticeye varmış bulunuyoruz. ... Şimdi, varılan prensip kararları çerçevesinde, hakiki manasıyla, Ortaklık Antlaşmasının hazırlanması müzakerelerine başlanacaktır. Önümüzdeki müzakerelerin Ocak ayının ikinci yarısında başlaması beklenmektedir (Çayhan, 1997:38-41).

Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi, 24 Temmuz 1963 tarihinde, Gümrük Birliğine giden bir anlaşma için Türkiye ile resmi görüşmelerin açılmasını kararlaştırmıştır. Sonuçta, Türkiye ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasındaki ortaklık ilişkisi, 12 Eylül 1963'te Ankara'da imzalanan ve 1 Aralık 1964'te yürürlüğe giren (Can, 2003:20) Ankara antlaşması ile kurulmuştur.

3.3. ANKARA ANTLAŞMASI

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında ortaklık kuran Ankara Antlaşması, 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanarak, Topluluk üyesi ülkeler ile TBMM'de onaylandıktan sonra 1 Aralık 1964 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir (Avrupa Birliği ve Türkiye, 2002:312). Nihayetinde Türkiye ortak üye statüsündedir ve Avrupa Topluluğu ileriki yıllarda iç ve dış gelişmelere göre, yeni değerlendirmeler yapabilir, Türkiye hakkında kesin kararını ileride verebilecektir (Manisalı, 2002:27). Roma antlaşmasınının 238. maddesi gereğince imzalanan Ankara antlaşması, bir çerçeve antlaşmasıdır; yani içeriğinin ek protokoller ve Ortaklık Konseyi kararlarıyla doldurulması ve geliştirilmesi gerekmektedir (Ünal, 2000:694). Ankara antlaşmasının ilkeleri başlangıç kısmında yer almaktadır ve anılan antlaşmanın ilkeleri şöyledir:

- 1) Türk halkı ile AET içinde bir araya gelmiş halklar arasında sıkı bağlar kurmak ve bu bağları kuvvetlendirmek,

- 2) Türkiye ve AET'ndeki yaşama şartlarının, hızlandırılmış bir ekonomi ilerleyişi ve uyumlu bir alışveriş genişlemesi ile devamlı olarak iyileşmesini, böylece Türkiye ekonomisi ile Topluluk üyesi Devletlerin ekonomileri arasındaki arayı azaltmayı sağlamak,
- 3) Türk ekonomisinin ve kalkınmasının ortaya koyduğu özel sorunlardan dolayı ekonomik yardım yapılmasının gerekliliği,
- 4) Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun vereceği destek ile Türk halkının yaşam seviyesini yükseltmek ve Türkiye'nin, Topluluğa katılmasını kolaylaştırmak,
- 5) Roma Antlaşmasının esinlendiği ülküyü birlikte izleyerek, barış ve hürriyet güvencesini pekiştirmek olarak belirlenmiştir.

Ankara Antlaşması, Antlaşmanın Ana Maddeleri (33 madde), Geçici Protokol (Protokol No I, 11 madde), Mali Protokol (Protokol No II, 9 madde), Son Senet ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Başkanı ile Türk Heyeti Başkanı arasında Türkiye'deki işgücüne ilişkin sorunlar adlı teati mektuplardan oluşur.

Ankara Antlaşması'nın Esas Maddelerinin bulunduğu bölüm şöyledir: Ankara Antlaşması'nın amacı,

Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk Halkının çalıştırılma seviyesinin ve yaşama şartlarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile göz önünde bulundurarak, Taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektedir (Ankara Antlaşması, Madde 2).

Gümrük Birliği'ne geçiş üç aşamalı olarak gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bunlar;

1. Hazırlık Dönemi,
2. Geçiş Dönemi,
3. Son Dönem (Gümrük Birliği).

Hazırlık döneminde Türkiye, geçiş dönemi ve son dönem boyunca kendisine düşecek yükümleri üstlenebilmek için, Topluluğun yardımı ile ekonomisini güçlendirecektir. Anılan hazırlık dönemine ve özellikle Topluluğun yardımına ilişkin uygulama usulleri, Antlaşmaya ekli Geçici Protokolde belirtilmiştir. Hazırlık Döneminin süresi Geçici Protokol'de belirtilen uygun uzatma dışında beş yıldır. Geçiş Döneminde Akit Taraflar arasında karşılıklı ve dengeli yükümlülük esasına dayanarak, Türkiye ve Topluluk arasındaki Gümrük Birliği'ne uzanan yolda her iki tarafa da bu

durumun yerleşmesini sağlamak, Türkiye'nin ekonomik politikalarının Topluluğunkine yakınlaştırmak ve bunun içinde gerekli eylemleri gerçekleştirmek gibi karşılıklı ödevler yer almıştır. Geçiş Döneminin süresi istisnai durumlar hariç 12 yılı geçemez. Geçiş döneminin uygulanması için taraflar, kendisi için doğan yükümlülükleri yerine getirmek amacıyla genel ve özel tedbirler alır ve hedeflerin gerçekleştirilmesini engelleyecek her türlü durumdan sakınırlar. Geçiş döneminden sonra başlayacak olan son dönemde, taraflar arasında gümrük birliğine geçilecek ve ekonomi politikaları arasında koordinasyon sağlanacaktır (Coşkun, 2002:105). Ancak tam üyelikle ilgili herhangi bir tarih belirtilmemiştir. Bununla ilgili Ankara Antlaşması'nın 28. Maddesinde belirtilen, ... Topluluğu kuran Antlaşma'dan doğan yükümlerin tümünün Türkiye'ce üstlenebileceği görüldüğünde, Akit Taraflar Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını inceler (Somuncuoğlu, 2002:22). demekle, tam üyelik kararının Avrupa Ekonomik Topluluğunun incelemesi sonucu tam üyeliğin yine AET'nun inisiyatifine bırakıldığı ifade edilmiştir.

Geçici Protokolün içeriğinde ise tütün, kuru üzüm, kuru incir, fındık ihracatları ile ilgili açılacak olan tarife kontenjanları ile uygulanacak eşit gümrük vergileri yer almıştır. Protokole göre, Türk ekonomisi göz önünde bulundurularak Katma Protokol dönemine geçilip geçilmeyeceği hususunun Ortaklık Konseyi tarafından inceleneceği eğer Katma Protokol tespit edilememişse 3 yılı geçmeyen süre sonrasında yeniden Ortaklık Konseyi tarafından inceleme yapılacağı nihayetinde Katma Protokol yine de tespit edilememiş ise Ortaklık Konseyi onuncu yılın bitiminden sonra rejimin nasıl olacağını kararlaştırmakla mükelleftir. Buna göre onuncu yılın sonunda Katma Protokol tespiti yapılmadığında Geçici Protokol'ün en çok bir yıllığına uzatılması öngörülmüştür. 1971 yılına kadar geçerli olan Geçici Protokol, 1972 yılında Bakanlar kurulu kararı ile kaim olmuş ve 1973 yılında ise Katma Protokol yürürlüğe girmiştir. Geçici Protokol'ün yürürlüğe girmesi ile birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olan devletler, Türkiye kaynaklı ve Türkiye çıkışlı ithalatları için aşağıdaki yıllık tarife kontenjanlarını açarlar :

a) 24.01 — Ham ve mamul olmayan tütün: Tütün döküntüleri

Belç. - Lüks. Eko. Biri. 1.250 ton

Federal Almanya Cumhuriyeti 6.600 ton

Fransa 2.550 ton

İtalya 1.500 ton

Hollanda 600 ton

Bu tarife kontenjanlarının sınırı içinde her üye Devlet, Toplulukça 9 Temmuz 1961 de imzalanan Ortaklık Anlaşması çerçevesinde aynı ürünler ithalatına uyguladığına eşit bir gümrük vergisi uygular.

b) 08.04 — Yalnız kuru üzüm (içinde 15 kg veya daha az mal bulunan ambalajlarla)

Belç. - Lüks. Eko. Biri. 3.250 ton

Federal Almanya Cumhuriyeti 9.750 ton

Fransa 2.800 ton

İtalya 7.700 ton

Hollanda 6.500 ton

Bu tarife kontenjanlarının sınırı içinde her üye Devlet, Toplulukça 9 Temmuz 1961 de imzalanan Ortaklık Anlaşması çerçevesinde aynı ürünler ithalatına uyguladığına eşit bir gümrük vergisi uygular.

c) 08.03 — Yalnız kuru incir (içinde 15 kg veya daha az mal bulunan ambalajlarla)

Belç. - Lüks. Eko. Biri. 840 ton

Federal Almanya Cumhuriyeti 5.000 ton

Fransa 7.000 ton

Hollanda 160 ton

Bu tarife kontenjanları çerçevesinde Topluluk üyesi her Devlet, millî gümrük vergilerinin kuru incir için Ortak Gümrük Tarifesinde son yaklaşma anına kadar, Topluluğu kuran Antlaşmanın 14 üncü maddesinin 1 inci fıkrası anlamındaki esas vergiden, Topluluk üyesi Devletlerin kendi aralarında yaptıkları indirimlerin yansının düşülmesi ile elde edilene eşit bir gümrük vergisi uygular. Geçici Protokolün hükümleri, Topluluk üyesi Devletler millî gümrük vergilerinin kuru incir için Ortak gümrük tarifesine son yaklaşma anında elan yürürlükte bulunuyorsa, Topluluk, 3 üncü madde hükümlerini göz önünde bulundurarak, yukarıdaki bent gereğince Türkiye'ye sağlananlara eşit ticarî faydaların saklı tutulması için gerekli tarife tedbirlerini alır.

d) 08.05 — Dış ve iç kabukları çıkarılmış olanlar da dahil olmak üzere yaş veya kuru sert kabuklu meyveler: Yalnız fındık

Belç. - Lüks. Eko. Biri. 540 ton

Federal Almanya Cumhuriyeti 14.500 ton

Fransa 1.250 ton

Hollanda 710 ton

Bu tarife kontenjanları çerçevesinde Topluluk üyesi her Devlet % 2,5 ad valorem bir gümrük vergisi uygular. Bunun dışında, Topluluk üyesi Devletler, Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte bu ürün için, Topluluk içi gümrük vergilerinin tamamen kaldırılmasını ve Ortak Gümrük Tarifesinin tüm olarak uygulanmasını gerçekleştirirler (Ankara Antlaşması: Geçici Protokol, Madde 2).

Antlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihi takvim yılı başına rastlar ise Topluluk her yıl, Türkiye yararına açılacak olan milli tarife kontenjanlarının tutarına eşit hacimde tarife kontenjanları açar. Bu tarife kontenjanları Ortaklık Konseyi tarafından artırılabilir. Artırma işlemi ertesi takvim yılından itibaren uygulanır. Ancak Antlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihi takvim yılına rastlamaz ise bir daha ki takvim yılına kadar yukarıda verilen kontenjan miktarlarının onikide biri kadar tarife kontenjanları açılır. Yine de bu miktarı

Ortaklık Konseyi arttırabilir. Türkiye, Topluluk Üyesi Devletlerden bir ya da birkaçına karşı yaptığı işlemi bütün topluluk üye devletlerine karşı aynı şekilde işlem yapmaya gayret eder. Ayrıca hem Türkiye hem de topluluğa üye olan devletler hazırlık dönemi ile birlikte yerleşme hakkı, hizmet edimi vb. konuları Ortaklık Konseyi'ne getirebilir. Ortaklık Konseyi ise her iki tarafa da yararlı tavsiyelerde bulunabilir. Geçici Protokol'ün 2. Maddesinde belirtilen kuru üzümle ilgili olarak Topluluk, kuru üzümle ilgili ortak bir pazar örgütü kurmayı tasarlamadıklarını belirtmektedirler.

Mali Protokol'e göre, Türk teşebbüslerin yatırım projeleri için finansman işlemlerini Avrupa Yatırımlar Bankasına sunabilir. Finansman istemleri, Türk teşebbüslerinden geldiği zaman ancak Türk Hükümeti'nin oluru ile olumlu sonuca bağlanabilir (Ankara Antlaşması: Mali Protokol, Madde 3).

3.4. HAZIRLIK SÜRECİNDE YAŞANAN GELİŞMELER IŞIĞINDA KATMA PROTOKOLE DOĞRU

1 Aralık 1964 tarihinde Ankara Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden itibaren hazırlık süreci başlamıştır. 1963 tarihinde ise 2 yıl içinde üç defa kurulmuş ve üçüncü kez kurulan İsmet İnönü başkanlığındaki koalisyon hükümeti dönemi başlamıştır. Dolayısıyla 1964 yılında yönetimde İnönü koalisyon hükümeti vardır. Bu dönemde oluşan siyasi istikrarsızlıklar, ABD Başkanı Lyndon Johnson'un 5 Haziran 1964'de yazdığı mektupta Kıbrıs'a herhangi bir müdahalede, Sovyetler Birliği eğer Türkiye'ye müdahale ederse, hem ABD'nin hem de NATO anlaşmasının 5. Maddesine rağmen NATO'nun çekimser kalabileceğini belirtmesi ve bunun gibi dış politika sorunları ve nihayetinde İnönü Hükümeti'nin 1965 yılı için hazırladığı bütçe tasarısının reddedilmesi ile birlikte İnönü Hükümeti yerine 26 Şubat 1965 yılında IV. Koalisyon Hükümeti yani Suat Hayri Ürgüplü Hükümeti kurulmuştur. 29. Hükümetin AET ile ilgili programında yer alan hususlar şöyledir:

Bütün devletlerin, bir gün, birden bire bir tüm haline gelip aralarında dünya ölçüsünde tek bir grup içinde işbirliği tesis edebileceklerini düşünmek hakikatten uzaklaşmak olur. Bu sebeple, dünya ölçüsünde işbirliğine taraftar olmakla beraber, milletlerin iktisâdi ve sosyal alanlardaki güçlerinden azami derecede verimli neticeler istihsal edebilmesi için, aralarında bölgesel birlikler teşkil etmelerini yapıcı bir hareket addediyoruz. Böyle birleşmelerin dünya ölçüsünde toptan birleşmenin basamakları olacağına inanıyoruz. Onun için Avrupa ekonomik camiası ile Türkiye arasında akdedilmiş olan ortaklık anlaşmasının bütün icaplarını yerine getirmeye hususi bir ehemmiyet atfedeceğiz. İktisâdi ve sosyal alanda alacağımız tedbirlerde iktisâdi faaliyetlerimizin bu ortaklık anlaşmasında öngörülen gayelerin tahakkukunu kolaylaştırıcı istikamette olmasına itina edeceğiz. Özellikle iktisâdi

hayatımızı ortak pazara hakim olan prensiplere intibak ettirmeye ve ekonomik gücümüzü üye devletlerin ekonomileri içinde hayatiyetini muhafaza edecek bir seviyeye ulaşturmaya devamlı surette çalışacağız. Ortaklık anlaşmasının dış politikamıza yeni bir güç getirdiğini belirtmek ve bu vesile ile bunu mümkün kılmış olan Türk Hükümetlerine huzurunuzda teşekkür etmek isterim (www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP29.htm (01.04.2011)).

Kısa bir süre iktidarda kalan Ürgüplü Hükümeti yaşanan gelişmelerden sonra görevi bırakmak zorunda kalmıştır. Yaklaşık beş yıl boyunca devam eden koalisyon hükümetleri ve siyasal istikrarsızlık, 1965 yılının Ekim ayında Adalet Partisi'nin % 53 oy alarak 240 milletvekili ile I. Süleyman Demirel Hükümeti'nin kurulması sonucu kısmen sona ermiştir. I. Süleyman Demirel Hükümeti'nin Ortak Pazar ile ilgili programı şöyledir:

Türkiye'nin bugün katılmış olduğu GATT "Milletlerarası Ticaret ve Tarifeler Antlaşması" Milletlerarası Para Fonu, Avrupa İktisâdi Kalkınma Teşkilâtı "OECD" Ortak Pazar gibi kuruluş ve müesseselerin ana hedefleri, milletimizin iktisâdi alanda diğer memleketlerle en geniş hacimde iktisâdi işbirliğinde bulunmasını öngörmektedir. ... Bugün dünyada kalkınma hızı ve refah seviyesi itibariyle en dinamik bölge haline gelen Ortak Pazar camiasına, tam olarak katılabilmemiz için istihsal organizasyonu ve sanayimizin süratli bir bünye değişikliği geçirmesi gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz intikal devresinde sanayimizin standartlar ve maliyet seviyesi bakımından, ortaklık camiası içinde rekabete başarı ile dayanabilecek hale getirmek için gerekli tedbirler alınacaktır. Ucuz hammadde ve iş gücü gibi, nispi avantajlara sahip olduğumuz endüstri alanlarını süratle geliştirip, Ortak Pazar memleketleriyle olan ihracatımızın geliştirilmesine çalışılacaktır. Tarım ürünleri ve diğer hammadde ihracatımızın Ortak Pazar'daki evsaf ve standartlara uygun bir şekilde üretimi ve pazarlanması imkânları bulunacaktır (www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP30.htm (01.04.2011)).

Süleyman Demirel, göreve geldikten sonra ilk yurt dışı görüşmesi için Federal Almanya'ya gitti. Buradaki görüşmelerinden sonra Brüksel'e geçen Süleyman Demirel, Başkanlık yaptığı Ortaklık Konseyinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'na artık hazırlık döneminin bitirilmesini ve geçiş döneminin başlatılmasını teklif etmiştir. O dönemde Yunanistan'da darbe yapılması ve Yunanistan ile AET arasındaki ilişkilerin askıya alınmasının ayrıca ekonomik manada kazanılan bazı avantajların erozyona uğraması sonucu Türkiye'nin AET'na geçişi için Süleyman Demirel ısrar etmiştir. Ancak Ankara Antlaşması'na göre geçiş dönemi için en erken beş yıl en geç on yıl süre belirlenmiştir. Türkiye ise Ankara Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden itibaren 2,5 yıl içinde geçiş döneminin başlatılmasını teklif etmiştir. AET ise hem başvuru süresinin dolmamasından dolayı hem de ciddi siyasi sorunlardan dolayı bu teklifi reddetmiştir. 1968 tarihinde

toplanan Ortaklık Konseyi, nihayetinde Geçiş Dönemi hazırlıklarının başlatılmasına karar vermiştir.

Bu dönemde Türkiye’de AET konusunda kendi içinde kararsızlık örneği sergilemektedir. Bir yandan hükümetin dış politika konusunda yetkiyi verdiği Dışişleri Bakanlığı çareyi Avrupa Ekonomik Topluluğunda aramakta ama bürokrasinin hakim olduğu ve Turgut Özal’ın başında bulunduğu ve yine hükümet tarafından görevlendirilen Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ise çarenin AET’nda değil kalkınmada olduğunu vurgulamaktadır. DPT, 1964 yılında Türkiye, Pakistan ve İran arasında kurulan Bölgesel Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (RCD) ile ilişkilerin geliştirilmesini istiyordu. DPT’na göre Türkiye az gelişmiş bir ülkeydi, RCD’de az gelişmiş ülkelerin kurduğu ticari bir birlikti ve az gelişmişliğimizi dikkate alarak AET’na katılmak Türkiye’yi büyük bir riske atmaktı. Yine DPT’na göre AET, zenginler klübüydü ve Türkiye’nin bu klübe katılması için ekonomik bütünleşmeye ihtiyacı vardı. Kısaca DPT o dönemde şunu demek istemiştir: Batı medeniyetinin ulaştığı refah devlet düzeyine ulaşmak için Batı ile entegrasyon gereklidir gibi ucuz politikalarla, Türkiye’nin ekonomik kalkınması bir kenara atılıyordu. Unutulmamalıdır ki DPT, kalkınma programlarını hazırlamakla görevli bir kurumdu. Uzmanlardan oluşmakta ve AET ile entegrasyon sürecine teknik olarak bakmaktaydı.

12 Ekim 1969 yılında yapılan genel seçimlerde Adalet Partisi kazanmış ve böylece II. Süleyman Demirel Hükümeti kurulmuştur. 1968 yılında müzakerelerin başlanması kabul edilmesine rağmen 2 yıl içinde herhangi bir program hazırlanmamıştır. Bunun en önemli sebebi olarak DPT’nin bu konudaki bakış açısı ve bu yüzden isteksiz davranmasıydı. Nihai olarak, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun hazırladığı Katma Protokol Taslağı 6 Mart 1970 yılında II. Demirel Hükümeti tarafından imzalandı. 23 Kasım 1971 yılında ise Katma Protokol antlaşması imzalanmıştır.

3.5. KATMA PROTOKOL

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında 1968 yılında başlayan görüşmeler sonucunda 23 Kasım 1970 yılında Katma Protokol imzalanmıştır. Katma Protokol 5 Temmuz 1971 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde 69 ret oyuna karşılık 149 oyla kabul edildikten sonra Eylül 1971’de Senato’da kabul edilmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu üye devletlerindeki onay sürecinden sonra Katma Protokol, 1973 yılında yürürlüğe girmiştir. Katma Protokol, Malların Serbest Dolaşımı: Gümrük Birliği, Akit Taraflar Arasında Miktar Kısıtlamalarının Kaldırılması, Ortak Tarım Politikasının Uygulama Alanına Konulması Sonucu Olarak Topluluğa İthal Özel Düzene Bağlı Ürünler, Tarım; Kişilerin ve Hizmetlerin Dolaşımı: İşçiler, Yerleşme Hakkı, Hizmetler ve Ulaştırma; Ekonomi Politikalarının Yaklaştırılması: Rekabet, Vergileme ve Mevzuatın Yaklaştırılması, Ekonomi Politikası, Ticaret Politikası; Genel ve Son Hükümler: Ekler, Mali Protokol, Son Senet konularını hükme bağlamıştır.

Katma Protokol'ün temel ilkeleri ise şunlardır:

1. Akit taraflar arasındaki karşılıklı ve dengeli yükümlülükler ilişkilerde esas olacaktır,
2. Türkiye ile Topluluk arasında bir gümrük birliğinin gitgide yerleşmesi,
3. Ortaklığın iyi işlemlerini sağlamak amacıyla Türkiye'nin ekonomik politikalarının Topluluğunkilere yaklaştırılmasını ve bunun için gerekli ortak eylemlerin geliştirilmesini sağlamak.

Topluluk, bu Protokolün yürürlüğe girişinde, Türkiye çıkışlı ithalata uyguladığı gümrük vergileri ile eş etkili vergi veya resimleri kaldırır (Katma Protokol, Madde 9). Her madde için Türkiye'nin yapacağı birbirini izleyecek indirimlerin uygulanacağı temel vergi, bu Protokolün imzası tarihinde Topluluğa karşı fiilen uygulanan vergidir (Katma Protokol, Madde 10). Katma Protokolün bu maddelerine dayanarak her iki tarafın aşamalı olarak gümrük vergilerini indirmesi vurgulanmıştır. Her ürün için yapılan her indirim temel vergisi % 10 azaltılarak yapılır. Türkiye tarafından yapılacak ilk indirim Protokolün yürürlüğe girişinden itibaren, ikinci indirim üç yıl sonra, üçüncü indirim ise beş yıl sonra diğer indirimlerin ise Geçiş Döneminin sonunda uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak vergi indirimlerine istisna getirilerek Katma Protokolün 3 sayılı ekinde yer alan ürünlerin vergilerinin kaldırılması 22 yıllık bir süreye bağlanmıştır. Katma Protokolün 3 sayılı ekinde bulunan ürünler için, Bu Protokolün yürürlüğe girişinde her vergi üzerinden % 5 indirim yapılır. % 5 oranındaki diğer üç indirim sırasıyla üç, altı ve on yıl sonra uygulanır (Katma Protokol, Madde 11). % 10 oranındaki diğer sekiz indirimin her biri, sırasıyla, bu Protokolün yürürlüğe girişinden on iki, on üç, on beş, on yedi, on sekiz, yirmi, yirmi bir ve yirmi iki yıl sonra yapılır (Katma Protokol, Madde 11). Katma Protokol ile AET ve Türkiye arasında karşılıklı

olarak ithalat miktar kısıtlamaları ve bu yönde bulunan her türlü kısıtlama yasaklanmıştır. AET tarafından yapılan miktar kısıtlamaları, Türkiye yönünden bu hüküm, 1967 yılında Topluluk çıkışlı özel ithalatının ancak % 35'i için uygulanır. Bu Protokolün yürürlüğe girişinden üç, sekiz, on üç ve on sekiz yıl sonra bu oran, sırasıyla, % 40, 45, 60 ve 80'e yükseltilir. Yani Avrupa Ekonomik Topluluğu kademeli olarak miktar kısıtlamalarını kaldıracaktır. Türkiye ise Katma Protokolün yürürlüğe girişinden üç yıl sonra, tespit edilmiş bütün kontenjanları, bir yıl öncesine göre, toplam değer olarak en az % 10 ve her madde ile ilgili kontenjanın değerinde de en az % 5 oranında bir genişleme gerçekleştirilecek şekilde (Katma Protokol, Madde 25/4) arttıracaktır. Bu değerler, her iki yılda bir, önceki döneme göre aynı oranlarda arttırılır (Katma Protokol, Madde 25/4). Katma Protokolün yürürlüğe girişinden on üçüncü yılı ile birlikte her iki yılda bir % 20 oranında miktar kısıtlamalarının kaldırılma oranını arttıracaktır. Bu protokolle gümrük birliğine geçiş süresi en geç 22 yıl sonra tamamlanmış olacaktır.

Katma Protokol'ün 2. Kısımında ise kişilerin ve hizmetlerin dolaşımı ile ilgili konular yer almaktadır. Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye devletler arasında işçilerin serbest dolaşımı Ortaklık Antlaşmasının yürürlüğe girişinden on ikinci yılın sonu ile yirmi ikinci yılın sonuna kadar kademeli olarak gerçekleştirilmesi hükmüne bağlanmıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na her üye Devlet, Toplulukta çalışan Türk uyruklu işçilere, çalışma şartları ve ücret bakımından, Topluluk üyesi diğer Devletler uyruklu işçilere göre uyrukluktan ötürü herhangi bir farklı işleme yer vermeyen bir rejim tanıır (Katma Protokol, Madde 37).

Madde 39'a göre,

1. Bu Protokolün yürürlüğe girişinin birinci yılının bitiminden önce, Ortaklık Konseyi, sosyal güvenlik alanında, Topluluk içinde yer değiştiren Türk uyruklu işçiler ve bunların Toplulukta oturan aileleri yararına hükümler tespit eder.

2. Bu hükümler, tespit edilecek usullere göre, Türk uyruklu işçilere yaşlılık, ölüm ve sakatlık gelir ve aylıkları ile işçi ve Topluluk içinde oturan ailesine sağlanan sağlık hizmetleri yönünden, çeşitli üye Devletlerde geçen sigorta veya çalışma sürelerinin birleştirilmesine imkan verecektir. Bu hükümler, Topluluk üyesi Devletler için, Türkiye'de geçmiş süreleri göz önünde tutmak zorunluluğu yaratmaz.

3. Yukarıda belirtilen hükümler, işçinin ailesinin Topluluk içinde oturması halinde, aile yardımlarının ödenmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır.

4. 2'nci fıkranın uygulanması sonucu kararlaştırılan hükümler uyarınca hak kazanılan yaşlılık, ölüm ve sakatlık gelir ve aylıkları Türkiye'ye gönderilebilecektir.

5. Bu maddede belirtilen hükümler, Türkiye ile Topluluk üyesi Devletler arasındaki ikili anlaşmalardan doğan hak ve yükümleri, bunlar Türk uyruklular yararına daha

elverişli bir rejim öngördükleri ölçüde, değiştirmez (Katma Protokol, Madde 39).

Ulaştırma ile ilgili olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından herhangi bir karar alınırsa Ortaklık Konseyi bu kararın kapsamına Türkiye'yi de dahil edebilir. Ayrıca karayolu, demiryolu ve su yolu hakkında alınan kararlarda Ortaklık Konseyince Türkiye'ye teşmil edilebilir.

Katma Protokol'de vergiler ile ilgili alınan kararlar şöyledir:

1. Hiçbir Akit Taraf, diğer Tarafın mallarına, benzeri millî mallara dolaylı veya dolaysız şekilde uyguladıklarından, hangi nitelikte olursa olsun, dolaylı veya dolaysız daha yüksek hiçbir iç vergi uygulayamaz.

Hiçbir Akit Taraf, diğer Tarafın mallarına, başka üretimleri dolaylı olarak koruyacak nitelikte bir iç vergi uygulayamaz.

Akit Taraflar, imza tarihinde mevcut olan ve yukarıdaki kurallara aykırı bulunan hükümleri en geç bu Protokolün yürürlüğe girişinden sonraki üçüncü yılın başında kaldırırılar.

2. Türkiye ile Topluluk arasındaki mal alışverişlerinde, ihraç edilen mallar, dolaylı veya dolaysız olarak bu mallara uygulanan vergilerden daha yüksek bir iç vergi iadesinden yararlanamaz.

3. Muamele vergisi kademeli toplu vergi sistemine göre alınıyorsa, ithal mallarına uygulanan iç vergiler veya ihraç mallarına tanınan iadeler için, yukarıdaki fıkralarda yer alan ilkelere dokunmamak şartıyla, mallar veya mal grupları itibarıyla ortalama hadler tespit olunabilir

Muamele vergileri, tüketim vergileri ve diğer dolaylı vergiler dışındaki vergilendirmelerde, Türkiye ile Topluluk arasındaki mal alışverişlerinde, muafiyet tanınması ve ihracatta vergi iadesi yapılması ile ithalatta fark giderici vergi veya resimler konulması, ancak alınması tasarlanan bu tedbirlerin Ortaklık Konseyince, sınırlı bir süre için önceden onaylanmış olmasına bağlıdır (Katma Protokol, Madde 44-45).

3.6. GEÇİŞ DÖNEMİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

Katma Protokol'ün yürürlüğe girdiği dönemde Türkiye'de siyasal istikrarsızlıklar artmıştır. İstikrarsızlığın başgösterdiği bu dönemde Türkiye uluslararası arenada birçok sorunla karşılaşmıştır. İngiltere, Danimarka ve İrlanda bu dönemde Topluluğa katılmıştır. Bu ülkeler ile ihracat yapan Türkiye hem sanayi hem de tarım açısından önemli gelir kaybına uğramıştır. Ayrıca AET'nun izlediği Akdeniz Politikası sonucu da Türkiye yine gelir kaybına uğramıştır. Çünkü Akdeniz Ülkeleri ile Türkiye neredeyse aynı türden ürünler yetiştirmekteydi. Yine bu dönemde yaşanan en önemli durumlardan bir tanesi de Yunanistan'ın AET'na tam üyelik için başvuruda bulunmasıdır. Yunanistan, AET'na tam üyelik başvurusunda bulunduğu sırada Türkiye hareketsiz kalmıştır. Yıllarca Yunanistan'ın her hareketini takip eden Türkiye, Kıbrıs

Barış Harekatı'nı düzenlemiş arkasından Yunanistan'da albaylar cuntası devrilmiş ve Yuannaistan'da sivil toplum yönetime geçmiştir. Elinde tarihi bir fırsat bulduran Türkiye, bu fırsatı değerlendirememiş ve AET'ye tam üyelik başvurusunda bulunmamıştır. Bunun nedenleri arasında Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın siyasal görüşleri ve bu bağlamda hükümete destek vermemesi denebilir. Erbakan, AET'nu Siyonistlerin ortak bir pazarı olduğunu ve Müslüman-Türkleri Hristiyanlık potası içinde eritmeye çalıştıkları tezini ileriye sürmüştür. Ancak VI. Demirel Hükümeti zamanında biraz daha yumuşak söylem ile Türkiye'yi Ortak Pazar'ın bir sömürge vilayeti değil de Ortak Pazar aracılığıyla ilişkilerin ekonomik olarak geliştirilmesinden yana tavır koyması gerektiği şeklinde açıklamaları vardır. AET'na tam üyelik başvurusunun siyasal aktörü olarak Erbakan'ı gösterebiliriz. Türkiye'nin, işçilerin serbest dolaşımı hakkında başvuruları sonucu Federal Almanya bunu kendi ülkesi için tehlike olarak görmüştür. Ayrıca uluslararası alanda stagflasyon yaşanmış ve bu durum piyasaları etkilemiştir. Topluluk tarafından izlenen politikaların, ekonomik krizin ve Topluluğun Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap vermemesi sonucu tek taraflı olarak 25 Aralık 1976 tarihinde ilişkilerin dondurulması kararı alınmıştır. 17 Ocak 1978 yılında Ecevit'in başkanlığında kurulan koalisyon hükümeti güvenoyu almış ve iktidara gelmiştir. Dış borçların toplamı sekiz milyar dolara ulaşmış, IMF, Türkiye'nin borcunu ödeyemeyecek halde olduğunu açıklamış, temel gıda maddeleri karaborsaya düşmüş ve nihayetinde AET, İngiltere'ye yapılan Pamuk ipliği ihracatının önünü kesmiştir. Hükümeti bu şekilde devralan Ecevit, sıcak para akışını sağlamak için AET'nun ekonomik destekte bulunması gerektiği yönünde çalışmalara başlamıştır. Brüksel'e giden ve Topluluk görevlileri ile görüşme yapan Ecevit, Dışişleri Bakanlığı öncülüğünde, beklentiler listesi hazırlamıştır. Hazırlanan liste şöyledir:

-Türkiye Katma Protokolde yer alan yükümlülüklerini yerine getirememektedir. Bu yükümlülüklerin, Türk ekonomisinin var olan ekonomik sorunlarının çözülmesi ve "Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uygulanması için beş yıl süre ile ertelenmelidir. Ancak erteleme sadece Türkiye açısından geçerli olacak, Topluluk yükümlülüklerini yerine getirmeye devam edecektir. Yani Türk tarafının gümrük ve tarifelerde yapması gereken indirimler beş yıl boyunca dondurulacaktır.

-Türk tekstil ürünlerine yönelik uygulanan ve aslında Katma Protokol hükümlerine de aykırı olan engellemeler kaldırılmalıdır.

-Tarım ürünlerinde Türkiye'ye Topluluğun anlaşmalar yaptığı üçüncü ülkelere göre ayrıcalık ve öncelik tanınmalıdır.

-Serbest dolaşım aşamalı olarak uygulamaya sokulmalı ve halen AET içinde bulunan Türklerin sosyal ve ekonomik hakları iyileştirilmelidir.

-Ortak ekonomik çalışmalar geliştirilmelidir ve

-Ortaklık Anlaşmasının amacına ulaşabilmesi için Toplulukla kapsamlı bir teknolojik ve mali işbirliğine gidilmelidir. Burada Türkiye'nin istediği, 4.Beş Yıllık Kalkınma Planı'nun gerçekleştirilmesi için gerekli olan 15.4 milyar dolarlık kaynağa AET'nin 8 milyar dolar katkı sağlamasıydı. Bu yardımın da 5,4 milyarı mali yardım ve özel yardım olarak, 1,5 milyarı OECD içindeki AET üyelerinin katkıları ve 1,2 milyarı da özel kuruluşlardan alınacak destekle karşılanmalıdır (Tekeli ve İlkin, 1993:223-224).

Ancak 28 Aralık'ta Bakanlar Kurulu kararıyla, AET teklif listesine daha cevap vermediği halde, yükümlülükler tek taraflı ertelenmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi de 1979 yılında yaptığı toplantı sonucu teklif listesine cevap vermiştir.

Topluluk Türkiye'nin GB'ne ilişkin yükümlülüklerini, bunların beş yıl dondurulması önerisini kabul ediyor, buna karşılık kendi yükümlülüklerinde de iki bakımdan dondurulma öneriyordu: Tarım ürünleri ve işçilerin serbest dolaşımı beş yıl boyunca dondurulacaktı. Böylece bu dondurulma eylemi, Komisyonun daha önce önerdiği gibi tek yanlı bir iyi niyet jesti olmaktan çıkıyordu. Bu beş yılsonunda tarım ürünlerinde otomatik gümrük indirimleri takvimi oluşturularak, gümrük vergileri sıfırlanacaktı. Serbest dolaşım konusu ise 1982'de Katma Protokol'un gözden geçirilmesi esnasında o günün işgücü piyasasının koşullarında yeniden ele alınacaktı. Bu, Katma Protokol'un yeniden gözden geçirilmesi konusunda Topluluğun da ikna olduğunu gösteriyordu. Mali konuda ise Türkiye'nin beklentilerinin çok gerisinde kalındı. AET 1 Mayıs 1978'de yürürlüğe giren 3. Mali Protokolün işletilmesine, 1979 Ekim ayında başlanılacak olan ve 1982-1984 arası dönemi kapsayacak olan 4. Mali Protokol görüşmelerin sonunda da 4. Mali Protokol'un uygulanmasını kararlaştırdı. Acil ihtiyaçlar için 4. Mali Protokol çerçevesinde 75 Milyon Dolar yardım verilecekti (Erdoğan, 2006:58).

1980 yılında olan önemli olaylardan birisi de Turgut Özal'ın da imzasını taşıdığı 24 Ocak kararlarıdır. Türkiye, cumhuriyetin ilk yıllarından beri uygulanan ithal ikameci politikasından vazgeçerek serbest piyasa düzeninin ilk adımlarını bu kararlar ile atmıştır. Ödemeler dengesinin bir türlü sağlanamadığı, işsizliğin arttığı ve dış dünya ile bütünleşmenin yapılamadığı ithal ikameci politikası değişmiştir. Serbest Piyasa politikası ile hedeflenen amaç, Türkiye'nin, dışa dönük, dünya ekonomisiyle bütünleşmeyi hedefleyen ve rekabetçi bir ekonomik yapıya kavuşturulmak istenmesidir. 24 Ocak kararlarından cesaret alan dönemin Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen 5-6 Şubat tarihinde Brüksel'de düzenlenen Ortaklık Konseyi'nde, 24 Ocak kararlarının Topluluk ile Türkiye ilişkilerindeki önemini ve bunun gelecekteki getirisini vurgulamıştır. Yunanistan'ın tam üyeliğe başvurusundan sonra manevra kabiliyetini kendi kendine daraltan Türkiye, Erkmen ile ilk defa tam üyelik başvurusundan bahsetmiştir. Erkmen, Yunanistan'ın üye olması haline Türkiye'yi veto edeceğinin ve bundan dolayı da ilişkilerin gelecekte tehlikeye düşebileceğinin farkındadır. Ancak

Erkmen'in tam üyelik söylemine kendi partisinden başka destek veren bir kurum olmamıştır. Her ne kadar Demirel AET'ndan yana tavır koysa da koalisyon partileri MHP ve MSP, ticari ilişkilerimizin devam etmesini ancak tam üyeliğin söz konusu bile olmaması konusunda ısrarcı davranmaktadırlar. AET'na üye devletler ise alınan kararların memnun edici olduğunu ancak tam üyelik için bir işaret sayılmaması gerektiğini ifade etmektedirler. Erkmen'in AET'na tam üyelik konusunda gösterdiği çabanın muhaliflerinden biri olan Erbakan, iki arkadaşıyla birlikte, Erkmen hakkında gensoru vermiş ve Hayrettin Erkmen Bakanlıktan düşürülmüştür. Erkmen'in istifa etmesinden bir hafta sonra Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koyunca Demirel Hükümeti görevini bırakmak zorunda kalmıştır.

Türkiye, 1970 yıllarında başlayan 1980'lerde ise doruk noktaya ulaşan bir kaos yaşamaktaydı. Buna ek olarak siyasal istikrarsızlıklar çoğalmış ve siyasal mekanizmalar işlevini yerine getiremez hale gelmişti. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı Türk Silahlı Kuvvetleri darbe yapmıştır. 1980 yılında yapılan darbeyi, insan haklarının, demokrasinin, temel hak ve özgürlüklerin halka geri iadesi olarak düşünen AET, askere belli bir süre tanımıştır. Bakanlar Konseyi toplantısında Danimarka ve Fransa, Yunanistan'a yapıldığı gibi ilişkilerin askıya alınmasını istemiş fakat Almanya ve İngiltere Türkiye'de yapılan darbenin Yunanistan'da yapılan darbeden farklı olduğunu savunmuşlardır. Böylece yukarıda sayılan hakların halka iadesinden sonra bir an önce demokrasiye geçiş için Bakanlar Konseyi tavsiyede bulunmuştur. Ancak Avrupa Parlamentosu tam tersi tavır sergileyerek yapılan darbenin Ankara Antlaşması dahil alınan bütün kararların ihlali anlamına geldiği kararına varmış ve Karma Parlamento Komisyonu toplantısını iptal etmiştir. Ancak Türkiye bütün engellere rağmen Ulusu Hükümeti zamanında tam üyelik için çaba göstermiştir.

1981 yılının ikinci yarısından itibaren ise darbeye karşı olan ılımlı hava yerini sert tedbirlere bırakmıştır. Siyasilerin tutuklanması, idam cezalarının artması AET'nda yankı bulmuş ve ilk tepki Avrupa Parlamentosundan gelmiştir. AP'nda alınan karara göre 4. Mali Protokol askıya alınmış ve KPK'nun Avrupa kanadı iptal edilmiştir. Bakanlar Konseyi ise ortaklık ilişkisini dondurma kararı almıştır. Böylece Türkiye ilk defa somut yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır.

1982 yılında ise Anayasa kabul edilmiş ve Nisan 1983 yılından itibaren denetimli olarak siyasal partilerin kurulmasına izin verilmiştir. Denetimli demokrasi modeli ise gelecek tarihlerde yapılacak olan seçimin hiçte demokratik olmayacağı izlenimini bırakmıştır. Bunun üzerine AP 13 Ekim’de, Türkiye’de Demokrasi ve İnsan Hakları konularında görüşmelere başlamıştır.

Parlamento; siyasal parti ve aktörlerine getirilen sınırlamaların, demokratik ilkelere aykırı olduğunu ve bu koşullarda yapılacak seçimlerin demokratik gelenekle bağdaşmayacağını belirtmiş, ceza evlerinde işkencelerin önlenmesi, idam cezalarının infazına son verilmesi ve toplu davaların durdurulması yönünde karar almıştır (Birand, 2001:416).

6 Kasım 1983 yılında yapılan genel seçimler üç yıl süren asker yönetiminin sonu olmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri Milli Demokrasi Partisine destek verdiği halde halk Anavatan Partisini iktidara getirmiştir. % 92 katılımın olduğu seçimlerde ANAP % 43 oy alarak 216 milletvekili ile merkez parti durumuna gelmiştir. Böylece demokrasinin yavaş yavaş yerleştiği ve halkın askerli bir yönetimi istemediği de seçim sonucu ortaya çıkmıştır. 13 Aralık 1983 yılında ANAP Hükümeti kurulduğunda, AET ile ilişkiler, darbenin bir ürünü olarak dondurulmuş durumdaydı. ANAP Hükümeti ilk olarak AET ile olan ilişkilerin normalleştirilmesinden yana tavır koydu. DPT’nin başında iken AET’na karşı olan Özal’ın vizyonu değişmiş ve tam üyelik konusunda misyon sahibi olmuştur. Özal’ın değişim sebebi, AET ile ilgili bir değerlendirme yaparken var olan olgunun bütününe görmesi şeklinde yorumlayabiliriz. Nitekim 24 Ocak kararlarının mimarı olan Özal, ekonomiden çok iyi anlamakta ve AET ile ilişkilerimizin gelecekteki ekonomik ve siyasal sonuçlarını belirten 10 Ağustos 1986 tarihli konuşmasında şunları belirtmektedir:

Ben Türkiye’yi Ortak Pazar’ın politikasına uygun bir sisteme götürmek istiyorum. Ancak AT bizi ortak üyeliğe kabul etmiyor. Önümüzde iki seçenek var. Biri on yıl içinde tam üyeliğe gidebileceğimiz bir mekanizma oluşturmak, Diğeri, GB’ne gitmek. GB bizim aleyhimize olur. En az iki milyar dolar açıktan topluluğa kaybımız olur. Bu açığı finanse edemeyiz ve büyük sıkıntılara düşeriz. Bütün ithalatımız AET’ye döner. Bu olasılıkla da diğer ekonomik is ortaklarımız olan Amerika, Ortadoğu, Japonya ile ilişkilerimiz bozulur. Bize dönüp, „size yardım vereceğiz, kredi açacağız, buna karşılık siz bize sadece mal satıp para kazanıp AET’den alacaksınız, yani bizden elde ettiğinizi onlara vereceksiniz. Olur mu böyle şey? Demezler mi? (Birand, 2001:429).

AET tarafından dondurulan ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik yapılan çalışmaların en önemlisi ise beş yıl boyunca toplanamayan Ortaklık Konseyi’nin toplantıya çağrılmasıdır. Yunanistan’ın ve Danimarka’nın vetolarına karşılık 16

Eylül'de Konseyin toplanmasına ve aradaki ilişkilerin kademeli olarak normalleştirilmesine karar verilmiştir. Toplanan Ortaklık Konseyi ise 4. Mali Protokolün uygulamaya konulması kararını almıştır. Ortaklık Anlaşmasının işlerlik kazanması için önündeki engellerin kaldırılması gerekiyordu. Bununla ilgili çözüm önerileri ise komisyona havale edilmiştir.

Başvuru konusu 10 Ağustos 1986 yılında Dışişleri Bakanlığı bürokratları ile yapılan toplantıda ele alınmış ve Özal normalleşmenin sağlanmadan başvurunun erken olacağını söylemiş ancak Türkiye'nin başka bir çıkar yolu olmadığını bu yüzden başvuru işlemlerine bir an önce başlanması gerektiğini ifade etmiştir. Başvuru ile ilgili çalışmalara başlanmış, Türkiye'nin AET'na alınmasının getirisi alınmamasının ise zararlarını belirten reklamlar verilmiş, kamu ihaleleri AET'na üye devletlerin firmalarına verilmeye özen gösterilmiştir. Aynı zamanda AET üye devletlerini ikna turları başlamıştır. İlk olarak Almanya ile görüşülmüş ve Almanya'ya tam üyelik konusunda destek verilmesi halinde işçilerin serbest dolaşımı konusunda yeni bir düzenlemeye gidilebileceği ifade edilmiştir. Almanya ise işçilerin serbest dolaşımı ile ilgili kararı memnuniyetle karşılamış fakat tam üyelik konusuna sıcak bakmamıştır. İngiltere ziyaretinin sonrasında da durum değişmemiş ve İngiltere tam üyelik konusunda daha erken olduğunu belirtmiştir. Özal ise Türk işadamları ile düzenlenen yemekte başvuruyu dile getirmiş ve Türk işadamları Özal'a destek vermiştir. Sonrasında Ali Bozer Bakanlar Konseyi dönem başkanı ile temaslarda bulunmuş ve Türkiye'nin başvurusunun da eşit şartlarda kabul edilmesi yönünde söz almıştır. Ali Bozer ile Özal Londra'da bir araya gelmiş ve Bozer, Başbakanı gelişmeler konusunda bilgi vermiştir. Son olarak Bakanlar Konseyi dönem başkanına, verdiği söz tekrar hatırlatılmış ve Roma Antlaşmasının 237. Maddesine dayanılarak 14 Nisan 1987 yılında tam üyelik için başvuruda bulunulmuştur.

Avrupa Komisyonu 1989 yılında, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna cevap niteliği taşıyan bir rapor açıklamıştır. Bu rapora göre Türkiye tam üyelik için başvurmaya ehil sayıldı ancak hem AET açısından hem de Türkiye açısından üyeliğin olanaksız olduğu vurgulanmıştır. AET tarafından, Tek Senet ile amaçlanan hedeflere ulaşmak için çaba sarfettiklerini, bu aşamada ise herhangi bir yeni üye devlet alınamayacağı aynı zamanda Türkiye'nin de ekonomik ve siyasal yönden katılım için yetersiz olduğu beyan edilmiştir. 1990 yıllarında yaşanan en önemli olaylardan birisi de

Ankara Antlaşması ile başlayan hazırlık sürecinin Katma Protokol ile devam etmesi, 1995 yılında son aşamaya gelinmesi ve Gümrük Birliği Kararlarının kabul edilmesidir.

3.7. GÜMRÜK BİRLİĞİ KARARLARI

Ankara Antlaşmasında öngörülen son dönem ve Katma Protokol'de belirlenen 22 yıllık geçişin sonunda 6 Mart 1995 yılında ve 1/95 sayılı bir Ortaklık Konseyi kararı imzalanmıştır. Gümrük Birliği Kararları 1 Ocak 1996 yılında yürürlüğe girmiştir. Gümrük Birliği Kararları son dönemi uygulamaya konmasına ilişkin kuralları belirlemektedir.

Alınan kararlarda serbest dolaşımın tarifi,

Topluluk'ta veya Türkiye'de ithal işlemleri tamamlanmış, gerekli gümrük vergisi veya eş etkili vergi veya resimleri tahsil edilmiş ve bu vergi veya resimleri tam veya kısmi bir iadede yararlanmamış olan üçüncü ülke çıkışlı mallar Topluluk'ta veya Türkiye'de serbest dolaşımında sayılır (Gümrük Birliği Kararları, Madde 3/1).

şeklinde yapılmış ve GBK (Gümrük Birliği Kararları)'nın Toplulukta ve Türkiye'de serbest dolaşımında olan üçüncü ülkelerde çıkan ithal mallara uygulanacağı ifade edilmiştir. Gümrük Birliği'nin bölgesi ise Topluluk Gümrük Bölgesi ve Türkiye Gümrük Bölgesi olarak belirlenmiştir. Serbest dolaşımında olmayan mallar için devletler üçüncü ülke çıkışlı ithalattaki tabi olduğu gümrük mevzuatı uygulanır ve Türkiye, üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesinin oranlarından daha yüksek olan gümrük tarifelerini 1 Ocak 2001 tarihine kadar muhafaza edebilir. Türkiye, GBK'nın yürürlüğe girişinden itibaren beş yıl içinde ticaretin önündeki engelleri kaldıracak ve Topluluk belgelerini yine aynı süre içinde kendi hukuk sistemine yerleştirecektir.

Genel ahlak, kamu düzeni veya kamu güvenliği; insanların, hayvanların veya bitkilerin sağlığının ve yaşamının korunması; sanat değeri veya tarihi ya da arkeolojik değer taşıyan ulusal varlıkların veya sınai ya da ticari mülkiyetin korunması gibi konularda herhangi bir sorun oluşturan ürün tespiti olursa, Türkiye bu ürünü piyasadan toplatabilir, piyasaya girmesini engelleyebilir ya da kısıtlama getirebilir. Ancak bu durumda Türkiye aşağıdaki kuralları yerine getirmek zorundadır:

a. Türkiye, 2. fıkra [GBK, Madde 10/2] uyarınca bir önlem almayı düşündüğü takdirde Gümrük Birliği Ortak Komitesi aracılığıyla durumu Topluluğa derhal bildirir ve ilgili bütün bilgileri verir.

b. Taraflar karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm bulmak amacıyla derhal Gümrük Birliği Ortak Komitesi bünyesinde danışmaları başlatırlar.

c. 3. fıkranın (b) bendinde[GBK, Madde 10/3-b] öngörülen danışma usulü sürenin sona ermesinden önce tamamlanmamışsa Türkiye, 3. fıkranın (a) bendinde sözü edilen bildirim tarihinin üzerinden bir ay geçmeden 2. fıkrada sözü edilen önlemlerden birini alamaz. İvedi işlem gerektiren istisnai koşulların ön incelemeyi imkansız kılması halinde Türkiye durumun düzeltilmesi için alınması kesinlikle gereken önlemi derhal alabilir.

d. Türkiye aldığı önlemi Gümrük Birliği Ortak Komitesi'ne derhal bildirir ve ilgili bütün bilgileri verir.

e. Topluluk Gümrük Birliği Ortak Komitesi'nden bu önlemi incelemesini her zaman talep edebilir (Gümrük Birliği Kararları, Madde 10/3).

Türkiye, ticaret politikasını Topluluğun Ticaret Politikasına uyumlu hale getirmek amacıyla bu Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde Topluluğun tercihli gümrük rejimine aşamalı olarak uyum sağlar. Bu uyum, hem otonom rejimleri hem de üçüncü ülkelerle tercihli anlaşmaları kapsar. Bu amaçla, Türkiye gerekli önlemleri alır ve ilgili ülkelerle karşılıklı yarar temeline dayanan anlaşmaları müzakere eder (Gümrük Birliği Kararları, Madde 16/1).

Türkiye, tarıma ilişkin politikasını tarım ürünlerinin serbest dolaşımını sağlayacak biçimde uygulamalıdır. Topluluk ve Türkiye, tarım ürünleri ticaretinde birbirlerine tanıdıkları tercihli rejimleri, aşamalı olarak ve karşılıklı yarar sağlayacak biçimde geliştirirler. Ortaklık Konseyi, bu tercihli rejimlerde yapılan iyileştirmeleri düzenli olarak inceler (Gümrük Birliği Kararları, Madde 26).

Rekabeti engelleyecek, bozacak veya kısıtlayacak tüm anlaşmalar Topluluk ve Türkiye arasındaki ticareti etkileme oranına göre yasaklanır. Özellikle aşağıda verilen uygulamalar yapılırsa:

a. alış veya satış fiyatlarını veya herhangi bir başka ticaret koşulunu dolaysız veya dolaylı olarak belirledikleri;

b. üretimi, pazarları, teknik ilerlemeyi ve yatırımları sınırladıkları veya denetim altına aldıkları;

c. pazarları veya arz kaynaklarını paylaşmaya yönelik oldukları;

d. ticarete diğer taraflarla yapılan eşdeğer işlemlere farklı koşullar uygulayarak bunların rekabet gücünü azalttıkları;

e. sözleşmelerin akdini, mahiyeti bakımından veya ticari teamüle göre sözleşmenin konusuyla ilgili olmayan ek yükümlülüklerin karşı tarafça kabul edilmesi şartına bağladıkları takdirde ... (Gümrük Birliği Kararları, Madde 32/1).

Eğer yukarıda verilen maddeler ile ilgili bir anlaşma imzalanır ya da bir karar alınırsa bunlar otomatik olarak geçersiz sayılacaktır. Topluluk ve/veya Türkiye topraklarının önemli sayılabilecek nitelikteki bir bölümünde, bir devletin hakim

konumundan dolayı bunu suistimal etmesi halinde Topluluk ve Türkiye arasındaki ticareti etkilediği ölçüde yasaklanmıştır. Bununla beraber rekabeti aksatan ve aksatması muhtemel yardımlar da yine Gümrük Birliği'nin işleyişi ile bağdaşmamaktadır. Ancak aşağıda verilen maddeler bu yardımlar için istisna oluşturmaktadır. Gümrük Birliği işleyişi ile ilgili bağdaşan yardımlar:

- a. ürünlerin menşei bakımından ayırım gözetilmemek koşuluyla bireysel tüketicilere sağlanan sosyal nitelikte yardımlar;
- b. doğal afetlerin veya olağandışı olayların neden olduğu zararı giderme amacını güden yardımlar;
- c. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin, Almanya'nın bölünmüşlüğünden etkilenen bazı bölgelerinin ekonomisine yönelik olarak verilen ve bölünmüşlüğü'nin neden olduğu ekonomik sakıncaların giderilmesi için gerekli olan yardımlar;
- d. Topluluk ile Türkiye arasındaki ticaret koşullarını ortak çıkara ters düşecek ölçüde olumsuz etkilememek kaydıyla, bu Karar'ın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl süreyle Türkiye'nin göreceli az gelişmiş bölgelerinin ekonomik gelişmesini desteklemek üzere verilen yardımlar (Gümrük Birliği Kararları, Madde 34/2).

Gümrük Birliği ile bağdaşabilecek yardımlar:

- a. Katma Protokol'ün 43. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, yaşam standartlarının son derece düşük olduğu veya işsizliğin ciddi boyutlara vardığı yörelerdeki ekonomik gelişmeyi desteklemek amacıyla verilen yardımlar;
- b. Avrupa'nın ortak çıkarlarına hizmet eden önemli bir projenin gerçekleşmesini desteklemeye veya Topluluğa Üye Devletler'den birinin ya da Türkiye'nin ekonomisinde ortaya çıkan ciddi sorunları gidermeye yönelik yardımlar;
- c. Bu Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl süreyle, Katma Protokol'ün 43. Maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak Gümrük Birliği'nin kurulmasının gerekli kaldığı yapısal uyumu sağlamaya yönelik yardımlar. Söz konusu sürenin sonunda Ortaklık Konseyi bu hükmün uygulanmasını gözden geçirir.
- d. Topluluk ile Türkiye arasındaki ticaret koşullarını ortak çıkara ters düşecek ölçüde olumsuz etkilememek kaydıyla, belli ekonomik faaliyetlerin veya belli yörelerin ekonomisinin gelişmesini kolaylaştırmaya yönelik yardımlar;
- e. Topluluk ile Türkiye arasındaki ticaret koşullarını ortak çıkara ters düşecek ölçüde olumsuz etkilememek kaydıyla, kültür değerlerinin ve mirasının korunmasına yönelik yardımlar;
- f. Ortaklık Konseyi'nin saptayabileceği diğer yardım kategorileri (Gümrük Birliği Kararları, Madde 34/3).

Gümrük Birliği Kararları'nın 52.-60. maddeleri Gümrük Birliği Kararlarının imzalanması sonucu oluşturulan Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi ile ilgili kurumsal düzenlemelere yer vermektedir.

Ankara Antlaşmasının 25. Maddesinin 1. ila 3. fıkraları hükümleri saklı kalmak kaydıyla (Gümrük Birliği Kararları, Madde 61) Gümrük Birliği'nin işleyişiyle doğrudan

ilgili bir alandaki mevzuatın uygulanmasındaki farklılıkların, ticaretin yönünün değişmesine, malların serbest dolaşımının aksamasına veya ekonomik sorunlara neden olması veya neden olma tehlikesi taşınması halinde (Gümrük Birliği Kararları, Madde 58/2) ya da Taraflardan birinin aldığı bir korunma veya himaye önlemi bu Karardan doğan hak ve yükümlülükler arasında dengesizliğe yol açtığı takdirde, diğer Taraf önlem alan Tarafa karşı dengeleyici önlemler alabilir (Gümrük Birliği Kararları, Madde 64/1) hükmünde ya da GB madde 63'te bahsi geçen korunma önlemleri konularında herhangi bir ihtilaf çıkarsa Ortaklık Konseyi bu ihtilafı altı ay içerisinde çözmelidir. Ortaklık Konseyi altı ayın sonunda taraflar arasında çıkan ihtilafı çözemez ise iki taraftan biri ortaya çıkan uyuşmazlığı hakeme götürebilir. İhtilafa bakacak hakem sayısı üç kişiden oluşur. İhtilafa taraf olanlar birer hakem tayin ederler ve aralarında anlaşarak üçüncü hakemi de tayin ederler. Üçüncü hakemi ancak, Ortaklık Konseyi'nin kendi içtüzüğüne göre belirlediği yedi kişilik bir listeden seçerler. Hakemler toplantılarını Brüksel'de yaparlar ve tarafların aksine bir kararı yoksa kendi içtüzüğünü hazırlayabilirler. Oluşturulan 3 kişilik hakem heyeti kararlarını çoğunluk usulü ile alır.

3.8. AVRUPA ZİRVELERİNDE TÜRKİYE İÇİN ALINAN KARARLAR

1993 yılı Kopenhag Zirvesinde, Türkiye ile ilişkiler alt başlığında, AT Zirvesi, Türkiye ile iş birliğinin, bir gümrük birliğinin kurulmasıyla ilgili olduğu ölçüde, 1964 tarihli Ortaklık Antlaşması ve 1970 tarihli Protokolde ön görülen perspektif içinde geliştirilmesi ve yoğunlaştırılması konusunda, Lizbon'da toplanan AT Zirvesi'nde kabul edilen esasların etkili bir şekilde uygulanmasının sağlanmasını Konsey'den ister, şeklinde bir karar alınmıştır.

1994 Korfu Zirvesinde, Türkiye ile ilgili olarak, Konsey, 1964 yılındaki Ortaklık Antlaşması'nda öngörülen Gümrük Birliği'nin sağlanması amacıyla AB-Türkiye Ortaklık Konseyinin toplanması not etmektedir kararı alınmıştır.

1994 Essen Zirvesinde, Türkiye ile ilgili olarak, Türkiye ile Gümrük Birliği'nin sağlanması hakkındaki görüşmelerin sonuçlandırılması ve bu ortakla ilişkilerin güçlendirilmesi kararı alınmıştır.

1995 yılında Cannes Zirvesinde ise birlik, Türkiye ile ilgili olarak sadece Gümrük Birliğinin tamamlanması konusundaki niyetini ve sıkı bağlar nedeni ile memnuniyetini beyan etmekle yetinmiştir.

1995 yılında yapılan Madrid Zirvesi'nin ardından yayımlanan ortak bildiri, Avrupa Birliğinin, Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesine ve Türkiye ile ilişkilerin derinleşmesine verdiği önem vurgulanmış ve Gümrük Birliğinin Türkiye ile ekonomik, siyasi ve güvenlik bağlarının güçlenmesine yol açacağı belirtilmiştir. Demokratikleşme alanında, Türkiye'de atılan adımlardan memnuniyet duyulduğuna işaret edilmekle birlikte, bu sürecin devam etmesi istenmiştir.

1997 yılı Lüksemburg Zirvesinde Avrupa Birliği, genişleme politikalarını ele almış ve Türkiye dışında daha önce, Amsterdam Zirvesi sonrası AB'nin genişleme politikalarına ilişkin olarak yayımlanan Gündem 2000 belgesinde belirtilen on bir ülkeyi, aday ülke olarak açıklamıştır. Zirvede alınan karar ile, zaten inişli-çıkışlı bir seyir izleyen ilişkilerde, yeniden sıfır noktasına dönülmüştür. Bu dışlama, bardağı taşıran son damla olmuş ve dönemin hükümeti AB ile siyasi konuları görüşmeme sadece Ankara Antlaşması, Katma Protokol ve Gümrük Birliği hükümleri çerçevesinde ilişkileri devam ettirme kararı almıştır.

Cardiff’te, 15-16 Haziran 1998 tarihlerinde gerçekleştirilen Avrupa Birliği Zirvesinin ardından yayımlanan Zirve Sonuç Bildirgesinin Türkiye ile ilgili kısımları, anılan Belgenin “Genişleme” başlığı altında yer almıştır. Cardiff Zirvesinde alınan karar uyarınca, Türkiye de diğer adayların dahil olduğu rapor sistemine dahil edilmiş ve Türkiye’nin Kopenhag kriterleri bakımından performansını inceleyen ilk Düzenli İlerleme Raporu 1998 yılında yayımlanmıştır ve Cardiff Zirvesinde, Türkiye’nin AB’nin genişleme sürecine dahil edilmesi yönünde önceki zirvelere göre daha yumuşak bir üslup kullanılmış, önceki dokümanlarda sıkça zikredilen “üyelik için ehil” olduğu ifadesinden vazgeçilerek, üstü örtük bir biçimde “üyelik adayı” tanımlamasının kullanılması dikkat çekici olmuştur.

AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının 3-4 Haziran 1999 tarihlerinde Köln’de gerçekleştirdikleri Zirvede de özel siyasi koşulların bertaraf edilmesine ilişkin bir gelişme olmamıştır. Buna karşılık, Almanya ve Almanya ile birlikte hareket eden birkaç ülke Türkiye’nin “aday ülke” olarak telakki edilmesini mümkün kılacak bir ifadenin sonuç belgesine eklenmesini istemişlerdir. Ancak, Yunanistan, İsveç ve İtalya’nın bu ifadeye karşı çıkmaları sonucunda Köln Zirvesinde Türkiye’ye ilişkin herhangi bir gelişme kaydedilememiştir. 1998 İlerleme Raporunun yayımlanmasından sonra toplanan Zirve’de, Türkiye’nin adaylığı resmen onaylanmamıştır (Kılıç, 2006:43-59).

3.9. HELSİNKİ ZİRVESİ ÖNCESİ

Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM)’nin yapısal olarak değiştirilmesi, Abdullah Öcalan’ın yakalanması ve adil bir yargılanma sürecinden geçmesi ve HADEP’in seçimlere katılması gibi gelişmeler Avrupa Birliği Komisyonunca ilerleme raporlarında yer verilmiştir. Yaşanan bu hadiseler ışığında Komisyon ve Konseyin Türkiye’ye bakış açısını değiştirmeye başlamıştır. Bu gelişmelerin dışında 1999 yılında yaşanan depremde AB’ne üye devletlerin hem Komisyon aracılığıyla hem de ayrı ayrı yaptıkları yardımlar ve buna ilaveten 500-600 milyon Euro kredi sağlanması bakış açılarının değiştiğine en açık örnek teşkil etmiştir. Yine yıllardan bu yana Türkiye’nin aday ülke olmasını bile hazmedemeyen Yunanistan ile ilişkiler yumuşamış adeta Türk-Yunan dostluğuna dönmüştür. Öyle ki Yunan Dışişleri Bakanı’nın The Guardian gazetesine verdiği demeçte,

Yunanistan sadece Türkiye’yi AB içinde görmek istemekle kalmıyor, Türkiye’yi Avrupa’ya taşıyan ülke olmak da istiyor. Avrupa ve Avrupa standartları ile sürekli gerilim içinde olan bir Türkiye görmektense, bir aşamada Türkiye’nin de AB içinde olması, Yunanistan’ın lehinedir (Çalış, 2007:346).

demektedir. Helsinki’ye giden yolda emeği geçen isimlerden birisi de ABD Başkanı Clinton’dur. Clinton, Marmara Depreminde Türkiye’yi ziyaret etmiş, hem bu ziyaret sırasında TBMM’nde hem de AGİT zirvesinde Türkiye’nin önemine ve Avrasya’daki stratejik konuma dikkat çekmiştir. Özellikle Helsinki zirvesinden bir gün önce 10 Aralık gecesi telefon diplomasisi ile son dakika krizlerinin çözümü için uğraşmış ve bu durumu bizzat Başbakan Bülent Ecevit kamuoyuna duyurmuştur.

Helsinki yolunda aslında yaşanan en önemli gelişme Türkiye’de AB’ne tam üyelik için neredeyse bütün kurumların birlik içinde olmalarıdır. Özellikle MSP’den bu yana AB konusunda fikirleri pek değişmeyen Refah Parti’sinin bile tavrı değişmiş ve AB’ne tam üyelik konusunda hükümeti uyarılmışlardır. Partilerin – işçi partisi hariç-, işadamlarının, bürokratların bütünleşmesi ve dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem’in uzun uğraşları sonucu AB yolunda ne kadar istekli olduğumuzu AB üye devletlerine göstermiş bulunmaktaydık.

3.10. HELSİNKİ ZİRVESİ

10-11 Aralık 1999 yılında Helsinki’de toplanan AB Konseyi Zirvesi’nde dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, Türkiye’nin tam üyelik başvurusunu yaptığı Helsinki Zirvesinde, Türkiye’nin beklentilerini dile getiren bir konuşma yapmıştır:

Türkiye’ye AB’de adaylık statüsünün tanınması, yalnız Avrupa için değil, bütün dünya için önemli bir asamadır. Adaylık ve gerekli koşullar sağlandığında tam üyelik, Türkiye’nin, tarihinden, coğrafyadan ve 1963 Antlaşması’ndan kaynaklanan hakkıdır. Ayrıca, Türkiye, son dört yıldır, AB’ye tam üye olmadan Gümrük Birliğini tamamlamış olan tek ülkedir. Bu nedenlerle, Helsinki’deki doruk toplantısında, Türkiye’nin oybirliğiyle aday ülke olarak kabul ve ilan edilmiş olması ve başka aday ülkelerle eşit konumda olacağına açık ve kesin bir dille ifade edilmiş bulunması olumlu bir gelişmedir. Böylelikle Türkiye’ye tam üyelik kapısı da açılmış olmaktadır. Türkiye, soğuk savaş yılları boyunca NATO’da Avrupa’nın ve tüm Batının güvenliğine ön safta katkıda bulundu. Bunun ağır ekonomik yükünü hiç yüksünmeden taşıdı. Soğuk Savaş ve iki kutuplu dünya dönemi sona erdiğinden beri, Türkiye’nin jeopolitik önemi büsbütün arttı. Avrupa ile Asya’nın birleşme sürecinde, Türkiye, anahtar ülke konumuna geldi. Boğaziçi köprüleri, sadece İstanbul’un iki yakasını değil, Avrupa ile Asya’yı da birleştiriyor... Yalnız coğrafi anlamda değil, siyasal anlamda ve kültürel anlamda da iki kıtayı birleştiriyor. Türkler yaklaşık altı yüzyıldır Avrupalı... Ama Türkler sadece Avrupalı değildir. Aynı zamanda Asyalı, Kafkasyalı, Ortadoğuludur. Türkiye aynı zamanda Doğu Akdeniz’in, Karadeniz’in ve Balkanlar’ın çok etkili bir ülkesidir. Türkiye, Hazar Havzası’nın ve Kafkasların petrol ve gaz zenginliklerinin dünya pazarlarına taşınacağı bir terminal ülkesi haline de gelmektedir. Türkiye, yalnız Avrupa ile Asya arasında değil, Hristiyanlık ve Musevilikle İslamiyet arasında da canlı bir köprüdür. Türkiye, nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkeler arasında, demokrasinin ve laikliğin öncüsüdür. Türkiye, Rudyard Kipling gibi Doğu ile Batının hiçbir zaman bir araya gelemeyeceğini söyleyen veya Samuel Huntington gibi uygarlıklar çatışmasının kaçınılmazlığını düşünenlerin kehanetlerini de boşa çıkaran ülkedir. Bu nedenlerle, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği, en az Türkiye’nin yararına olduğu kadar, Avrupa Birliğinin de yararınadır. Tam üyeliğimiz için insan hakları ve demokrasi bakımından bazı eksikliklerimiz olduğunun da, ekonomimizdeki bazı olumsuzlukların da bilincindeyiz. Bunlardan, büyük ölçüde, uzun yıllardır dış destekle sürdürülen bölücü terör sorumludur. Batının, Balkanların ve Kafkasya’nın barışı ve esnekliği için üstlendiğimiz ağır ve yüksek maliyetli görevler de bunlardan sorumludur. Ama dış etkenlerin tüm bu olumsuz yansımaları ne olursa olsun, her alandaki eksikliklerimizi süratle tamamlamak öncelikle bizim kendi sorumluluğumuzdur. Altı buçuk aydır görevde bulunan üç partili koalisyon hükümetimiz, gerek insan hakları ve demokrasi bakımından gerek ekonominin düzleşme çıkarılması bakımından büyük atılımları birbiri ardından gerçekleştirmektedir.

Bunlara bazı örnekler vermek isterim:

- *Bir Anayasa değişikliğiyle, Devlet Güvenlik Mahkemelerini tümüyle sivil yargıç ve savcılardan oluşur duruma getirdik.*
- *Yine bir Anayasa değişikliğiyle, uluslararası tahkimi ve özelleştirmeyi kolaylaştırdık. Tahkimle ilgili Anayasa değişikliğinin uyum yasalarını da yıl sonuna kadar Meclisten geçirebileceğiz.*

- Her türlü kötü muameleye karşı caydırıcı önlemler getirdik.
- Kamu görevlilerinin yargılanmasını kolaylaştırdık.
- Örgütlü suçlara karşı etkili önlemler getirdik.
- Cezaevindeki yazarları, gazetecileri özgürlüğe kavuşturduk.
- Bölücü teröristler için Pişmanlık Yasası çıkarttık.
- Parti kapatmayı zorlaştırıcı yasal bir düzenleme yaptık.
- Kapsamlı bir vergi reformu yaptık.
- Sosyal Güvenlik Reformu yaptık.
- Gümrüklerle ilgili bir reformu gerçekleştirdik.
- Doğal felaketlere karşı alınacak önlemleri geliştiren yasal düzenlemeler yaptık.
- Kadın-erkek eşitliğini en ileri normlara ulaştıracak yeni bir Medeni Kanun hazırladık.

Bunlar hükümetimizin altı buçuk ayda yaptığı yasama çalışmalarına sadece birkaç örnek teşkil etmektedir. Bir yandan da kronik yüksek enflasyonu ve yüksek faizleri hızla aşağı çekmek için gerekli önlemleri almaya başladık. Bunların olumlu sonuçları da şimdiden alınmaya başlandı. Bir yandan altı buçuk ay gibi kısa bir sürede ağır deprem felaketlerinin yaralarını sarıyoruz. Bu konuda, dost ülkelerin, o arada Avrupa Birliğinin ve Avrupa Birliği üyelerinin değerli katkılarını şükranla anıyoruz. Kısa sürede gerçekleştirdiğimiz bu atılımlar, yalnız Hükümetimizin uyumluluğunun ve kararlılığının değil, aynı zamanda halkımızın yeniliklere yatkınlığının da kanıtlarıdır. Avrupa Birliği, Türkiye'nin tam üyelik koşullarını sağlamasının uzun yıllar alacağını düşünüyor. Fakat ben inanıyorum ki biz bu hedeflere Türk toplumunun dinamizmiyle ve demokrasiye bağlılığı ile çok daha kısa sürede erişebiliriz. Tabii, bunun için Türkiye'nin ve Avrupa Birliğinin üstlenmiş oldukları sorumlulukları iyi niyetle yerine getirmeleri gerekir. Avrupa Birliğinin Türkiye ile ilgili kararının Türkiye'ye de, Avrupa Birliğine de, bütün insanlığa da hayırlı olmasını dilerim (www.belgenet.com/arsiv/ab/helsinki zirve_01.html (1 Aralık 2000)).

10 ve 11 Aralık 1999 yılında Helsinki'de toplanan Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Zirvesi'nde, Türkiye-AB ilişkileri bakımından dönüm noktasını oluşturacak bir karar çıkmıştır. Türkiye koşulsuz ve diğer ülkelerle eşit şekilde aday ülke konumuna gelmiştir. Bu çerçevede Türkiye, reformları hızlandırmak amacıyla katılım öncesi stratejiden yararlanacak ve katılım öncesi Türkiye'ye yapılacak olan mali yardımlar tek bir çatı altında koordine edilecektir. Ayrıca Türkiye diğer aday ülkelerin sahip olduğu topluluk programlarına ve ajanslara katılmaya hak kazanmıştır. Helsinki Zirvesi sonucunda Başkanlık Bildirisi yayınlanmıştır. Yayınlanan bildiride Türkiye ile ilgili olan bölümler şöyledir:

- Avrupa Konseyi (AB Devlet/Hükümet Başkanları), Komisyon'un İlerleme Raporu'nda işaret edildiği üzere, Türkiye'de son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmeleri ve ayrıca Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyum yönündeki reformlarını sürdürme niyetini memnuniyetle karşılar. Türkiye, diğer aday devletlere uygulananlarla aynı kriterler temelinde Birliğe katılması mukadder bir aday devlettir. Diğer aday devletler gibi Türkiye de, mevcut Avrupa Stratejisi'ne istinaden, reformlarını teşvik etmeye ve desteklemeye yönelik bir katılım öncesi stratejisinden istifade edecektir. Bu çerçevede, insan hakları ile 4 ve 9(a) sayılı paragraflarda belirtilen konular başta olmak üzere, üyeliğin siyasi kriterlerini karşılama yönünde ilerleme kaydedilmesi üzerinde durularak, daha fazla siyasi diyalog söz konusu olacaktır. Türkiye, Topluluk programları ile ajanslarına ve katılım süreci bağlamında aday devletler ile Birlik arasındaki toplantılara katılma imkanına da sahip olacaktır. Müktesebatın benimsenmesi için bir Ulusal

Program'la birlikte, siyasi ve ekonomik kriterler ve bir üye devletin yükümlülükleri ışığında üyelik hazırlıklarının yoğunlaşması gereken öncelikleri içeren bir Katılım Ortaklığı belgesi, önceki Konsey Sonuçları temelinde oluşturulacaktır. Uygun izleme mekanizmaları kurulacaktır. Türkiye'nin mevzuatının ve uygulamasının mühtesebatla uyumlaşmasını yoğunlaştırmak üzere, Komisyon, mühtesebatın analitik tarzda incelenmesine yönelik bir süreç hazırlamaya davet edilir. Avrupa Konseyi, Komisyon'dan, katılım öncesi tüm AB mali yardım kaynaklarının koordinasyonu için tek bir çerçeve sunmasını talep eder.

Genişleme Süreci

• *Avrupa Konseyi, şimdi 13 aday devleti tek bir çerçevede içeren katılım sürecinin kapsayıcı mahiyetini yeniden teyit eder. Aday devletler, üyelik sürecine eşit bir temelde katılmaktadırlar. Avrupa Birliği'nin Antlaşmalarda ifade edilen değerlerini ve amaçlarını paylaşmalıdırlar. Bu bakımdan, Avrupa Konseyi, anlaşmazlıkların Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'na uygun olarak barışçı yoldan çözümlenmesi ilkesini vurgular ve aday devletleri süregiden sınır anlaşmazlıklarını ve ilgili diğer meseleleri çözmek için her türlü gayreti göstermeye davet eder. Bunda başarılı olunamadığı takdirde, anlaşmazlığı makul bir süre içinde Uluslararası Adalet Divanı'na götürmelidirler. Avrupa Konseyi, süregiden anlaşmazlıklara ilişkin durumu, özellikle üyelik süreci üzerindeki yansımalarıyla ilgili olarak ve en geç 2004 yılı sonuna kadar Uluslararası Adalet Divanı yoluyla çözüme bağlanmalarını teşvik etmek amacıyla gözden geçirecektir. Ayrıca, Avrupa Konseyi, Kopenhag'da belirlenmiş olan siyasi kriterlere uyumun üyelik müzakerelerinin açılması için ön şart olduğunu ve tüm Kopenhag kriterlerine uyumun AB'ye üye olarak katılımın temelini oluşturduğunu hatırlatır.*

Kıbrıs

- *Avrupa Konseyi, 3 Aralık 1999 tarihinde New York'ta Kıbrıs meselesinin kapsamlı çözümüne yönelik olarak başlatılan görüşmeleri memnurlukla karşılar ve Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri'nin bu süreci başarıyla sonuçlandırma yönündeki gayretlerine güçlü desteğini ifade eder.*
- *Avrupa Konseyi, siyasi bir çözümün Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımını kolaylaştıracağına altını çizer. Üyelik müzakerelerinin tamamlanmasına kadar kapsamlı bir çözüme ulaşılamamış olursa, Konsey'in üyelik konusundaki kararı, yukarıdaki husus bir ön şart olmaksızın verilecektir. Bu konuda Konsey, tüm ilgili faktörleri dikkate alacaktır (www.mfa.gov.tr/helsinki-zirvesi-10-11-aralik-1999.tr.mfa(10.07.2008)).*

3.11. HELSİNKİ ZİRVESİ SONRASI

Helsinki Zirvesi'nde aday ülke olarak belirlenen Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi, Avrupa Komisyonunca 8 Kasım 2000 tarihinde açıklandı. Açıklanan Katılım Ortaklığı Belgesi 20 Kasım ve 5 Aralık tarihinde düzenlenen AB Konseyi Zirve toplantısında görüşüldü ve 8 Mart 2001 tarihinde Konsey tarafından onaylandı. Topluluk mali yardımına ilişkin Çerçeve Mevzuat ise 26 Şubat 2001 tarihinde onaylanmıştır. Katılım Ortaklığı Belgesi onaylandıktan sonra Türkiye'de Bakanlar Kurulu kararıyla 19 Mart 2001 tarihinde Ulusal Program kabul edilmiştir. Ulusal Program, kısa ve orta vadede gerçekleştirilecek görevleri ve kurumlara düşen yükümlülükleri belirlemiştir. 2002 yılında gerçekleştirilen AB Konseyi Zirve toplantısı Kopenhag'ta gerçekleştirilmiş ve eğer Avrupa komisyonu raporu ve önerisi doğrultusunda Türkiye, Kopenhag Kriterlerini yerine getirirse 2004 Aralık ayında düzenlenecek olan Konsey toplantısında müzakerelere başlanacaktır, kararı çıkmıştır. Bu doğrultuda Katılım Ortaklığı Belgesi gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir.

Avrupa Komisyonu tarafından gözden geçirilen Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) 12 Haziran 2003 tarihinde AB resmi gazetesinde yayınlanmıştır. Gözden geçirilen KOB'ne karşılık Türkiye'de Ulusal Programında değişiklik yapmış ve 24 Temmuz 2003 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır.

6 Ekim 2004 tarihinde Avrupa Komisyonu, 2004 ilerleme raporunun yanında bir de tavsiye belgesi yayınlamıştır. Bu belgeye göre Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini yerine getirdiği teyit edilmiş ve katılım müzakerelerine başlanması tavsiye olunmuştur. 2004 yılı Aralık ayında düzenlenen Brüksel Zirvesi'nde alınan karara göre Türkiye, Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirmiştir ve Türkiye ile katılım müzakerelerine 3 Ekim 2005 tarihinde başlanılmasına karar verilmiştir. 29 Haziran 2005 tarihinde Avrupa komisyonu tarafından sunulan Müzakere Çerçeve Belgesi, Avrupa Konseyi tarafından 3 Ekim 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Müzakere süreci başladığında hiç vakit kaybetmeden 20 Ekim 2005 tarihinde ilk fasıl için tarama süreci başlatılmıştır.

4. AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AB MÜZAKERE SÜRECİ

4.1. TÜRKİYE İÇİN MÜZAKERE ÇERÇEVE BELGESİ

4.1.1. Müzakere İlkeleri

Türkiye ile müzakerelerin başlaması için öncelikle 1993 yılında Kopenhag Zirvesi'nde kabul edilen siyasi kriterlerin ve Temel Haklar Şartında bulunan siyasi kriterlerin, Türkiye tarafından yerine getirilmesi beklenmektedir. Avrupa Birliği, özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı gibi konularda Türkiye'nin ilerleme kaydetmesi için çaba göstermesini de beklemektedir. Türkiye, ifade özgürlüğü, din özgürlüğü, kadın hakları, sendikal haklar da dahil, azınlık hakları ve özellikle işkence ve kötü muamelelerle ilgili mevzuata ilişkin tedbirleri almak ve bunları genişletmekle de yükümlüdür. Birliğin temelini oluşturan ve Birlik için önem teşkil eden özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ciddi bir biçimde ihlal edilmesi sonucunda ise Komisyon müzakerelerin askıya alınmasını talep edebilir. Askıya alma süreci sadece Komisyon inisiyatifiyle değil aynı zamanda üye devletlerin 1/3'ünün talebiyle de gerçekleşebilir. Müzakere süresi, Komisyonun nitelikli oy kararı ile askıya alınabilir. Askıya alınan müzakere süreci tekrar aynı yolla başlatılabilir. Ancak Komisyon, askıya alınan müzakere sürecinin sebeplerini aday ülkeye bildirir ve gerekli koşulların yerine getirilmesini önerir. Süreç ancak bu koşulların yerine getirilmesinden sonra işlerliğine devam edebilir.

Müzakere sürecinin hızı ise Türkiye'nin kaydettiği ilerlemeye bağlıdır ancak hedef her ne kadar tam üyelikte olsa müzakerelerin ucu açıktır. Birliğe katılacak Türkiye'nin, Birliğin kendi içindeki uyumunu ve etkinliğini korumalıdır. Ayrıca Birliğin genişleme, gelişme ve bütünleşme sürecine katkıda bulunmalıdır. Birlik, Türkiye için müzakere sürecini uygun zamanda sonuçlandırabilir ancak bu sonuçlandırma işlemi yukarıda saydığımız konuların dışında şu maddelere dayanılarak yapılabilir:

1. Kopenhag Kriterlerinin sadece siyasi kararlarını değil, Ekonomik ve Topluluk Müktesebatına Uyum Kriterlerini de yerine getirmiş olmak,
2. Komşuluk ilişkilerinde oluşan sorunları barışçıl bir biçimde çözmek,

3. Kıbrıs sorununun, BM ve AB'nin dayandığı ilkeler üzere çözülmesi, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Üye Devletler ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi,
4. Gözden geçirilmiş KOB (Katılım Ortaklığı Belgesi)'ni uygulamak, Gümrük Birliği ve üzerine düşen diğer yükümlülükleri yerine getirmek,

Türkiye, üçüncü ülkeler dahil bütün Uluslararası kuruluşlarda sergilediği tutumları AB ilkeleri ile aşamalı olarak uyumlu hale getirmelidir. Türkiye Birliğe katıldığı tarihte, diğer müzakere süreci sonuçlarını olduğu gibi kabul etmelidir.

4.1.2. Müzakerelerin Esası

Katılım müzakerelerinin esaslarının temelini birlik müktesebatına uyum oluşturmaktadır. Birlik müktesebatı, Birlik sisteminin ve Birliğin kurumsal çerçevesine bağlanmış hak ve yükümlülüklerin kabulü ve müktesebatın zamanında ve etkili uygulanmasını ifade eder. Türkiye bütün bu mevzuat ve uygulamaları kabul eder ve yükümlülüklerini yerine getirir. Bundan dolayı müktesebata uymayan her türlü ikili veya uluslararası anlaşmaların sona erdirilmesi gerekir. Müktesebata uyum konusunda Türkiye'nin üstlendiği hak ve yükümlülüklerle özel uygulamalar getirilebilir ve geçici tedbirler alınmasını gerektirebilir. Ayrıca katılım ile ilgili tüm mali veçheler, Mali Çerçeve kapsamında ele alınmalıdır. Müzakereler, mali reformlar ile birlikte 2014 yılı sonrasını kapsayan Mali Çerçevenin hazırlanmasından sonra tamamlanabilecektir. Türkiye, ekonomik ve parasal birliğe iştirak eder ve gerekli koşulları yerine getirdiğine ilişkin bir değerlendirme temelinde alınacak Konsey kararını takiben Euro'yu ulusal para birimi olarak kabul eder (MÇB Müzakerelerin Esası, Madde 14). Türkiye'nin Schengen ile ilgili değerlendirmesi yapıldıktan sonra Konsey kararıyla ancak iç sınırlarda kişilere uygulanan kontroller kaldırılacaktır. Nükleer güvenliğin tüm yönleri dahil yüksek bir çevre güvenliğinin önemine vurgu yapılır. Son olarak belirlenen esas ise Türkiye'nin müktesebatı etkin bir şekilde hayata geçirebilmesi için etkin ve tarafsız bir kamu yönetimi ve bağımsız ve etkin bir yargı sisteminin varlığına işaret edilmektedir. Bunun içinde Türkiye, kurumlarını, yönetim kapasitesini, idari ve yargısal sistemlerini, hem ulusal hem de bölgesel düzeyde, Birlik standartlarına yükseltmelidir (MÇB Müzakerelerin Esası, Madde 17).

4.1.3. Müzakere Usulleri

Müzakerelerin esası, AB'ne üye devletler ve aday ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen hükümetlerarası bir konferansta ele alınır. Komisyon müzakere sürecinde gündeme gelecek konuları ve Türkiye'nin bu konular hakkındaki durumuna ilişkin veriler elde etmek amacıyla tarama sürecini başlatır. Müzakere edilecek konular belli başlıklara göre ayrılır ve herhangi bir başlık üzerinde benimsenebilecek olan durum diğer başlıkları etkilemez. Aynı zamanda müzakere başlıklarından birisi üzerine ya da başlıkların alt maddeleri üzerine bir anlaşmaya varılırsa dahi bütün başlıklar hakkında nihai süreç tamamlanmadığı sürece, anlaşılan başlık ya da alt maddesi nihai olarak değerlendirilmemektedir. Konsey, komisyonun hazırladığı ilerleme raporlarına göre, oybirliği ile hareket ederek her bir başlığın geçici olarak kapanmasını ve gerektiğinde açılması için performans kriterleri belirler. Bu kriterler Türkiye'ye bildirilir ve bu konuda Türkiye'nin yaptığı çalışmalar çerçevesinde Türkiye'den müktesebata ilişkin bir pozisyon belgesi hazırlaması ve kaydettiği ilerlemeyi bildirmesi istenir. Komisyon, ortak pozisyon belgesini Konsey'e sunarken, Türkiye'nin kaydettiği ilerleme konusunda da bilgi verir ve Konsey müzakere başlıkları hakkında karar verirken Komisyon tarafından verilen bu bilgileri dikkate alır. Müzakere edilen başlık geçici olarak kapatılmış olsa bile, Türkiye'den kapatılan başlık hakkında müktesebata uyumun ne derece olduğunu öğrenmek için devamlı bilgi istenir. Türkiye, geçici olarak kapatılmış bir başlıkta müktesebata uyum ve performans kriterlerini yerine getirmede yetersiz kalırsa Komisyon, müzakerelerin yeniden açılmasını önerebilir.

4.2. MÜZAKERE SÜRECİNİN AŞAMALARI

4.2.1. Hükümetlerarası Konferans

Hükümetlerarası Konferans, müzakere sürecinde önemli siyasi kararların alındığı bir Avrupa Birliği kurumudur. Konferansa aday ülkenin başmüzakereci ile AB üyesi devletlerin hükümet temsilcileri katılır. Hükümet temsilcileri rutin olarak dışişleri bakanlarından oluşur. Müzakere başlıklarının açılıp kapanması Konferansta ilan edilir. Hükümetlerarası Konferans toplantıları sıkça yapılmaz ancak müzakere süreci başlayan her aday ülke için Hükümetlerarası Konferans yapılmaktadır. Aday ülke statüsünde bulunan Türkiye için ilk Hükümetlerarası Konferans 3 Ekim 2005 tarihinde toplanmıştır

ve müzakere sürecinin başlatılması kararı ile müzakere çerçeve belgesi bu toplantıda kabul edilmiştir.

4.2.2. Tarama Süreci

Tarama süreci sonunda aday ülke ile AB mevzuatı arasındaki farklılıklar belirlenmekte, müktesebata uyum sürecinin genel itibariyle hatları oluşturulmakta, müzakere sürecinde karşılaşılabilecek sorunlar saptanmakta ve müzakere sürecinin de seyri belirlenmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan tarama süreci, ilk olarak açılmış olan fasıllar ile ilgili, AB Komisyonu uzmanlarınca hazırlanmış, AB mevzuatı hakkında aday ülkeye bilgi verilmesiyle başlar. Komisyon 35 başlık altında açılan fasıllara ilişkin AB mevzuatı hakkında Hırvatistan ile eş zamanlı olarak Türkiye'ye de bilgi vermiştir. Daha sonra aday ülke, açılan fasılla ilgili yetkilinin başkanlığında toplanan heyet ile birlikte Avrupa Komisyonuna aday ülkenin mevzuatı hakkında ve müktesebata uyum için yapılacak olan çalışmalar hakkında bilgi verir. Avrupa Komisyonu Türkiye'nin müktesebata uyum için hangi çalışmaları yapacağı hakkında aşağıdaki konularda bilgi istemiştir:

1. Türkiye, ilgili fasıldaki müktesebatı kabullenmeye hazır mı?
2. Türkiye'de ilgili fasıldaki müktesebatı uygulamak için yeterli idari yapılara haiz mi? Eğer haiz değil ise bu yapılar ne zaman kurulacak?
3. Türkiye'de ilgili fasıldaki müktesebata uygun mevzuat kabul edildi mi? Edilmesi ise ne zaman ilgili fasıldaki müktesebata uygun bir mevzuat kabul edilecek?
4. Aday ülke olarak Türkiye ilgili fasıl hakkında derogasyon talep edecek mi?

Her fasılla ilgili tarama bittikten sonra Komisyon, aday ülkenin onayına sunmak üzere, ilgili fasılla alakalı açılış kriterlerinin bulunduğu bir rapor hazırlamaktadır. Komisyonun hazırladığı rapor dört bölümden oluşmaktadır: Genel Düşünceler, Müktesebatın üstlenilmesi, Uygulama Kapasitesi, Yorumlar ve Öneriler. İlgili fasılın açılış kriterleri, Yorumlar ve Öneriler bölümünde bulunmaktadır. Hazırlanan rapor AB Konseyi'ne gönderilir. Konseyin genişleme alt grubuna giden rapor daha sonra onaylanmak üzere Daimi Temsilciler Komitesine gönderilir. Bakanlar Konseyi'nde karar oybirliği ile alınır.

4.2.3. Müzakere Pozisyonlarının Hazırlanması

Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı tarama sonu raporda müzakerelerin açılması için herhangi bir açılış kriteri öngörür ise bu kriterlerin yerine getirilmesi Türkiye'den beklenir. Ancak müzakere edilecek konu hakkında aday ülke açılış kriterlerini önceden yerine getirdi ise ya da Komisyon herhangi bir açılış kriteri öngörmezse, Komisyon bunu bir değerlendirme raporu ile Konseye bildirir. Komisyonun Konseye sunduğu tarama raporu ya da değerlendirme raporu sonunda, Konsey oybirliği ile ilgili faslın açılışına karar verir. Açılış kriteri belirlemeyen Komisyon, Türkiye'ye müzakere pozisyon belgesi hazırlaması için bildiride bulunur.

Türkiye'de müzakere pozisyonu belgesi, ilgili faslın müzakere koordinatörü başkanlığında ilgili bakanlık ya da kamu kurumu temsilcilerinden oluşan çalışma grupları çalışmasıyla ve sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla hazırlanır. Son aşamada hazır olan müzakere pozisyon belgesi Başmüzakereci, ilgili Bakan ve İzleme Yönlendirme Komitesi tarafından imzalanarak AB'ne iletilir. Türkiye'nin müzakere pozisyonu belgesinin içeriğinde, müktesebata uyum noktasında gelinecek nokta, müktesebata tam uyum için oluşturulacak kurumsal yapılar ve bu çerçevede kurumların yapacağı çalışmalar ve derogasyon talepleri ve gerekçeleri yer almaktadır.

4.2.4. Özlü Müzakerelerin Başlaması

Türkiye tarafından birliğe iletilen müzakere pozisyon belgesine karşılık, Avrupa Komisyonu tarafından aynı başlıklar altında ortak pozisyon belgesi hazırlar. Komisyon, teknik süreçten geçen ortak pozisyon belgesinin taslağını AB Bakanlar Konseyi'ne bağlı alt-genişleme grubuna sunar ve burada tartışılan taslak, Büyükelçi ve Bakanlık temsilcilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesinde son şeklini aldıktan sonra Konseye sunulur. Konseye sunulan ortak pozisyon belgesi eğer uzlaşma olursa oybirliği ile kabul edilir. Konsey tarafından kabul edilen ortak pozisyon belgesi aday statüsünde olan ülkeye gönderilir. Gönderilme işlemi gerçekleştikten sonra ilgili fasıl fiilen müzakereye açılmış demektir.

4.2.5. Müzakerelerin Sonuçlanması

Müzakere süreci sonunda aday ülke fasıl ile ilgili mevzuat uyumu ve uygulanacak diğer ölçütleri yerine getirdi ise ya da getireceğine dair somut bir planı varsa bu doğrultuda ilgili fasıl geçici olarak kapatılır. Bütün fasıllarda tam olarak

anlaşmaya varıncaya kadar geçici fasıllar tekrar açılabilir. Bu yönde AB'nin geçici olarak kapatılan fasılları yeniden açma hakkını saklı tutma hakkı vardır. Geçici olarak kapatılmasının bir diğer sebebi olarakta, müzakere sürecinin uzun bir döneme yayıldığı düşünüldüğünde müktesebatta önemli değişikliklerin yaşanabilmesi olasıdır ya da aday ülke verdiği somut plan üzere hareket etmemiş olabilir ve müktesebata uyum konusunda geri gitmiş olabilir. Bu durumlarda geçici olarak kapatılan fasıllar tekrar açılabilir. Fasılların hiç açılmaması için bütün başlıklar üzerinde anlaşmaya varılması gerekmektedir.

4.2.6. Katılım Antlaşması

Türkiye için şu an 35 fasıl üzerine müzakere yapılmaktadır. 35 fasılın hepsinde de mutabakata varıldığı zaman Avrupa Komisyonu taslak halinde Katılım Antlaşması hazırlar. Taslak halindeki antlaşma AB'ne üye ülkeler, aday ülke, Komisyon ve AB Bakanlar Konseyi temsilcilerinden oluşan bir çalışma gurubu tarafından tartışılır. Burada tartışılan taslağa son şekil Hükümetlerarası Konferans'ta verilir ve buradan da Avrupa Parlamentosu'nun onayına sunulur. Parlamento üye tam sayısının bir fazlasıyla yani basit çoğunlukla karar verir. Buradan sonra onaylanan Katılım Antlaşması Konseye gönderilir. Konsey'de oybirliği ile karar verir. Katılım Antlaşması, Parlamento ve Konseyin onayını takiben üye ülkeler ve aday ülke tarafından imzalanır. Son aşama olarak ise aday ülke ve AB'ne üye devletler, imzalanan antlaşmayı kendi ülkelerinde kendi anayasal usullerine göre onayladıktan sonra katılım süreci tamamlanmaktadır ve aday ülke artık AB üye devleti olmaktadır.

4.3. AK PARTİ DÖNEMİNDE YAPILAN SİYASİ REFORMLAR

4.3.1. Dördüncü Uyum Paketi

3 Aralık 2002 yılında TBMM'ne sevk edilen dördüncü uyum paketi 2 Ocak 2003 tarihinde kabul edildi ve 11 Ocak 2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Dördüncü uyum paketi çerçevesinde yapılan değişiklikler şöyledir:

Adli Sicil Kanunu Madde 5 ve 8, Basın Kanunu Madde 15, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Madde 316, Çocuk Mahkemeleri Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Madde 34, Damga Vergisi Kanunu Ek Madde 1, Dernekler Kanunu Madde 5, 6, 11, 12, 16, 18, 44, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Madde 16/4, Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun Madde 1, 2, 3, 4, 7, 8, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Kanunu Madde 7, Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun Madde 8, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması

Hakkında Kanun Madde 2, Milletvekili Seçimi Kanunu Madde 7, 11, 39, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 3/c, Siyasi Partiler Kanunu Madde 8, 11, 66, 98, 100, 102, 104, 111, Türk Ceza Kanunu Madde 245, Türk Medeni Kanunu Madde 91 ve 92, Vakıflar Kanunu Madde 1 (Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, 2007:27-32).

4.3.2. Beşinci Uyum Paketi

9 Aralık 2002 tarihinde TBMM'ne sevk edilen beşinci uyum paketi 23 Ocak 2003 tarihinde kabul edilmesinin ardından 4 Şubat 2003 yılında Resmi Gazete'de yayınlanması ile yürürlüğe girmiştir. Beşinci uyum paketi ile getirilen değişiklikler şunlardır: 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Geçici Madde 2, Ceza Muhakemeleri Kanunu Madde 327 (327/a) ve 335, Dernekler Kanunu Madde 82, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Madde 445, (445/A), 447, 448 (Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, 2007:33).

4.3.3. Altıncı Uyum Paketi

12 Haziran 2003 yılında 59. Hükümet tarafından TBMM'ne sevk edilen altıncı uyum paketi 15 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilmesinin ardından 19 Temmuz 2003 tarihinde Resmi Gazete'de yürürlüğe girmiştir. Altıncı uyum paketi ile getirilen değişiklikler şunlardır:

Adli Sicil Kanunu Madde 9, 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Madde 1/A, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Madde 31, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Madde 16, İdari Yargılama Usulü Kanunu Madde 53, Geçici Madde 5, İmar Kanunu Ek Madde 2, Nüfus Kanunu Madde 16, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Madde 4, 15, 32, Geçici Madde 10, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanun Madde 55/A ve 149/A, Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu Madde 3,6,9, Terörle Mücadele Kanunu Madde 1, 8, Geçici Madde 10, Türk Ceza Kanunu Madde 453, 462, Vakıflar Kanunu Madde 1. (Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, 2007:34-37).

4.3.4. Yedinci Uyum Paketi

23 Temmuz 2003 yılında 59. Hükümet tarafından TBMM'ne sevk edilen yedinci uyum paketi 30 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilmesinin ardından 7 Ağustos 2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. Yedinci uyum paketinin getirdiği değişiklikler şöyledir:

Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usullerine İlişkin Kanun Madde 11, Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usullerine İlişkin Kanun 1 Sayılı Cetvel,

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Ek Madde 7, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Madde 6, Dernekler Kanunu Madde 1, 4, 8, 10, 16, 17, 31, 38, 83, MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu Madde 4, 5, 9, 13, 15, 19, Geçici Madde 4, Sayıştay Kanunu Ek Madde 12, Terörle Mücadele Kanunu Madde 7, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 15, 16, 17, 18, 19, Türk Ceza Kanunu Madde 159, 169, 426, 427, Türk Medeni Kanunu Madde 56, 64, 66, 82, 94, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ek Madde 3, Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Hakkında Kanun Madde 2 (Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, 2007:38-42).

4.3.5. Sekizinci Uyum Paketi

14 Temmuz 2004 yılında TBMM'nde kabul edilen sekizinci uyum paketi 21 Temmuz 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. Sekizinci uyum paketinin getirdiği değişiklikler ise şöyledir:

Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun Madde 1, Avukatlık Kanunu Madde 65 ve Ek 3. Madde, Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Madde 1, 2, 19, Ek 2, Geçici 11, Geçici 12, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Madde 110, 283, 305, 421, Demiryollarının Usulü Zabıtasına Dair Nizamname Madde 1 ve 2, Gelibolu Yarımadası Tarihî Milli Parkı Kanunu Madde 6, Kanunların ve Nizamnamelerin Sureti Neşir ve İlanı ve Meriyet Tarihi Hakkında Kanun Madde 1, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu Madde 2, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Madde 12, Orman Kanunu Madde 110, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Madde 6, Telsiz Kanunu Madde 6, Terörle Mücadele Kanunu Madde 17, Türk Ceza Kanunu Madde 11, 12, 13, 17 43, 47, 50, 51, 54, 55, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 70, 73, 82, 102, 112, 118, 125, 126, 127, 129, 131, 133, 136, 127,146, 147,149, 156, 285, 286, 296, 301, 302, 303, 305, 407,450, 451, 463, Yükseköğretim Kanunu Madde 6, 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun madde 1 ve Geçici Madde 1 (Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, 2007:43-47).

4.3.6. Dokuzuncu Reform Paketi

Dönemin Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül 12 Nisan 2006 yılında düzenlediği basın toplantısında dokuzuncu reform paketini açıklamıştır. Reform paketinde yer alan hususlar şöyledir:

Vakıflar Kanunu, İskan Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik, Yapılmasına Dair Kanun, Sayıştay Kanunu Teklifi, İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Taslağı, Genel İdari Usul Kanunu Taslağı, Siyasi Etik Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Taslağı, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı, İdari Yapılanma tedbirleri, Yolsuzlukla Mücadele alanında eşgüdümünden sorumlu bir birimin belirlenmesi, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığının yeniden yapılandırılması, Uluslararası Sözleşmeler, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerin Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı.

Nisan 2007 tarihiyle dokuzuncu reform paketiyle kanunlaşan hususlar ise şöyledir:

Vakitler Kanunu 9 Kasım 2006 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ise de Sayın Cumhurbaşkanı, Kanunu bazı maddelerinin yeniden görüşülmesi talebiyle TBMM'ye iade etmiştir. Kanun halen TBMM'de ele alınmaktadır. Yeni İskân Kanunu 19 Eylül 2006 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 26 Eylül 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni Kanunla "çingenerler" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Yeni Özel Öğretim Kurumları Kanunu 14 Şubat 2007 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha önce yürürlükte bulunan Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda Türkçe'den başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan okullarda (azınlık okulları dâhil) Baş Müdür Yardımcısının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve öğretim dilini bilen Türkçe veya Türk Kültür dersleri öğretmenlerinden olması, öğretim dilini bilen Türkçe veya Türk Kültür dersleri öğretmeni bulunmadığı hallerde Türkiye Cumhuriyeti ve Türk kökenli öğretmenler arasından belirlenmesi öngörülmekteydi. Yürürlüğe giren yeni Kanun'da "Türk kökenli" ifadesi kaldırılmış olup, öğretim dilini bilen Türkçe veya Türk Kültür dersleri öğretmeni bulunmadığı hallerde okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğretmenler Baş Müdür Yardımcısı olabileceklerdir.

Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) Kanunu TBMM tarafından 15 Haziran 2006 tarihinde kabul edilmiş ve 13 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı Kanunun bazı maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Kanunun yürütmesini durduran Anayasa Mahkemesi'nin nihai kararı beklenmektedir.

Barış zamanında sivillerin sadece asker kişilerle birlikte isledikleri askeri suçlarda askeri mahkemelerde yargılanmalarını öngören Askeri Mahkemeler Kurulması ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 29 Haziran 2006 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş ve 5 Temmuz 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu değişiklik, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlar doğrultusunda, yargılamanın yenilenmesi için askeri mahkemelere başvurulması da mümkün olmaktadır. Sayıştay Kanunu Teklifi ile, İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Siyasi Etik Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Genel İdari Usul Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslakları henüz yasalaşmamıştır.

13 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2006/32 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle, "Türkiye'de Saydamlığın Arttırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Komisyonu" nun görevleri arasına yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak ile yapılan çalışmalara ve alınması gereken tedbirlere ilişkin genel ilkeleri belirlemek hususları dahil edilmiş ve Başbakanlık Teftiş Kurulunun Komisyonun çalışmalarında sekreteryaya hizmetlerini sağlaması kararlaştırılmıştır. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığının yeniden yapılandırılması çalışmaları devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi TBMM tarafından 18 Mayıs 2006 tarihinde kabul edilmiştir. İlgili Kanun da 23 Mayıs 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokole taraf olunmasına ilişkin ulusal onay belgesi 2 Ekim 2006 tarihinde Avrupa Konseyine teslim edilmiştir. Ancak Protokol Avrupa Konseyi'nde henüz yürürlüğe girmemiştir. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ile Avrupa Sosyal Şartında değişiklik getiren Protokol 27 Eylül 2006 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış ve 3 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Ulusal onay süreci devam etmektedir (Political Reforms in Turkey, 2007:23-25).

4.3.7.2007-2013 AB Müktesebatına Uyum Programı

2007-2013 yıllarını kapsayan müktesebata uyum programı ilgili kurumların görüşleri alınmış ve fasıl bazında toplantılar düzenlenmiştir. Ayrıca uyum programı tüm kamu ve sivil kuruluşların görüşüne açılmış, İzleme ve Yönlendirme Komitesi ile fasıl başlıkları ile ilgili koordinasyondan sorumlu olan kurumların değerlendirmelerine açılmıştır. Böylece AB müktesebatına uyum programının hazırlanmasında katılımcı bir yaklaşım sergilenmiştir. Türkiye'nin öncelikleri ve esasları dikkate alınarak hazırlanmış

olan 2007-2013 AB müktesebatına uyum programının amacı bir yandan Türkiye için faydalı düzenlemeler ve reformlar yaparken diğer yandan AB müktesebatına uyum düzeyinin artırılmasıdır.

Uyum programının içeriğinde, değiştirilecek yasal düzenlemeler ve yeni düzenlemeler, bu düzenlemelerin amacı, kapsamı, hangi aşamada bulunduğu, uyum sağlanması gereken AB mevzuatı ve düzenlemelerden sorumlu olan kurumlar yer almaktadır. Müktesebata uyum programında belirtilen sorumlu kurum bir adet olarak gösterilse de, ilgili düzenlemeyle sorumlu kurum diğer kurumlarla beraber işbirliği halinde olması öngörülmüştür. Bununla beraber 2005 yılından bu yana 11 fasılda müzakere pozisyon belgesinin Türkiye'ye iletilmemiş olması hazırlanan uyum programının değiştirilebileceği manasını taşır ki zaten uyum programı esnek ve dinamik bir yapıya sahip olduğu için zaman içinde güncellenebilecektir.

4.4. REFORMLAR IŞIĞINDA MÜZAKERE SÜRECİNDE KAYDEDİLEN İLERLEMELER: KOPENHAG KRİTERLERİ VE ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME YETENEĞİ

Üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneği, 35 fasıldan oluşan müzakere başlıkları konusunda kaydedilen ilerlemeyi ve AB mevzuatı ile uyum oranını ifade eder. Buna ek olarak Kopenhag Kriterleri başlığı altında ekonomik ve siyasi kriterlerde incelenmektedir. Müzakere sürecinin başlamasındaki en önemli konu Kopenhag Kriterleri, özellikle siyasi kriterlerdir. Türkiye, 2004 yılı Brüksel Zirvesinde alınan karara göre siyasi kriterleri yerine getirmiş bulunmaktadır. Ancak AB, siyasi kriter ile birlikte diğer kriterleri de yeterli görmemekte ve Komisyon tarafından 33 fasıl ile siyasi kriterler hakkında her yıl ilerleme raporu sunulmaktadır. Kopenhag'ta alınan kararlar ve Türkiye'de yapılan siyasi reformlar ışığında siyasi kriterlerde alınan mesafe şöyledir:

AB Genel İşler Konseyi 14 Aralık 2010 tarihinde Brüksel'de düzenlediği toplantı sonucu Türkiye'nin katılım süreci konusunda olan kararlılığını, AB mevzuatına uyum sürecinde yaptığı ve yapmakta olduğu siyasi reformlar konusunda memnuniyetlerini bildirmektedir. Buna rağmen 2005 yılından bu yana hem Komisyon raporlarına hem de Konsey'in ortak açıklamasına baktığımızda çok fazla ilerleme kaydedilemediği açıktır. 2001 ve 2004 yılında yapılan Anayasa Değişikliği önemli bir adım sayılmakta ayrıca referanduma sunulan Anayasa'nın değiştirilmesi konusunda

kamuoyunun desteğini almak için geniş çaplı istişarelerde bulunulması önerilmektedir. Sivil Anayasa ise beklentiler arasındadır. 2009 yılında demokratik açılım ilan edilmiştir ve kısmen uygulanmıştır. Ancak terörle mücadele tanımının geniş kapsamlı olmasından dolayı ifade özgürlüğü ve temel hak ve hürriyetler konusunda AB endişe duymaktadır. Buna rağmen AB, PKK'yı terör örgütü olarak görmekte ve bundan dolayı PKK'yı kınamaktadırlar. PKK ile mücadelede korucu usulünün devam etmesi ise AB tarafından endişe verici bulunmaktadır. Kopenhag siyasi kriterlerinin karşılanması yolunda Türkiye adımlar atmıştır ancak daha fazla gelişmeye ihtiyaç duymaktadır. Özellikle mülkiyet hakları, sendikal haklar, azınlıklara mensup kişilerin hakları, kadın ve çocuk hakları ayrımcılık karşıtlığı, cinsiyet eşitliği, işkence ve kötü muamele ile mücadele gibi konularda daha fazla ilerleme kaydedilmesi önerilmektedir.

Müzakere sürecinde incelenen 33 fasılda ise ilerleme kaydedilen başlıklar olduğu gibi ilerleme kaydedilmeyen ve sınırlı sayıda ilerleme kaydedilen başlıklarda bulunmaktadır. Örneğin, Fasılların Serbest Dolaşımı başlıklı konuda ilerleme kaydedilmiştir. Ancak Fasılların Serbest Dolaşımı alanında sınırlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Ancak 2. İşçilerin Serbest Dolaşımı adlı fasıl ile ilgili Avrupa Sağlık Sigortası Kartı ile ilgili gelişme kaydedilmemiştir. Ayrıca 33 fasılla ilgili olarak AB mevzuatına uyumumuzun ne durumda olduğu konusunda ilerleme raporlarında bilgi verilmektedir. Örneğin, 5. Kamu Alımları fasıl için idari ve teknik kapasite ileri düzeyde görülürken, 7. Fikri Mülkiyet Hukukunda AB mevzuatına uyum görece olarak yüksek olduğu vurgulanmakta ancak 3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi başlıklı fasıl için ise uyumun erken aşamada olduğu belirtilmektedir.

Yapılan siyasi reformlar sonucu Kopenhag'ta alınan siyasi ve ekonomik kriterler ve 33 fasıldaki ilerleme durumumuz yukarıda anlatıldığı gibidir. Genel olarak 2010 yılı ilerleme raporu Başmüzakereci Egemen Bağış tarafından olumlu olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca dünya basınında Türkiye- AB müzakerelerinin üçüncü ve dördüncü sayfaya yerleşmesi de hem ilerleme bakımından hem de tam üyelik açısından iyiye yorumlanmaktadır. Ancak Komisyon'un 2010 yılı ilerleme raporunda bahsettiği üzere Türkiye'nin AB müktesebatına genel uyumu kısmi düzeyde kalmaya devam etmektedir (Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosu'na ve Konsey'e Sunulan Bildirim Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2010-2011 Türkiye 2010 Yılı İlerleme Raporu, 2010:56).

4.5. MÜZAKERE EDİLEN FASILLARDA SON DURUM

Müzakere sürecinin aşamalarını yukarıda anlatmıştık. Müzakere sürecine göre Türkiye için Temmuz 2010 tarihli mevcut tablo, yani müzakere fasıllarındaki son durum şöyledir:

- Komisyon'da görüşmesi süren fasıllar: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası.
- Konsey'de görüşmesi sürdürülen fasıllar:
 - 2. İşçilerin Serbest Dolaşımı
 - 13. Balıkçılık
 - 14. Taşımacılık Politikası (Kıbrıs açılış kriteri)
 - 15. Enerji
 - 22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
 - 23. Yargı ve Temel Haklar
 - 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
 - 30. Dış İlişkiler (Kıbrıs Açılış Kriteri)
 - 33. Mali ve Bütçesel Hükümler

Buraya kadar yazılmış olan fasılların tarama sonu taslak raporları Türkiye'ye henüz iletilmemiştir.

- Konsey'de onaylanıp açılış kriteri belirlenen fasıllar:
 - 1. Malların Serbest Dolaşımı (Kıbrıs açılış kriteri)
 - 3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi (Kıbrıs açılış kriteri)
 - 5. Kamu Alımları
 - 8. Rekabet Politikası
 - 9. Mali Hizmetler (Kıbrıs açılış kriteri)
 - 11. Tarım ve Kırsal Kalkınma (Kıbrıs açılış kriteri)
 - 19. Sosyal Politika ve İstihdam
 - 29. Gümrük Birliği (Kıbrıs açılış Kriteri)

- Müzakere Pozisyonunu vermeye davet edildiğimiz ve Müzakere Pozisyonlarını sunduğumuz fasıllar:
 - 17. Ekonomik ve Parasal Politika: Müzakere Pozisyon Belgesi 9 Mart 2007 yılında sunulmuştur.
 - 26. Eğitim ve Kültür: Müzakere Pozisyon Belgesi 25 Mayıs 2006 yılında sunulmuştur.
- Açılan fasıllar (Fasılların açıldığı ülkeler ve tarihleri):
 - 4.Sermayenin Serbest Dolaşımı (Fransa: 18 Aralık 2008)
 - 6. Şirketler Hukuku (Slovenya: 12 Haziran 2008)
 - 7. Fikri Mülkiyet Hukuku (Slovenya: 12 Haziran 2008)
 - 10. Bilgi Toplumu ve Medya (Fransa: 18 Aralık 2008)
 - 12.Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı (İspanya: 30 Haziran 2010)
 - 16.Vergilendirme (Çek Cumhuriyeti: 30 Haziran 2009)
 - 18. İstatistik (Almanya: 26 Haziran 2007)
 - 20. İşletme ve Sanayi Politikası (Almanya 28 Şubat 2007)
 - 21. Trans – Avrupa Ağları (Portekiz: 19 Aralık 2007)
 - 27. Çevre (İsveç: 21 Aralık 2009)
 - 28.Tüketicinin ve Sağlığın Korunması (Portekiz: 19 Aralık 2007)
 - 32.Mali Kontrol (Almanya: 26 Haziran 2007)
- Geçici olarak kapatılan fasıllar:
 - 25. Bilim ve Araştırma

Kıbrıs açılış kriteri yazılı fasıllar, AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyince açılış kriteri sayılmıştır. Aynı kriter diğer tüm fasıllar için de kapanış kriteri olarak belirlenmiştir. 11. Tarım ve Kırsal Kalkınma, 17. Ekonomik ve Parasal Politika, 22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu, 26. Eğitim ve Kültür, 33. Mali ve Bütçesel Hükümler ve 35. Kurumlar başlıklı fasıllar Fransa tarafından, 1. Malların Serbest Dolaşımı, 3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi, 9. Mali Hizmetler, 11. Tarım ve Kırsal Kalkınma, 13. Balıkçılık, 14. Taşımacılık Politikası, 29. Gümrük

Birliği, 30. Dış İlişkiler başlıklı fasıllar Güney Kıbrıs tarafından birtakım gerekçelerden dolayı engellenmektedir.

4.6.TÜRKİYE'NİN KATILIM SÜRECİ AB STRATEJİSİ

3 Ekim 2005 yılında Müzakere Çerçeve Belgesinin kabul edilmesiyle başlayan müzakere sürecinin ilk tarama toplantısı 20 Ekim 2005 tarihinde Bilim ve Araştırma Faslı ile başlamış, son tarama toplantısı ise 13 Ekim 2006 tarihinde Yargı ve Temel Haklar başlıklı fasıl ile bitirilmiştir. Böylece müzakerelere teşkil eden 33 fasıl için tarama süreci tamamlanmış ancak 2005 yılından bu yana 12 fasıl başlığı açılmış ve 1 fasıl başlığı (25. Bilim ve Araştırma) geçici olarak kapatılmıştır. Bu sürece ivme kazandırmak amacıyla ABGS tarafından Avrupa Birliği Stratejisi hazırlanmıştır. Hazırlanan Avrupa Birliği Strateji 4 Ocak 2010 tarihinde Bakanlar Kuruluna sunulmuştur ve dört platformdan oluşmaktadır.

İlk platform resmi müzakere sürecini kapsamaktadır. Birinci Platform'da, müzakerelerin açılması, müzakere pozisyon belgelerinin hazırlanması ve mevcut durumdaki tıkanıklıkların giderilmesi amacıyla kurumlararası koordinasyon sağlanması ayrıca müzakere fasıllarının açılış, kapanış kriterlerinin ve taahhütlerin yerine getirilmesi planlanmıştır. Birinci Platform'da amaçlanan hedefleri yerine getirmede faaliyet gösterecek kurum ise İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi (İKUK)'dir. İKUK, Başmüzakereci başkanlığında ve iki aylık aralarla toplantılarını gerçekleştirecektir. İKUK'ne bağlı fasıl bazında (FB) alt komiteler oluşturulmuştur. İKUK ve FB toplantıları ise gerektiğinde toplanacaktır.

İkinci Platform'da ise Ulusal Programın önceliklerinin gündemde tutulması hedeflenmektedir. Bu amaçla Türkiye, 35 fasılda müzakerelere devam edecektir. Sivil toplum ve Üniversiteler AB konusunda yeniden devreye sokulabilecektir. Ayrıca herhangi bir fasılın askıya alınması veya siyasi sebeplerden dolayı engellense dahi ilgili fasıllarda çalışmalar devam edecektir. AB fasılları açmaya karar verdiğinde, Türkiye kapanış kriterlerine yaklaşmış olacak ve inisiyatif Türkiye'ye geçmiş olacaktır. Ancak sıkıntılı konular daha ileri bir tarihe ertelenecek ve önemli konulara öncelik verilecektir. İkinci Platform çalışmaları ve toplantıları İKUK ve FB tarafından yapılacaktır.

Üçüncü Platform ise siyasi kriterler ile ilgilidir. Siyasi kriterlere uyum müzakere sürecinin olmazsa olmazının bir parçasıdır. Örneğin, müzakere sürecinin başlaması için

öncelikle Kopenhag siyasi kriterlerini ve Temel Haklar Şartında belirtilen siyasi kriterleri yerine getirilmesi aday ülke için zorunludur. Aksi takdirde müzakereler başlatılmamaktadır. Türkiye’de siyasi kriterleri yerine getirmek amacıyla 2003 yılında Reform İzleme Grubu oluşturulmuştur. Reform İzleme Grubu (RİG), İçişleri, Dışişleri, Adalet Bakanları ile Başmüzakereci’nin katılımından oluşmaktadır. Toplantılar iki ayda bir düzenlenmektedir. Ayrıca RİG’na getirilecek konuları belirlemek, RİG’nda alınacak kararları izlemek ve RİG gündeminden bağımsız olarak yasa ve uygulama önerilerinde bulunmak üzere Siyasi İşler Alt Komitesi (SİYAK) kurulmuştur. SİYAK, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Başbakanlık üst düzey yetkilileri ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek’in Temsilcisi ve İnsan Hakları Başkanı’nın katılımıyla (www.abgs.gov.tr/ (9 Nisan 2011)) toplanmaktadır. SİYAK, iki RİG toplantısı arasında ya da gerektiği takdirde toplanması öngörülmektedir.

Son platform ise üç platformu birden destekleyecek olan iletişim boyutunu kapsamaktadır. Azalan kamuoyu desteğini yeniden canlandırmak ve toplumun tüm kesimlerini sürece dahil etmek amacıyla Türkiye’yi Avrupa’ya, Avrupa’yı da Türkiye’ye anlatmayı hedefleyen kapsamlı, tek ve esnek bir Avrupa Birliği İletişim Stratejisi (ABİS) hazırlanmıştır (www.abgs.gov.tr/ (9 Nisan 2011)). Ayrıca her ilimizde bir Vali Yardımcısını AB temas noktası olarak görevlendirilmesi, Kaymakamlarımızın ise AB konusunda yoğun bir şekilde eğitilmesi ve tüm sivil toplum kuruluşları ile üniversiteler, mesleki kamu kurum ve kuruluşlarının katılacağı toplantılar düzenlemek yine dördüncü platformun hedefleri arasında bulunmaktadır.

4.7. TÜRKİYE-AB ORTAKLIĞININ KURUMSAL ARAÇLARI

4.7.1. Ortaklık Konseyi

Ortaklık Konseyi, Gümrük Birliği’nin gelişen bir şekilde tesis edilmesi ve ortaklığın iyi işlemesi amacıyla, Türkiye’nin ekonomik politikalarının Topluluğunkine yakınlaştırılmasını ve gerekli ortak eylemlerin yürütülmesini sağlamak için, Anlaşmanın kapsamına giren alanlara ilişkin hükümlerin uygulama koşul, usul, sıra ve sürelerini tespit etmek üzere kurulmuştur. Ortaklık Konseyi, bir yandan Türk Hükümeti temsilcilerinden, öte yandan, AB Konseyi ile Komisyonu ve üye ülkelerin temsilcilerinden oluşmaktadır (www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-ortaklik-konseyi.tr.mfa (18 Şubat 2011)).

Ortaklık Konseyi, aksine bir karar olmadıkça, en az altı ayda bir kez bakanlar düzeyinde toplanır. Ortaklık Konseyi, Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi’nin

oturumlarının her zaman yapıldığı yerde toplanır (Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi Kararı, 2001:1). Ortaklık Konseyi, Ankara Anlaşması ile kurulan tek organdır (Erhan ve Arat, 2002:834). Ayrıca Ortaklık Konseyi, her yıl Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu'na bir faaliyet raporu sunar. Ortaklık Konseyi genelde tarafların Dışişleri Bakanları'nın katılımı ile toplanır. Konsey'de kararlar oybirliği ile alınır ve her iki tarafında 1'er oyları bulunmaktadır (Baykal ve Arat, 2002:352).

4.7.2. Ortaklık Komitesi

Görevlerini yerine getirirken Ortaklık Konseyine yardımcı olmakla, görüşmeleri hazırlamakla, Ortaklık Konseyinin incelemesi için kendisine verdiği her tür konuyu incelemekle ve genel olarak, Anlaşmanın iyi işleyişi için gerekli olan işbirliğinin devamlılığını sağlamakla görevli bir Ortaklık Komitesi kurulmuştur. Ortaklık Komitesi, bir taraftan üye devletler, Konsey ve Topluluk Komisyonu temsilcileri diğer taraftan ise Türk Hükümeti temsilcilerinden oluşur (Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararları, 2001:11).

Başkanlık ise dönüşümlü olarak altı aylığına Türkiye ve Topluluk temsilcilerinden biri tarafından sıra ile yürütülmektedir. Ortaklık Komitesi'ne bağlı olarak çalışan ve Komiteye yardımcı olan sekiz alt komite vardır. Bunlar:

Tarım ve Hayvancılık Alt Komitesi, İç Pazar ve Rekabet Alt Komitesi, Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi, Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi, Yenileme Alt Komitesi, Ulaştırma, Çevre ve Enerji Alt Komitesi, Bölgesel Gelişme, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komitesi, Gümrük, Vergilendirme, Uyuşturucu Trafığı ve Kara Para Aklama Alt Komitesidir (Avrupa Birliği ve Türkiye, 2007:293).

4.7.3. Karma Parlamento Komisyonu

Karma Parlamento Komisyonu, Türkiye-AET Ortaklık Kararına dayanılarak kurulmuştur. Görevi, Ortaklık Konseyi'nin sunduğu yıllık raporları incelemek ve Türkiye-AB ortaklığına ilişkin tavsiyelerde bulunmaktır. Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu, TBMM'den 25 milletvekili ve 25 AP üyesinden meydana gelmektedir. Toplantılar dönüşümlü olarak Türkiye ile Avrupa Parlamentosunun toplandığı şehirlerden birinde yapılmaktadır (www.mfa.gov.tr/parlamentertiliskiler.tr.mfa (11 Şubat 2011)). Kural olarak yılda üç kez toplantı düzenlenmektedir. Komisyon'un sekreterlik işlerini, Avrupa Parlamentosu Sekreteryası ile TBMM'nin atayacağı memurlar, işbirliği halinde yürütür.

4.7.4. Gümrük İşbirliği Komitesi

Gümrük İşbirliği Komitesi Ortaklık Anlaşmasının gümrükle ilgili hükümlerinin doğru ve yeknesak bir şekilde uygulanması amacıyla Akit Taraflar arasında idari işbirliğini sağlamak ve Ortaklık Komitesinin gümrük alanında kendisine tevdi edebileceği her türlü diğer görevi yürütmekle yükümlüdür. Gümrük İşbirliği Komitesi bir yandan üye devletler gümrük uzmanları ve Komisyon servislerinin gümrük sorunları ile görevli memurları, öte yandan, Türk gümrük uzmanlarından müteşekkildir. Komite Komisyon servislerinin başkanlığında toplanır. Gümrük İşbirliği Komitesi bütün çalışmalarından Ortaklık Komitesini muntazaman haberdar eder ve toplantılarının gündemini önceden Ortaklık Komitesine sunar. Bu bilgiler Ortaklık Konseyi Sekreteryası aracılığıyla verilir. Gümrük İşbirliği Komitesi bir prensip meselesi veya Anlaşmanın tefsiri bahis konusu olan bütün hallerde Ortaklık Komitesini haberdar eder (Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararları, 2001:43).

4.7.5. Gümrük Birliği Ortak Komitesi

Gümrük Birliği Ortak Komitesi, Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan Ortaklık Konseyi kararları neticesinde kurulmuştur.

Komite'nin kuruluş nedeni, Gümrük Birliği'nin işleyişiyle doğrudan ilgili alanlarda (ortak ticaret politikası, ortak rekabet politikası, gümrük mevzuatı, vb.), Türk mevzuatının Topluluk mevzuatı ile sürekli uyumu ilkesini yerine getirmektir. Görevi ise, Ortaklık Konseyine tavsiyelerde bulunmak ve Gümrük Birliği'nin düzgün işlenmesini teminen görüş bildirmektir (Arı düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, 2002:97).

Gümrük Birliği Ortak Komitesi, Türkiye ile Avrupa Topluluğunu temsilen Avrupa Komisyonu temsilcilerinden oluşur. Komite başkanlığını ise altı aylık dönemlerde dönüşümlü olarak Türkiye ve Avrupa Komisyonu tarafından yürütülür. Komite, kural olarak, en az ayda bir defa toplanır. Yukarıda bahsettiğimiz Gümrük Birliği'nin işleyişi ile ilgili doğrudan alanlar şunlardır: Ticaret politikası ve üçüncü ülkelerle imzalanan ve sanayi ürünleri itibarıyla ticari boyutu olan anlaşmalar, sanayi ürünleri ticaretindeki teknik engellerin kaldırılması ilişkin mevzuat; rekabet ve fikri ve sınai mülkiyet mevzuatı ile gümrük mevzuatı olacaktır (Çalış, 2008:675).

4.7.6. Karma İstişare Komitesi

Karma İstişare Komitesi, Türkiye ve AB arasındaki işbirliğinin güçlenmesi, sosyal ve ekonomik işbirliğinin kurumsallaşması amacıyla Ankara Antlaşmasının 27. Maddesi gereği kurulmuştur. Karma İstişare Komitesi, 18 kişi Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite ve 18 kişi Türkiye'de sivil toplumu temsil eden üyeleri ile toplam 36 üyeden oluşmaktadır. Komite iç tüzüğüne de değişikliğiyle beraber yılda iki defa

toplanmaktadır. Komitede tutulan raporlar ve alınan kararlar Ortaklık Konseyine bildirilir.

4.8. TÜRK İDARİ YAPISI İÇİNDE AB İLE İLGİLİ YAPILANMA

4.8.1. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği

Temmuz 2000 yılında kurulan ve TC Başbakanlığına bağlı olan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)'nin görevi, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi ve koordinasyonu ile üyelik sonrası çalışmaların koordinasyonunu yürütmektir (Resmi Gazete, 2009:1). ABGS, Genel Sekreterlik, Genel Sekreterliğe bağlı hizmet birimleri ve İç Koordinasyon ve Uyum Komitesinden oluşmaktadır. Genel Sekreterin görevi, Genel Sekreterlik hizmetlerini, mevzuata, Genel Sekreterliğin amaç ve politikalarına, stratejik planına, performans ölçütlerine ve hizmet kalite standartlarına uygun olarak düzenler, yürütür ve hizmet birimleri arasındaki koordinasyonu sağlar. Genel Sekreterliğe bağlı hizmet birimleri ise şunlardır:

Siyasi İşler Başkanlığı, Katılım Politikası Başkanlığı, Sektörel Politikalar Başkanlığı, Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı, Ekonomik ve Mali Politikalar Başkanlığı, Tek Pazar ve Rekabet Başkanlığı, Tarım ve Balıkçılık Başkanlığı, Mali İşbirliği Başkanlığı, Sivil Toplum, İletişim ve Kültür Başkanlığı, Proje Uygulama Başkanlığı, Avrupa Birliği Hukuku Başkanlığı, Çeviri Eşgüdüm Başkanlığı, Eğitim ve Kurumsal Yapılanma Başkanlığı, Araştırma ve Dokümantasyon Başkanlığı, İdari Hizmetler Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı (www.abgs.gov.tr/index.php?p=43126&l=1 (20 Şubat 2011)).

İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi ise Genel Sekreterliğin geçici veya sürekli kurullar kurmasına bağlı olarak oluşmuş bir komitedir. Komite, Avrupa Birliği müktesebatına uyum çalışmasının yapılması, müzakerelerin yürütülmesi ve müzakere ile uygulamanın koordinasyonu ile görevlidir. Ayrıca Kamu Kurum ve Kuruluşların, Sivil Toplum Kuruluşlarının, Özel Sektör ve Üniversitelerinde AB ile ilgili önerilerini inceler ve gerekli gördüğü halde ilgili komitelere bu önerileri iletir.

4.8.2. Dış Ticaret Müsteşarlığı AB İcra Kurulu

Dış Ticaret Müsteşarlığı AB İcra Kurulu'nun görevi, gümrük birliği ve bütünleşme süreciyle ilgili çalışmaları yönlendirmek, izlemek ve sonuçlandırılmasını sağlamaktır.

4.9. TÜRKİYE'DE MÜZAKERE SÜRECİNİN KURUMSAL YAPISI

AB müzakere sürecinde, Müzakere Heyet Başkanı, Başmüzakereci, İzleme ve Yönlendirme Komitesi, sürecin ana karakterini oluşturmaktadır. Ancak süreç Başmüzakereci ve İzleme ve Yönlendirme Komitesi tarafından yönetilmektedir. İzleme ve Yönlendirme Komitesi, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Devlet Planlama Teşkilatı ve AB Nezdindeki Daimi Temsilcilerinden oluşmaktadır. Ayrıca müzakere sürecinde kendi kurumları hakkında yetki ve sorumluluk alanına giren konularda görüş ve önerilerini bildiren üst düzey yetkililerden oluşan AB Daimi Temas Noktaları vardı.

5. SONUÇ

Ne uluslararası bir örgüt ne de tek bir federe devlet olarak tanımlayabileceğimiz Avrupa Birliği, 1950 yıllarında altı devletin birleşmesiyle bir araya gelmiş, Tek Senet ile, ortak pazarın oluşturulmasına başlamış ve bugün itibariyle 27 ülkeyi bir arada tutan, bugüne kadar hiçbir uluslararası örgütün sağlayamadığı başarıyı yakalayan, son elli yılın en başarılı ekonomik ve sosyal birlikteliğini oluşturan kendine özgü supranasyonal bir sistemdir.

Kendine özgü bir sistemi olan AET ile ilişkilerimizin kesiştiği yıl 1959 yılıdır, denilebilir. Bu tarihten sonra Ankara Antlaşması ile hızlı bir şekilde AET'na entegre olmak isteyen Türkiye, siyasetinin istikrarsız döneminde hükümetlerin AET'na üye olma işini üstlenemeyişi ve sürekli her hükümetin birbiri omzuna attığı entegrasyon süreci sekteye uğramıştır. Katma Protokol'de belirtilen işçilerin serbest dolaşımı konusunda AET'nun yaklaşımı gayet soğuk olmuş bu konudan özellikle Almanya'nın etkilenme olasılığı yüksek olduğu için en çok karşı çıkan ülkelerin başını çekmiştir.

1980 yılında Türkiye'de iç karışıklıklar had safhaya ulaşmış ve ordu yönetime el koymuştur. Ordunun yönetime el koyma sebebi demokrasinin, insan haklarının, temel hak ve hürriyetlerin halk tarafından yeterli ve düzgün bir biçimde kullanılmayışi olunca AET'ndan olumsuz bir tepki gelmemiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin, en temel hak ve hürriyetleri halka geri iade etmek amaçlı darbe yaptığını lanse etmesi ise bu durumu pekiştirmiştir. Ancak ilerleyen zaman içerisinde tutuklamaların artması, işkencelerin yapılması AET'nun çok geçmeden olumsuz bir tepki vermesine yol açmıştır ve buna bağlı olarak Türkiye-AET ilişkileri sekteye uğramıştır ki en sert tepki Avrupa Parlamentosunun Karma Parlamento Komisyonunu tek taraflı feshetmesi olmuştur. 1983 yılında ise yeniden seçimler başlamıştır ve bu seçimlerin sonucunda 24 Ocak kararlarının baş aktörü T. Özal'ın hükümeti iktidara gelmiştir. Özal hükümetinin hedefi AET'na tam üyelik olunca vakit kaybetmeden çalışmalara başlanılmış ve nihayet darbeden 1986 yılına kadar askıya alınan ilişkiler Ortaklık Konseyinin toplantıya çağırılması ile yeniden başlamıştır. Bununla beraber hem Turgut Özal'ın çabası hem de dışişleri bakanının çabası ile tam üyelik için başvuru inisiyatifi kullanılarak 1987 yılında Türkiye AET'na tam üyelik başvurusu yapmıştır. Ancak 1989 yılında Avrupa

Komisyonu bir rapor yayınlamıştır ve bu rapora göre Türkiye'nin AET'na tam üyelik için henüz hazır olmadığı belirtilmiştir.

Avrupa Konseyi Zirvelerinde ise AB ile ilişkilerimizin asıl başlangıcını Helsinki Zirvesi oluşturmaktadır. Bu Zirve sonrası Türkiye aday ülke durumuna gelmiş ve 2005 yılında tam üyelik için müzakereler başlamıştır. 2005 yılından bu yana müzakerelere başlayan Türkiye'nin Bilim ve Araştırma başlıklı fasıl geçici olarak kapanmış, 2010 yılı itibariyle ise 12 fasıl açılmıştır.

Fasılların açılmasında ve kapanmasında en önemli etken ise Kıbrıs konusudur. Türkiye'nin, Güney Kıbrıs Rum Yönetimine limanlarını açmak istememesi ve Avrupa Birliğinin de Kıbrıs'ı bir bütün olarak görmesi ana sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzakere sürecinin 6 faslının açılmasında Kıbrıs kriteri, diğer fasılların ise kapanma kriteri olarak yine Kıbrıs sorunun ortaya çıkması bu sorunun önemini ortaya koymaktadır. Fakat Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan'ın da desteğiyle birlikte müzakere sürecinde zaten birçok başlığı bloke etmiş durumdadır.

Diğer yandan Almanya ve Fransa'da gelenekçi iktidarların yükselişi ile birlikte Türkiye'nin müzakere süreci iyice zorlaşmıştır. Alman Hristiyan Birlik Partisi'nin ilk olarak ortaya attığı imtiyazlı ortaklık meselesi de Almanya ve Fransa'nın Türkiye için sunduğu bir öneri haline gelmiştir. İmtiyazlı ortaklığa göre, Türkiye AB'nin NATO içinde bir dostudur ve Ortadoğu ile AB arasında bir köprü vazifesi görebilir aynı zamanda Ortak Dış ve Savunma Politikası ile terörle mücadele ve istihbarat alanında da işbirliği yapılabilir. Buna olgulara dayanarak imtiyazlı ortaklık, gümrük birliği kararlarının ötesine geçebilir ancak Türkiye bu öneriyle ne AB'nin içerisinde bırakılmakta ne de AB'nin tam olarak dışarısında bırakılmaktadır yargısına ulaşabiliriz. Ancak ayrıcalıklı ortaklık, hem Ankara Antlaşması gereği hem de imzalanan diğer belgelere hukuki açıdan aykırılık taşımaktadır. Zaten bu söylem 2000 yılından beri vurgulanmaktadır ancak AB'ne üye devletler arasında pek de rağbet görmüş değildir. Bunun en açık delili ise resmi anlamda imtiyazlı ortaklık önerisinin Türkiye'ye yapılmamış olmasıdır ki zaten AB yasalarında da böyle bir konu işlenmemiştir. Ancak Türkiye olarak AB yasalarına uyum için bütün gayretimizle çalışmalıyız çünkü imtiyazlı ortaklık AB yasalarında bulunmamasına rağmen AB yasalarına yerleşmesi için Konsey kararının çıkması hiç te zor görünmemektedir.

Türkiye AB ilişkilerinin zor bir dönemecten geçtiği bu dönemde ilişkilerin normale dönmesi için Türkiye gerekli reformları yapmaya devam etmesi gerekmektedir. İlişkilerin zora girmesi sonucu hayal kırıklığına uğramayıp tam üyelik sürecinde ilişkileri sağlam temellere oturtmaya devam edilmelidir. Zaten amaç AB'ne tam üye olmamalı, tam üyelik sadece araç olmalı ve çağın gerekleri olduğu için reformlar yapılmalıdır. Türkiye AB ilişkilerinde Türkiye için önemli olan müzakerelerin onurlu bir zemine oturtulması ise asıl mesele olmalıdır. Bu durumda AB'nin üzerine düşen görevler ise müzakerenin olumlu sonuçlanacağı yönünde kanaat bildirmek ya da bu yönde bir çerçeve çizmek ve Türkiye'ye, diğer AB ülkeleri için söz konusu olan, bir üyelik tarihi vermektir.

Bilindiği gibi katılım anlaşması imzalandıktan sonra Türkiye'nin AB'ne üye olması için her AB ülkesinde halk tarafından (referandum) ya da parlamento tarafından onaylanması gerekmektedir. Bunun için de Türkiye'nin yapması gereken, AB'ne üyelik yolunda büyük bir itici güç olan halkın desteğinin sağlanması ve üye oluncaya kadar bunun korunması büyük önem arz etmektedir. Bundan dolayı hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına hem de Avrupa vatandaşlarına süreç iyi anlatılmalı ve karşılıklı yanlış tanımlılık düzeltilmelidir. Burada sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere ve medyaya büyük görev düşmektedir.

Sonuç olarak eğer Fransa ve Almanya hükümetleri değişime uğrarsa, mali çerçevenin 2014 yılından sonrasına bırakıldığı ve 13 faslın 2011 yılına kadar açıldığı ve bir tanesinin geçici olarak kapatıldığı hesaba katılırsa Türkiye'nin 2020 yılı sonrası tam üye olması muhtemeldir. Bu üyeliğin sonucunda Türkiye'nin Kıbrıs sorununun çözümüne yapacağı katkı, Türkiye'nin modernleşmeye çalışan Müslüman bir ülke olması ve dolayısıyla AB ile İslam Dünyası arasında bir köprü konumunda olması ve böylece AB'nin küresel güç olma noktasında yine Türkiye'nin yapacağı katkı, Avrupa'nın savunma ve güvenliğine yapacağı katkı, özellikle doğu ile batı arasında enerji koridoru görevi görmesi ve dünyanın büyüyen ekonomisine sahip olması dolayısıyla AB'nin ekonomisine yapacağı katkı, AB açısından kazanımlar olarak ifade edilebilir.

Türkiye'nin AB'ne katılması sonucu öncelikle Türkiye'de yaşayan bütün halk AB vatandaşı olacaktır. AB vatandaşı olan herkes geçerli bir kimlik kartı ile üye ülkelerin hepsinde dolaşabilecek, çalışabilecek ve eğitim-öğretim imkanlarından

yararlanabilecektir. Demokratik haklardan yararlanacak ve diğler AB vatandaşları gibi Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy kullanabilecektir.

Çiftçilerin ise standartlara uyması sonucu ekstra gelir desteğı ve genç çiftçilere ise teşvikler AB üyesi vatandaşlarına sağlanmaktadır. Ayrıca tarım kontrol altına alınmakta ve kontrolsüz üretim sonucu istenmeyen miktarda biriken ürünlerin önüne geçilmektedir. AB'nin gıda mevzuatı geniş yelpazede olduğı için tarladan başlayarak sofrala kadar gelen bütün gıdalar denetim altındadır. Bununla birlikte etiketi olmayan, etiket bilgilerini kanıtlayamayan ve belgesi bulunmayan ürünleri üretenlere ceza verilmekte ve böylece yasadışı üretim engellenmektedir.

AB vatandaşı olduğunda tüketicilere fikrini değıştirme hakkı verilmekte ve sözleşme yapan bir tüketici aldığı ürünü yedi gün içinde iade edebilmektedir ve aynı zamanda AB yasaları haksız sözleşme hükünlerini de yasaklamaktadır. Örneğın alınan bir üründe sözleşme şartları okunamayacak kadar küçük ya da anlaşılmayan bir biçimde yazılmış ise artık AB vatandaşı olunca haklı taraf tüketici olmaktadır. Ayrıca birçok insan bir ürün alırken genelde okumadan satın alır. Bu açıdan bakıldığında AB vatandaşı yine koruma altındadır.

Böylelikle Türkiye'nin, AB'ne üye olduğunda, temel haklardan başlayarak, kadın hakları, çocuk hakları, tarım, hayvancılık ve balıkçılık, tüketiciler, eğitim, çevre, çalışma hayatı, engelliler vb. çok geniş yelpazede kazanımları olacağı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

(Ed) Smallwood, A., (2007), *The European Union; A Guide For Americans*, The Delegation of the European Commission to the USA Publishing, Washington.

Ankara Antlaşması, Madde 2.

Ankara Antlaşması: Geçici Protokol, Madde 2.

Ankara Antlaşması: Mali Protokol, Madde 3.

Arat, T. ve B. Sanem, (2002), *1990-2001 AB'yle İlişkiler*, (Ed.) B. Oran, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler içinde, Yorumlar, Cilt II, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.326-362.

Arat, T. ve E. Çağrı, (2002) *1960-80, AET'yle ilişkiler*, (Ed.) B. Oran, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar içinde, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul, ss. 808-846.

Arı düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, (2002), *Değişim ve Gelişim Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*, Form Matbaacılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Dti., İstanbul.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, (2010), *Türkiye'nin Katılım Süreci İçin Avrupa Birliği Stratejisi*, (<http://www.abgs.gov.tr/> (9 Nisan 2011)).

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, (2011), *Hizmet Birimleri* <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=43126&l=1> (20 Şubat 2011).

Avrupa Birliği Kronolojisi (1946-2002), (2002), Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, (2010), *Roma Antlaşması*, http://www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Yasal_Cerceve,Yasal_Cerceve.html?pageindex=1 (16 Mart 2011).

Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, (2007), Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Dördüncü Uyum Paketi), Dumat Ofset Matbaası, Ankara.

Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, (2007), Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Altıncı Uyum Paketi), Dumat Ofset Matbaası, Ankara.

Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, (2007), Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Beşinci Uyum Paketi), Dumat Ofset Matbaası, Ankara.

Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, (2007), Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Yedinci Uyum Paketi), Dumat Ofset Matbaası, Ankara.

Avrupa Birliği Uyum Yasa Paketleri, (2007), Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Sekizinci Uyum Paketi), Dumat Ofset Matbaası, Ankara.

Avrupa Birliği ve Türkiye, (2002), Ankara Antlaşması, Doğuşum Matbaacılık, Ankara.

Avrupa Birliği ve Türkiye, (2007), Avrupa Toplulukları Adalet Divanı, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayınları, Ankara.

Avrupa Birliği ve Türkiye, (2007), Maastricht Antlaşması, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayınları, Ankara.

Avrupa Birliğine Genel Bakış, (2009), Avrupa Komisyonu: Ortak Çıkarların Desteklenmesi, Avrupa Toplulukları Resmi Yayın Ofisi, Lüksemburg.

Avrupa Komisyonu, (2010), *Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosu'na ve Konsey'e Sunulan Bildirim Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2010-2011 {COM(2010) 660} ekindeki Komisyon Çalışma Dokümanı Türkiye 2010 Yılı İlerleme Raporu*, Brüksel.

Avrupa Tek Senedi, Madde 6-8-9-13-18-20-21-23-24-25-30.

Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, (1990), *Avrupa Topluluğu Konusunda Tebliğler*, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Başkaya, F., (2000), “Türkiye'nin Avrupa'ya Katılma Serüveni: Söylem ve Gerçek”, *Yeni Türkiye Avrupa Birliği Özel Sayısı I*, S.35, Ankara, ss.200-205.

Baykal, S., (2007), “Reform Antlaşması ve Getirdikleri: Kurumsal Yapı Çerçevesinde Genel Bir Değerlendirme”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, VII, S.1, Ankara, ss.45-67.

BBCTURKISH.com, (2009), *Avrupa Parlamentosu Seçimleri 2009*, http://bbc.co.uk./turkish/news/story/2009/06/090605_ep_facts.shtml (7 şubat 2011).

- Belgenet, (2000), *Helsinki Zirvesi Başbakan Bülent Ecevit'in zirvede yaptığı konuşma 11 Aralık 1999*, http://www.belgenet.com/arsiv/ab/helsinkizirve_01.html (1 Aralık 2000).
- Belgenet, (2000), *Türkiye-AB İlişkileri: Kopenhag Kriterleri*, http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kopenhag_kri.html (29 Mart 2011).
- Berksoy, T. ve A., Kadir Işık, (2006), *Avrupa Birliği Üzerine Yazılar*, SPK Yayınları No:177, Ankara.
- Bilici, N., (2004), *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Birand, Mehmet A., (2001), *Türkiye'nin Avrupa Macerası 1959-1999*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Birinci, Y., (2001), *Euro'nun Uluslararası Piyasalar ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, E., M. Özcan ve A. Köktaş, (2004), *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil Yayınları, Ankara.
- Bozkurt, V., (1997), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, V., (2001), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Bursa.
- Can, H., (2003), "Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık İlişkisinin Hukuki Çerçevesi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, S.20, Ankara, ss.19-43.
- Canbolat, İbrahim S., (1998), *Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Coşkun, E., (2001), *Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Coşkun, E., (2002), *Türkiye-Avrupa Bütünleşmesinin Yüzyıllık Seyir Defteri*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Çalış, Şaban H., (2008), *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri: Kimlik Arayışı, Politik Aktörler ve Değişim*, Nobel Basımevi, Ankara.

Çayhan, E., (1997), *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Siyasal Partilerin Konuya Bakışı*, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Çayhan, E., (2002), Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye, *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S.3, Antalya, ss. 42-55.

Çelebi, Ahmet R., (2000), “Kamu Maliyesi ve Vergi Politikaları”, *Yeni Türkiye Avrupa Birliği Özel Sayısı II*, S.36, Ankara, ss.1327-1336.

Dedeoğlu, B., (2001), *Avrupa Birliğinin Bütünleşme Süreci I, Tarihsel Birikimler, Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, Boyut Kitapları, İstanbul.

Devlet Planlama Teşkilatı, (2001), “Gümrük İş birliği Komitesi kurulmasıyla ilgili 2/69 sayılı ORTAKLIK KONSEYİ KARARI”, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi Kararları, I*, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, ss. 43-44.

Devlet Planlama Teşkilatı, (2001), “Ortaklık Komitesini kuran 3/64 sayılı ORTAKLIK KONSEYİ KARARLARI”, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi Kararları, I*, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, ss. 11-13.

Devlet Planlama Teşkilatı, (2001), “Ortaklık Konseyi’nin İç Tüzüğüne onayına ilişkin 1/64 sayılı ORTAKLIK KONSEYİ KARARI”, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi Kararları, I*, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, ss. 1-5.

Dış Ticaret Müsteşarlığı, (2007), “Ortaklık Komitesi”, *Avrupa Birliği ve Türkiye, I*, Ankara, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayınları, ss. 292-293.

Dilekli, S. ve K. Yeşilkaya, (2002), *Maastricht Kriterleri*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara.

Discover the European Economic and Social Committee, (2009), What is the European Economic and Social Committee (EESC)?, European Economic and Social Committee Publications, Bruxelles.

Dura, C. ve H. Atik, (2003), *Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye*, Nobel Yayınları, Ankara.

Ellopos, (2011), *Winston Churchill's speech to the academic Youth, Zurich, 19 September 1946*, <http://www.ellopos.net/politics/churchill-europe.asp> (25 Mart 2011).

Emniyet Genel Müdürlüğü Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı, (2011), *AB ve Kurumları*, <http://www.disiliskiler.pol.tr/Birimler/AB/Sayfalar/ABKurumlari.aspx> (23 Şubat 2011).

Erdoğan, Murat M., (2006), *Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri 1990-2005*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erhan, Ç. ve T. Arat, (2001), *AET'yle İlişkiler*, (Ed.) B. Oran, Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt I içinde, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.808-846.

European Court Of Auditors, (1996), *Auditing The Finances Of The European Union*, Office For Official Publications Of The European Communities, Luxembourg.

European Union; Selected instruments taken from the Treaties, (1999), Treaty Establishing the European Community, Office for Official Publications of the European Communities, Spain.

Genç, M., (1993), *Avrupa Kurumlarının Kurumsal ve Hukuksal Yapısı*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

Groves, P., (1994), *Intellectual Property with Competition Law and Practices*, Cavendish Publishing LTD., London.

Gümrük Birliği Kararları, Madde 3/1-10/3-16/1-26-32/1-34/2-34/3-58/2-61-64/1.

How the European Union Works; Your guide to the EU institutions, (2007), The Committee of the Regions: bringing the EU closer to the public, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

K. Scheller, H., (2006), *The European Central Banks; History, Role And Functions*, Official Publications, Frankfurt.

Karadağ, M., (2007), *Modern Merkez Bankacılığına İki Örnek: FED ve Avrupa Merkez Bankası*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Karluk, Rıdvan S., (1996), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, İMKB Yayınları, İstanbul.

Karluk, Rıdvan S., (2002), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul.

Katma Protokol, Madde 9-10-11-25/4-37-39-44-45.

Key dates in the history of the Committee of the Regions; 1994 – 2009, (2009), Tracing the roots of the Committee of the Regions, The Committee of the Regions Published, Bruxelles.

Key dates in the history of the Committee of the Regions; 1994-2004, (2004), First Plenary Session, The Committee of the Regions Published, Bruxelles.

Kılıç, M., (2006), *Türkiye-Avrupa Birliği Siyasi İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi (1951-2005)*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Koç, T., (2004), *Türkiye Basınında Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreci*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.

Köstekli, Şeyma İ., (1999), *Türkiye ve Avrupa Birliği*, Türk-İş Eğitim Yayınları, Ankara.

LawEuropa, (2007), *Avrupa Toplulukları Adalet Divanı İlk Derece Mahkemesi ve Kamu Hizmetleri Mahkemesi*, <http://www.laweuropa.com> (28 Ocak 2011).

Manisalı, E., (2002), *İç Yüzü ve Perde Arkası ile Avrupa Çıkmazı*, Otopsi Yayınevi, İstanbul.

Medya Profesyonelleri için AB Rehberi, (2006), Avrupa Komisyonu, Avrupa Toplulukları Resmi Yayın Ofisi, Lüksemburg.

Müzakere Çerçeve Belgesi: Müzakerelerin Esası, Madde 14-17.

Nice Antlaşması, Madde 1-2-4

Özbay, P., (1997), *Avrupa Para Birliği ve Euro*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Özcan, M., (1999), *Avrupa Birliğinde Fikri ve Sınai Haklar*, Nobel Yayınevi, Ankara.

Peterson, J., (1997), *The European Union: Pooled Sovereignty, Divided Accountability*, (Ed) M. Festsenstein and M. Smith, Political Studies içinde, Political Studies Association and Blackwell Publishing, UK.

Political Reforms in Turkey, (2007), Developments in 2006 Ninth Reform Package, Dumat Ofset Press, Ankara.

Price Stability: Why Is It Important For You?, (2011), The Road to The Single Currency, The Euro, Official Publications, Frankfurt.

Regions and cities on the road to Copenhagen, (2009), The Committee of the Regions, The Committee of the Regions Published, Bruxelles.

Resmi Gazete, (2009), *Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*, Cilt:48, Sayı:27283, Tertip:5, Kanun No:5916

Rules of Procedure; Committee of The Regions Rules of Procedure, (2009), Tasks of the Plenary Assembly, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Rupp, A., (2001), *AB Mevzuatına Uyumun Ekonomik, Siyasi ve Sosyal Yaşama Etkileri*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul.

Samancı, U., (2006), *Avrupa Parlamentosu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Hukuku Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Saraçoğlu, T., (1981), “Türkiye AET İlişkileri”, *İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi*, S.1, İstanbul, ss.7-11.

Saraçoğlu, T., (1992), *Türkiye ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Ortaklığu (Antlaşmalar)*, Akbank Ekonomi Yayınları, İstanbul.

Sayın, İsmail H., (1998), *Avrupa Birliği Sayıştay İnceleme*, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğu, Ankara.

Somuncuoğlu, S., (2002), *Avrupa Birliği Bitmeyen Yol*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

TBMM, (2009), *I. Demirel Hükümeti Programı*, <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP30.htm> (01.14.2011).

TBMM, (2009), *Ürgüplü Hükümeti Programı*, <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP29.htm> (01.04.2011).

TC Dışişleri Bakanlığı, (2000), *Helsinki Zirvesi*, <http://www.mfa.gov.tr/helsinki-zirvesi-10-11-aralik-1999.tr.mfa> (06 Nisan 2011).

TC Dışişleri Bakanlığı, (2008), *Lizbon Antlaşması*, <http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> (23 Mart 2011).

TC Dışişleri Bakanlığı, (2011), *Ortaklık Konseyi*, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-ortaklik-konseyi.tr.mfa> (18 Şubat 2011).

TC Dışişleri Bakanlığı, (2011), *Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu*, <http://www.mfa.gov.tr/parlamenter-iliskiler.tr.mfa> (11 Şubat 2011).

Tekeli, İ. ve S. İlkin, (1993), *Türkiye ve Avrupa Topluluğu, Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa'ya Türkiye' nin Yaklaşımı*, Ümit Yayıncılık, Ankara.

Tekinalp, G. ve Ü. Tekinalp, (2000), *Avrupa Birliği Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.

Tezcan, E., (2005), *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Uşak.

The EESC: a bridge between Europe and organised civil society, (2009), What is the European Economic and Social Committee?, European Economic and Social Committee Publications, Bruxelles.

The European Central Banks, (2011), *The European Central Bank, The Eurosystem; The European System of Central Banks*, www.ecb.europa.eu (26 Şubat 2011).

Torun, A., (2001), *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri / Gümrük Birliği Anlaşması'nın Türkiye'nin Tam Üyeliğine Etkileri Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Treaties Establishing the European Communities (ESCS, EEC, EAEC), (1987), Economic and Social Committee, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Treaty of Lisbon; Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community, (2007), Title III Provisions on the Institutions, Official Journal of the European Union, Luxembourg.

Türkdoğan, B., (2001), *Ulus Devletler ve Avrupa Birliği*, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Uçkan, B., (2005), “Avrupa Anayasası'nın Genel Çerçevesi ve Sosyal Politikalara İlişkin Temel Düzenlemeleri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, III, S.6 <http://www.calismatoplum.org/sayi6/makale%203.pdf> (22 Mart 2011), ss.107-137.

Uşar, G., (2010), *Maastricht Antlaşması'ndan Günümüze Avrupa Birliği Politik Kimliği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ülger, İrfan K., (2005), *Avrupa Birliğinin ABC'si*, Sinemis Yayınları, Ankara.

Ünal, Ş., (2000), “Tarihi Süreçte Türkiye AB ilişkileri ve AB'nin Hukuki Yapısı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, S.35, Ankara, ss.693-699.

Yazgıç, Kemal S., (2005), *Avrupa Birliği*, İnsan Yayınları, İstanbul.

EKLER

TÜRKİYE'NİN AVRUPA TOPLULUĞU'NA TAM ÜYELİK BAŞVURU METNİ (14 NİSAN 1987)

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_basvuru87.html

Sayın Başkan,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına işbu mektupla, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu tesis eden antlaşmanın 237. maddesi düzenlemeleri uyarınca, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmak için resmen müracaat etmekte olduğunu ekselanslarına bildirmekten şeref duyarım.

Bu çerçevede, Türkiye'nin Avrupa organizasyonuna ve Avrupa Birliği'ne keza Avrupa topluluklarını tesis eden antlaşmaları ortaya çıkaran ideallere bağlılığını bilhassa belirtmek isterim.

Ekselans, en derin saygılarımın kabulünü rica ederim.

1989 AVRUPA KOMİSYONU RAPORU

Giriş

Genel Düşünceler

Katılma Müzakerelerinin Başlatılması

Sonuçlar

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_rapor87.html#2

GİRİŞ

1. Türk Hükümeti, 14 Nisan 1987 tarihinde, AET Antlaşması'nın 237. Maddesi, AKÇT Antlaşması'nın 98. Maddesi ve AET Antlaşması'nın 205. maddesi temelinde, Türkiye'nin Topluluğa katılma başvurusunu Topluluğa gönderdi.

Aynı yılın 27 Nisan tarihinde, Konsey, Türkiye'nin başvurusunu not etti ve Komisyon'dan Antlaşmalar'ın gerektirdiği Görüş'ü istedi.

Komisyon, tüm dairelerine, Türkiye'nin katılmasının sonuçlarını ve etkilerini değerlendirmek için gereken bütün bilgi ve belgeleri toplama talimatını verdi. Elde edilen sonuçlar, bu Görüş'e ilişik olan, Türkiye ekonomisinin yapısı ve gelişmesi konusundaki raporda yer almaktadır.

Söz konusu rapordan ve Türkiye'deki politik durumun değerlendirilmesinden çıkarılan sonuçlar, Türkiye'nin Topluluğa katılma başvurusu hakkındaki Görüş'ün temelini teşkil eder.

2. Onikiler Topluluğu'nun yeni bir genişlemesiyle ilgili olarak Topluluk tarafından benimsenecek herhangi bir pozisyonun yansımaları, hem, Tek Avrupa Senedi'nden doğan Avrupa bütünleşmesine yönelik yeni iddialar ve, hem de, şimdi Üye Devlet statüsü için geçerli olan daha büyük haklar ve yükümlülükler nedeniyle, daha önceki katılma başvurularıyla ilgili olarak benimsenmiş olan pozisyonların yansımalarından daha büyük olacaktır.

Bu durum karşısında, Komisyon, Türkiye'nin katılma başvurusu üzerinde düşünürken, Topluluğun genel bir strateji benimsemesini gerekli kılan bir dizi gerçek veya olası başvuru bağlamında, bu daha geniş bağlam içinde, düşünmek zorundadır.

GENEL DÜŞÜNCELER

3. Üçüncü genişlemesinden ve Tek Sened'in yürürlüğe girmesinden bu yana, Topluluk, sürekli bir değişim içinde olmuştur.

Gelişmesinde yeni bir aşamaya girmiştir ve bu aşama, söz konusu olan hedeflerin öneminden ötürü, onun bütün enerjisini gerekli kılmaktadır. Gerçekten de, bu aşamanın başarılı olması, Antlaşmalar'ın nihai hedefi olan Avrupa birliğinin sağlanmasını mümkün kılacaktır.

Başarılması gereken görevler büyük ve karmaşıktır, çünkü tek pazarın tamamlanmasına, Avrupa'daki gerilimlerin ve bölünmelerin azaltılması için Komisyon'un kendine verdiği misyon çerçevesinde, sadece ekonomik ve parasal birlik değil fakat aynı zamanda politik birlik yönünde büyük çapta ilerleme eşlik etmelidir.

4. Topluluk, ekonomik ve parasal birlik ve Avrupa birliği yolunda Tek Sened'in hedefleriyle uyumlu biçimde ilerlemekte, kurumlarının işleyişini geliştirmekte ve böylece genişlemeyi ve pekişmeyi uzlaştırmaktadır.

Ancak bu açıdan elde edilmiş sonuçların objektif bir değerlendirmesini yaptıktan sonradır ki Topluluk gelecekteki herhangi bir genişlemeye ilişkin değerlendirmesinde temel alacağı verilerin bir bölümüne sahip olabilecektir(1). Burada vakitsiz bir adım atılmasına karşı çekinceler olmalıdır, zira böyle bir adımın sonuçları Topluluk için çok ciddi olabilir.

Sadece bu sebep, Komisyon'un, hem aday ülkeler hem de Üye Devletler bakımından, istisnai durumlar haricinde en erken 1993'ten öne Topluluk'un yeni katılım müzakerelerine girmesini öngörmenin doğru olmayacağını düşünmesi için yeterlidir.

5. Katılma müzakereleri başlatılması konusunda bilinçli bir karar almak için, Topluluk, bunun, genişlemiş bir Avrupa'nın mimarisi ve Topluluk'un işleyişi açısından muhtemel sonuçları hakkında derin bir siyasi değerlendirme yapmak zorundadır.

Mevcut kurumsal mekanizmalar ile, böyle bir genişleme, Tek Sened'in başarısı için gerekli olan iç ve dış politikaları izlemeye Topluluğun kapasitesini zayıflatma riskini taşır. Böylece, kendi yönetim ve karar alma kapasitesini zayıflatma riski altına girmeksizin yeni üyeler kabul edebilmesini sağlayacak şekilde Topluluğun kendi kurumsal işleyişini adapte edip edemeyeceği sorulmalıdır.

Topluluk kurumları içinde kompleks ve özenli tartışmalar olması gerekecektir. Tempoyu zorlaştırmak ve işleri aceleye getirmek için gayret edilirse, bu tartışmalar, kaçınılmaz olarak, Tek Sened'in öncelikli hedeflerinin izlenmesine rakip olurdu.

Temel konuları daha sonraki bir aşama için erteleyerek tümüyle biçimsel müzakerelere girmediğimiz sürece – ki böyle bir yaklaşımı Komisyon tavsiye etmez – tüm tarafların çıkarları, Tek Sened'in uygulanması yönünde çalışmamızı ve aday ülkelerin katılması konusunda kapsamlı bir tartışmayı daha sonraya bırakmamızı gerekli kılmaktadır.

Bununla beraber, Topluluk kendini böyle bir tavır ile sınırlayamaz. Bu aşamada müzakereler başlatılamayacak olması gerçeğine, bir dizi teklif eşlik etmelidir. Bu teklifler, ortaklarımızın katılma amaçlarından vazgeçmesi anlamına gelmeyecek ve onlara, kendi ülkeleri ve Topluluk arasında daha yakın bir ortaklık yolunda yeni bir aşama içine girme olanağını sunacaktır.

KATILMA MÜZAKERELERİNİN BAŞLATILMASI

6. Komisyon inanmaktadır ki belirli bir ülkeyle müzakereler başlatma yönünde herhangi bir karar, makul bir süre içinde olumlu bir sonucun muhtemel, hatta mümkün olduğuna dair güçlü bir kanaate dayanmalıdır. Bunun gerektirdiği ilk varsayım, üye ülkenin, geleneksel bir geçiş döneminin sonunda, halen Üye Devletler için geçerli olan tüm kısıtlar ve disiplinlere uyma kabiliyetine sahip olduğunun düşünülmesidir – çünkü aksi takdirde Topluluğun gelecekteki ilerlemesi engellenmiş olurdu.

İkinci varsayım ise, Topluluğun, adayın tedricen olsa da katılmasının getireceği sorunlarla başa çıkabilecek bir durumda olmasıdır.

Türkiye'nin özel durumunda, bu iki husus daha da önemlidir zira Türkiye büyük bir ülkedir – herhangi bir Topluluk Üyesi Devlet'ten daha büyük bir coğrafi alanı vardır ve ileride daha büyük bir nüfusa sahip olacaktır (2) ve genel gelişmişlik düzeyi Avrupa ortalamasının bir hayli altındadır(3).

7. 1989'un son çeyreğinde Komisyon'un değerlendirmesine göre, Türkiye'nin ekonomik ve politik durumu, son zamanlardaki gelişmelerin olumlu taraflarına rağmen, eğer Topluluğa katılırsa Türkiye'nin karşılaşacağı intibak sorunlarının orta vadede aşılacağına Komisyon'u ikna etmemektedir.

8. Ekonomik durum

1980'den bu yana, Türkiye ekonomisi, dikkate değer bir atılım yapmıştır. Onikiler'in yıllık ortalama % 2.0 düzeyindeki büyüme hızına karşılık, Türkiye'nin gayri-safi milli hasılası (1981-1988 döneminde ortalama) yılda %5.2 oranında büyümüştür.

İhracat hızla artmış ve çeşitlenmiştir: ihracatın %80'i şimdi mamul mallardır. 1988'de Türkiye, savaştan beri ilk defa olarak, cari hesabında bir fazla elde etmiştir.

Ekonomik altyapıda kesin bir iyileşme olmuştur (yollar, elektrik, telefon, havacılık, sulama).

Bu sonuçlar, ülkeyi modernleştirmeyi ve onu uluslararası ekonomiyle bütünleştirmeyi hedefleyen bir ekonomi politikası sayesinde elde edilmiştir.

8.1 Türkiye'nin başardığı ilerleme, ülkenin, önünde duran intibak sorunlarını çözebilmesi için devam etmelidir.

Dört tür zorluğun aşılması gerekecektir:

hem tarımda hem sanayide, son derece büyük yapısal dengesizlikler;

bu yıl kötüleşmiş olan makro-ekonomik dengesizlikler;

yüksek sınai korumacılık düzeyleri;

düşük bir sosyal koruma düzeyi.

1980'den bu yana kaydedilmiş olan ilerlemeye rağmen, Topluluk ve Türkiye arasında hâlâ büyük bir gelişme farkı vardır, öyle ki kişi başına GSMH'nin karşılaştırılması, Türkiye'de satın alma gücünün Topluluk ortalamasının üçte biri olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki hızlı nüfus artışı göz önüne alındığında ve bu artışı yavaşlatmaya yönelik gayretlere rağmen, kısa sürede azaltılması muhtemel görünmeyen bu gelişme farkı, istihdamın yapısına (işgücünün %50'den fazlası tarımda istihdam edilmektedir) ve düşük üretkenlik düzeyine de yansımaktadır.

1980'den bu yana Türkiye dış borçlarını stabilize etmede ve dış ticaret dengesini düzeltmede başarılı olmuşsa da, makro-ekonomik dengeyi sağlamada başarılı olamamıştır. Öyle ki, Topluluk'taki enflasyon oranından bir kaç kat daha yüksek bir enflasyon ile son derece yüksek bir işsizlik oranını aynı anda yaşamaktadır.

Türk sanayisi, Topluluk'ta olduğundan çok daha yüksek bir koruma düzeyi sayesinde gelişebilmiştir. Sanayi sektörlerinin ayakta durmasını tehlikeye atmaktan kaçınmak için, Türkiye, Ankara Anlaşması'nda belirlenmiş olan liberalleşme ve gümrük birliği takvimini yavaşlatmış ve Anlaşma'nın hükümlerine aykırı yeni bir ithalat vergileri sistemini bile uygulamaya koymuştur.

Büyük ölçüde bütçe açıkları yoluyla finanse edilen kamu yatırımları alanında önemli gayretlere ve yüksek düzeyde endüstriyel büyümeye rağmen, işsizlik düzeyi kaygı vericidir. Yüksek orandaki nüfus artışı dikkate alınır, işsizliğin muhtemel seyri de kaygı vericidir.

Kişisel gelirlerin düşük düzeyde olması, doğal olarak, işçilerin sosyal durumunu etkilemektedir ve bu, Türkiye'nin, Topluluk tarafından kabul edilmiş veya edilmek üzere olan sosyal standartlara kendini kısa bir sürede intibak ettirmesinde zorluk yaratacaktır.

İşte bunlar, Türkiye'nin Topluluğa katılma olasılığı ile ve (Tek Sened'in uygulanmasının daha da sertleştirdiği) Topluluk ekonomisinin kısıtlarına kısa bir süre içinde uyum gösterme kabiliyeti ile ilgili olarak ekonomik durumun ve yapısal verilerin gündeme getirdiği başlıca sorunlardır.

Bu dengesizlikler devam ettiği sürece, Topluluğun ekonomik ve sosyal politikalarından doğan yükümlülükleri üstlenmede Türkiye'nin ciddi zorluklar yaşayacağından korkulmalıdır.

8.2 Bu kuşku yanında, Türkiye'nin katılmasının Topluluğun kendi kaynakları üzerine koyacağı yükü ile ilgili olarak Topluluğun hissedebileceği kaygı vardır.

İlave bütçe yükü, özellikle Türkiye'nin yapısal fonlara dahil edilmesinden gelecek olan yük, Türkiye'nin nüfusu ve gelişme düzeyi dikkate alınır, en son katılmalar sırasındaki yükten bile daha ağır olacaktır.

Bir geçiş döneminin sonunda bile olsa er veya geç gerçekleşecek olan Türk işgücünün Topluluk emek pazarına girişi, özellikle işsizliğin Topluluk içinde yüksek düzeyde olmaya devam ettiği bir dönemde, korku vermektedir.

9. Politik durum

1980'deki askeri darbeden sonra, Türkiye yeni bir anayasa kabul etti. Muhtelif seçimler vesilesiyle veya muhtelif seçimleri müteakip ve bir dizi reformlar yoluyla kurulan sistem, Topluluk modellerine daha yakın bir parlamenter demokrasiyle sonuçlandı.

Ancak, kamusal yaşam, Topluluk içinde geçerli olanlara benzer hükümler içermekle beraber, henüz Türkiye'deki tüm siyasi güçlere ve sendikalara açılmamış olan mevzuatın ağırlığı altında olmaya devam ediyor.

İnsan hakları alanında ve azınlıkların kimliğine saygı konusunda son zamanlarda bazı gelişmeler olmakla beraber, bunlar henüz bir demokraside olması gereken düzeye ulaşmamıştır.

Türkiye ile bir Topluluk Üyesi Devlet arasındaki anlaşmazlığın olumsuz etkileri ve ayrıca, Avrupa Topluluğu Konseyi tarafından kısa bir süre önce tekrar endişe ifade edilmiş olan, Kıbrıs'taki durum dikkate alınmazsa Türkiye'nin katılmasının politik yönlerine ilişkin bir inceleme eksik olurdu. Burada söz konusu olan, Birleşmiş Milletlerin ilgili kararlarına uygun olarak, Kıbrıs'ın birliği, bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğüdür.

SONUÇLAR

10. Genel düşüncelerde ifade edildiği gibi, Komisyon o görüştedir ki, Avrupa'nın tamamı bir değişme içindeyken ve Topluluğun kendisi büyük değişimlerden geçerken, bu aşamada yeni katılım müzakerelerine girilmesi uygun olmayacaktır.

11. Ayrıca, Türkiye'deki politik ve ekonomik durum, Komisyon'u, Türkiye ile derhal katılım müzakereleri başlatılmasının yararlı olmayacağı inancına sevk etmektedir.

12. Bununla beraber, Komisyon, bu ülkenin Avrupa'ya doğru genel açılımı dikkate alındığında, Topluluğun Türkiye ile işbirliğini sürdürmesi gerektiğine inanır.

Topluluk, Türkiye ile ilişkilerini yoğunlaştırmada ve politik ve ekonomik modernleşme sürecini bir an önce tamamlaması için bu ülkeye yardım etmede temel bir menfaate sahiptir. Topluluk ile ortaklık bağı olan Türkiye, genişleyen büyük bir ülkedir; aynı zamanda, stratejik açıdan önemli bir jeopolitik konum işgal ederek, Atlantik ittifakı içinde Üye Devletler'in ortaklarından biridir.

13. Türkiye'nin modernleşme çabalarına katkıda bulunmak için, Komisyon, Topluluk tarafından Türkiye'ye, bu ülkenin Topluluğa üye olma ehliyeti üzerinde şüphe yaratmaksızın, Ankara Anlaşması imza edildiği zaman gösterilmiş olan siyasi iradeye uygun olarak, her iki ortağın daha fazla karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme yoluna girmelerine imkan verecek bir dizi somut tedbir teklif etmesini tavsiye eder.

Bu tedbirler, Türkiye'nin özlemlerine ve gereksinmelerine yanıt veren aşağıdaki dört unsur üzerinde yoğunlaşacaktır: gümrük birliğinin tamamlanması, mali işbirliğinin yeniden başlatılması ve yoğunlaştırılması, endüstriyel ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi ve politik ve kültürel bağların güçlendirilmesi. Bu tedbirler, halen Türkiye ve Topluluk arasındaki ilişkilerin tabi olduğu Ortaklık Anlaşması'nın çerçevesi içine yerleştirilmelidir.

13.1 Anlaşma'nın hükümlerine uygun olarak, 1995 yılında gümrük birliğinin tamamlanması, Topluluk tarafından, Türk tekstil ve tarım ürünlerindeki ticaretle ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesini gerektirecektir. Gümrük birliği, Türkiye tarafından, onun düzgün işleyişi için elzem olan ortak politikaların benimsenmesini gerekli kılacaktır.

Gümrük birliğinin tedricen tamamlanması, Türkiye ve Topluluk arasındaki ekonomik dengesizliklerin koyduğu kısıtları dikkate alırken, Türkiye'yi tek pazarın işleyişine daha yakından katma fırsatını Topluluğa verecektir. Bu ise, Türk hükümeti ve Topluluk kurumları arasında uyumlu ekonomik ve sosyal politikalar kararlaştırılması için mekanizmanın güçlendirilmesini gerektirmektedir.

13.2 Dördüncü Mali Protokol'ün kaynakları serbest bırakılarak mali işbirliği canlandırılmalıdır. Topluluk, hem Türkiye'yi hem de Topluluğu ilgilendiren altyapı projelerinin finanse edilmesi için AYB Tüzüğü'nün 18. maddesi çerçevesinde tek taraflı olarak krediler verme imkanı üzerinde de düşünmelidir.

13.3 Başta risk sermayesi olmak üzere elindeki muhtelif araçları kullanarak, Topluluk, daha sıkı endüstriyel işbirliğini ve doğrudan yatırımları teşvik etmelidir. Gümrük birliğinin tamamlanması, bu hedeflere ulaşılmasına önemli bir katkı yapacaktır.

Aynı ruh içinde, Topluluk ve Türkiye, bilim ve teknoloji alanında işbirliğini güçlendirmelidirler. Bu amaçla, Topluluk Türkiye'ye, bu ülkenin gereksinimleri ve

kaynaklarına uygun biçimde, Topluluk araştırma programlarına katılma imkanını sunmalıdır.

13.4 Şimdiki siyasi diyalog çerçevesinin ötesine giderek Topluluk ve Türkiye arasındaki siyasi bağların yoğunlaştırılması bir hedef olmalıdır. Bir başka imkan, Türkiye'yi, kendisi ve Topluluk için özel ilgi konusu olan veya taraflardan birinin diğeri için yararlı bilgilere sahip olduğu konulardaki tartışmalara dahil etmeye yönelik özel prosedürler olabilir.

Ayrıca, daha fazla karşılıklı anlayışa katkıda bulunmak amacıyla, Topluluk ve Türkiye arasındaki eğitim ve kültür ilişkilerinin yoğunlaştırılması da uygun olacaktır. Bu amaçla, Türkiye'nin bazı Topluluk programlarına dahil edilmesi faydalı olabilir.

* * *

Hep birlikte bu tedbirler ve onların uygulanmasındaki ruh, iki ortağın müşterek bir gelecek inşa etme iradelerini ortaya koyacaktır.

16-17 Aralık 2004 Tarihli Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi

(Türkiye Bölümü)

<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/muzakere/cerceve.pdf>

17. Avrupa Konseyi (Zirve), Helsinki Zirvesi Sonuç Bildirgesinde yer alan Türkiye'nin, diğer aday ülkelere uygulanan kriterler temelinde, Birliğe katılma amacı taşıyan bir aday ülke olduğu şeklindeki ifadesine atıfta bulunmuş ve bunu takiben Aralık 2004 tarihli toplantısında, Komisyonun raporu ve tavsiyesi temelinde Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine karar vermesi durumunda, Avrupa Birliğinin gecikmeksizin Türkiye ile katılım müzakerelerini başlatacağı sonucuna varmıştır.

18. Zirve, Türkiye'nin geniş kapsamlı reform sürecinde göstermiş olduğu kararlı ilerlemeyi memnuniyetle karşılamış ve Türkiye'nin bu reform sürecini devam ettireceğine dair inancını ifade etmiştir. Ayrıca, Türkiye'den, Komisyon tarafından tespit edilen altı adet yasal düzenlemenin yürürlüğe konulmasına yönelik çabalarını etkin bir şekilde sürdürmesini beklemektedir. Siyasi reform sürecinin geri dönülmezliğinin temin edilmesi ve bu sürecin, özellikle temel özgürlükler ve insan haklarına saygı gösterilmesi bağlamında tam, etkili ve kapsamlı şekilde uygulanmasının sağlanması için, Komisyon söz konusu süreci yakından izlemeye devam edecektir. Bu amaçla, Komisyon, işkence ve kötü muameleyle karşı sıfır tolerans politikasının uygulanması da dahil olmak üzere, Konseye, 2004 Yılı İlerleme Raporunda ve Tavsiye Metninde dikkat çekilen hususları düzenli şekilde rapor etmeye davet edilmiştir. Avrupa Birliği, siyasi reformlarda kaydedilen ilerlemeyi, reform sürecinin önceliklerini ortaya koyan bir Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde yakından izlemeye devam edecektir.

19. Zirve, Türkiye'nin, Ankara Anlaşmasının, 10 yeni AB üyesi ülkenin katılımını dikkate alacak şekilde uyarlanmasına ilişkin Protokolü imzalama kararını memnuniyetle karşılamıştır.

Bu çerçevede, Türkiye'nin, "Türk Hükümeti, katılım müzakerelerinin fiilen başlamasından önce ve Avrupa Birliğinin mevcut üyelerini dikkate alarak, gerekli uyarlamalar üzerinde mutabakata varılması ve bunların tamamlanmasını müteakip, Ankara Anlaşmasının uyarlanmasına ilişkin Protokolü imzalamaya hazır olduğunu teyit eder" şeklindeki deklarasyonunu memnuniyetle karşılamıştır.

20. Zirve, iyi komşuluk ilişkilerine koşulsuz bağlılık ihtiyacının altını çizerek, Türkiye'nin, komşularıyla ilişkilerini geliştirmesini ve mevcut sınır ihtilaflarının Birleşmiş Milletler Şartının uyuşmazlıkların barışçıl yollardan halli ilkesine uygun olarak çözüme kavuşturulması için ilgili üye devletlerle işbirliğine devam etmeye hazır olmasını memnuniyetle karşılamıştır. Zirve, konuya ilişkin olarak, başta Helsinki Zirvesi Sonuç Bildirgesi olmak üzere, önceki sonuç bildirelerine uygun olarak, süregelen uyuşmazlıklara ilişkin durumu gözden geçirmiş ve bu amaca yönelik istikşafi mahiyetteki temasları memnuniyetle karşılamıştır. Bu bağlamda, Zirve, katılım sürecine etkisi bulunan mevcut uyuşmazlıkların, gerektiğinde çözüm için Uluslararası Adalet Divanına götürülmesi yönündeki görüşünü teyit etmiştir. Zirve, kaydedilen gelişmeler konusunda bilgilendirilecek ve gerektiğinde bunları gözden geçirecektir.

21. Zirve, Avrupa Parlamentosunun 15 Aralık 2004 tarihli kararını göz önünde tutmuştur.

22. Zirve, Komisyon tarafından belirlenmiş olan altı adet yasal düzenlemenin kabul edilmesini memnuniyetle karşılamıştır. Yukarıda belirtilen hususlar ve Komisyon tarafından hazırlanan İlerleme Raporu ve Tavsiye Metni ışığında, Zirve, söz konusu yasal düzenlemelerin yürürlüğe girmesi kaydıyla, Türkiye'nin katılım müzakerelerinin açılması için Kopenhag siyasi kriterlerini yeterli ölçüde karşıladığına karar vermiştir.

Zirve, Komisyonu, 23'üncü paragrafta belirtilen hususlar temelinde, Türkiye ile yürütülecek müzakerelerin çerçevesine ilişkin bir öneri hazırlayarak Konseye sunmaya davet etmiştir. Zirve, müzakerelerin 3 Ekim 2005 tarihinde açılması amacıyla, Konseyden söz konusu çerçeve üzerinde mutabakata varmasını talep etmiştir.

Müzakerelerin Çerçevesi

23. Zirve, aday ülkelerin her biriyle yürütülecek katılım müzakerelerinin bir müzakere çerçevesine dayanması üzerinde uzlaşmaya varmıştır. Beşinci genişleme sürecindeki tecrübeler ve gelişmekte olan müktesebat göz önünde bulundurularak, Komisyonun önerisi üzerine Konsey tarafından oluşturulacak her bir çerçeve, her bir aday ülkenin kendi başarısına, özel durumuna ve niteliklerine göre aşağıdaki unsurları ele alacaktır.

- Daha önceki müzakerelerde olduğu gibi, bir tarafta üye ülkelerin, diğer tarafta aday ülkenin yer aldığı ve kararların oybirliğiyle alındığı bir Hükümetlerarası Konferans çerçevesinde yürütülen müzakerelerin esası, her biri spesifik bir politika alanını

kapsayan başlıklara ayrılacaktır. Komisyonun tavsiyesi üzerine oybirliğiyle hareket eden Konsey, her bir müzakere başlığının geçici olarak kapatılması ve gerektiğinde açılması için gerekli performans kriterlerini belirleyecektir. Bu kriterler, ilgili müzakere başlığına bağlı olarak, müktesebata uyum sağlanmasına, müktesebatın tatmin edici bir seviyede uygulanmasına ve Avrupa Birliği ile akdi ilişkilerden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin olacaktır.

- Uzun geçiş süreleri, derogasyonlar, spesifik düzenlemeler veya daimi korunma hükümleri (yani, korunma tedbirlerinin alınmasına dayanak teşkil eden, daimi surette ileri sürülebilecek hükümler) öngörülebilir. Komisyon, gerektiğinde bu hükümleri, kişilerin serbest dolaşımı, yapısal politikalar veya tarım gibi alanlarda, hazırlayacağı her bir müzakere çerçevesi önerisine dahil eder. Ayrıca, kişilerin serbest dolaşımının nihai olarak gerçekleştirilmesine ilişkin karar alma süreci, üye devletlere azami rol verilmesine imkan sağlamalıdır. Geçiş düzenlemeleri veya korunma tedbirleri, rekabete ve iç pazarın işleyişine olan etkilerine göre gözden geçirilmelidir.

- Aday ülkenin Birliğe katılımının mali veçheleri, ilgili Mali Çerçeve kapsamında ele alınmalıdır. Bunun sonucu olarak, müzakerelere henüz başlamamış ve Birliğe katılımı mali reform gerektirecek kadar büyük mali sonuçlar yaratacak olan adaylar ile müzakereler, bu konuda gerek duyulabilecek mali reformlarla birlikte ancak 2014 yılından sonraki dönemi kapsayan Mali Çerçevenin oluşturulmasından sonra tamamlanabilecektir.

- Müzakerelerin ortak hedefi Birliğe üyeliktir.

Sonuçları önceden garanti edilemeyen bu müzakereler açık uçludur.

Tüm Kopenhag kriterleri göz önünde bulundurularak, aday ülkenin, üyelik yükümlülüklerini tam olarak üstlenecek durumda olmaması halinde, Avrupa yapılarına mümkün olan en güçlü bağlarla kenetlenmesi sağlanmalıdır.

- Bir aday ülkede, Birliğin temelini oluşturan özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ciddi ve sürekli olarak ihlal edilmesi durumunda, Komisyon kendi inisiyatifiyle veya üye devletlerin üçte birinin talebi üzerine müzakerelerin askıya alınmasını tavsiye eder ve müzakerelerin tekrar başlatılması için gerekli koşulları önerir. Konsey, böyle bir tavsiye üzerine, aday ülkeyi de dinledikten sonra, nitelikli çoğunlukla, müzakerelerin askıya alınıp alınmamasını ve

tekrar başlatılması için gerekli koşulları karara bağlar. Üye devletler, Hükümetlerarası Konferansta, oybirliği genel kuralına hanel gelmezsin, Konsey kararı doğrultusunda hareket eder. Avrupa Parlamentosu bilgilendirilir.

- Katılım müzakerelerine paralel olarak, Birlik her aday ülkeyle kapsamlı bir siyasi ve kültürel diyaloga girecektir. Bu kapsamlı diyalog, kişileri bir araya getirerek karşılıklı anlayışı iyileştirmek amacıyla sivil toplumu da kapsayacaktır.

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLETİŞİM STRATEJİSİ (ABİS)

ABİS: İKİ YÖNLÜ STRATEJİ: TÜRKİYE’Yİ AB’YE VE AB’Yİ TÜRKİYE’YE ANLATMAK

I. AB’ye Yönelik İletişim Stratejisi (ABYİS)

II. Türkiye’ye Yönelik İletişim Stratejisi (TÜYİS)

TEMEL UNSURLAR

Aşağıdaki unsurlar hem ABYİS hem TÜYİS için geçerli olup, farklılık arz eden konular ayrıca belirtilecektir.

1. Kapsamlı Tek ve Esnek Strateji: Üzerinde genel mutabakat sağlanan İletişim

Stratejisi’nin oluşturulması

Kapsamlı, esnek, dinamik, etkin ve kurumsal bir yapıyla desteklenen, gerekli mali kaynaklara sahip ve tüm aktörlerin katılımına açık bir İletişim Stratejisi oluşturulması ve uygulanması hedeflenmektedir.

Bu İletişim Stratejisi taslağı ilgili tüm kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, akademik çevreler ve iletişim uzmanlarının katkılarıyla son şeklini alacaktır. AB’yle (Komisyon ve üye ülkeler) gerekli istişarelerde bulunulacaktır.

Genel İletişim Stratejisi’nin altında, ABİS’te, üye ülkelere yönelik farklılaştırılmış **ÜLKE STRATEJİLERİ** (çeşitli kesim ve farklılıkları da ele alarak) ayrıca oluşturulacaktır.

ABYİS tüm üye ülkelere ve AB kurumlarına yöneliktir. Türkiye’nin üyeliğine desteğin az olduğu üye ülkelere öncelik verilecektir (Almanya, Fransa, Avusturya, Danimarka, Hollanda). Bu çerçevede Dışişleri Bakanlığı’nın yaptığı çalışmalar sonraki çalışmalara temel teşkil edebilecektir.

TÜYİS altında farklı sosyal gruplara (iş çevresi, öğrenciler, tüketiciler, medya vb.) yönelik farklılaştırılmış stratejiler de ayrıca oluşturulabilecektir.

İlgili tüm katılımcılarla varılacak mutabakat doğrultusunda **“YILLIK PROGRAMLAR”** da yapılacak ve ABİS web sitesinden duyurulacaktır.

2. Örgütlenme ve Aktörler: ABYİS ve TÜYİS için geçerli olacak örgütlenmenin oluşturulması ve aktörlerin belirlenmesi

I. ABİS Koordinasyon Sekreteri/ABGS Sivil Toplum, İletişim ve Kültür

Başkanı: ABİS'in yürütülmesinden sorumlu, esnek ve etkin hareket edebilecek doğrudan ilgili iç ve dış iletişim aktörleriyle çalışacak ve AB kurumlarıyla etkin iletişimde olabilecek bir kişi.

II. ABİS Danışma ve Yönlendirme Kurulu (DYK): ABİS Stratejisinin hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlayacak, gerektiğinde sunulacak projelere onay verecek, esnek ve dinamik çalışan, doğrudan ve en fazla katkıda bulunacak çevrelerden oluşan bir kuruldur. İletişim konusunda etkin katkıda bulunabilecek diğer kurumlar da DYK'ye dahil edilebilecektir.

DYK ÜYELERİ:

Kamu Kurumları (9):

1. Devlet Bakanlığı/ABGS
2. Dışişleri Bakanlığı
3. İçişleri Bakanlığı
4. Milli Eğitim Bakanlığı
5. Kültür ve Turizm Bakanlığı
6. Dış Ticaret Müsteşarlığı
7. YÖK Başkanlığı
8. Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
9. Tanıtma Fonu Sekreterliği

Sivil Toplum (6):

10. TOBB
11. TÜSİAD
12. İKV
13. İKSV

14. KİK (Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi)

15. TUSKON

16. MÜSİAD

III. ABİS Katılımcılar Kurulu (KK): ABİS'e her türlü katkıda bulunacak ve herkesi içine alacak bir oluşumdur. (Devlet Bakanlığı/ABGS, Dışişleri Bakanlığı (ABİG, ABSY, TAGY, İKGY, ENFD, BE'ler, BŞK'ler) Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Tanıtma Fonu Sekreterliği, İçişleri Bakanlığı (Dernekler Dairesi Başkanlığı), ilgili Bakanlıklar, mali katkıda bulunabilecek STK'lar, (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV),) Düşünce Kuruluşları, Akademisyenler, Avrupa Komisyonu, Türkiye'deki AB Büyükelçilikleri, Yerli ve Yabancı Şirketler), Fahri Konsoloslar, Turizm Meslek Kuruluşları, öncelikli hedef konumundaki AB ülkelerinde faaliyet gösteren STK'lar ve bu STK'ların ülkemizde şube, temsilcilik şeklinde faaliyet gösteren uzantıları, merkezi ülkemizde bulunan ve hedef ülkeler başta olmak üzere uluslararası faaliyet gösteren STK'lar gibi). KK, DYK'ya iletişim faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik olarak önerilerde bulunabilecek ve değerlendirme yapabilecektir. Ayrıca, sunulan projeler dışında, proje geliştirebilecek ve ilgili kamu kurumları ve STK'larla uygulayabilecektir.

IV. ABİS İzleme ve Değerlendirme Kurulu (İDK): Her türlü etkinliği değerlendirip gerekli mali ve etkinlik raporlarını hazırlayacak bir oluşumdur.

- a. Etkinliği yapan kurum ya da kurumlar,
- b. Etkinliğin yapıldığı ülke ya da şehirdeki diplomatik misyonumuz,
- c. DYK tarafından belirlenecek bağımsız gözlemciler,

İDK olarak görev yapabilecektir.

V. ABİS Gönüllüleri: AB çalışan akademisyenler, sanatçılar, yazarlar, emekli Türk ve yabancı diplomatlar, öğrenciler, yabancı Türkiye dostları, düşünce kuruluşları

VI. ABİS Temas Noktaları: AB ve Türk tarafındaki tüm katılımcı aktörlerin belirleyecekleri isimlerden oluşacaktır. AB üyesi ülkelerdeki diplomatik misyonlarımızda, işbirliğine girmek isteyen ülkelerin Ankara'daki büyükelçiliklerinde

ve başkentlerinde, kamu kurumları merkez ve taşra teşkilatlarında, valiliklerde, il belediyelerinde, üniversitelerin iletişim ve AB bölümlerinde, düşünce kuruluşlarında, ulusal kanallarda, gazetelerde, siyasi partilerde, meslek örgütlerinde, sendikalarda, STK'larda, STK'ların AB temsilciliklerinde, Avrupa Komisyonu'nda, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nda, katılmak isteyen diğer AB kurumlarında iletişim konusunda temas noktaları belirlenecektir.

VII. ABİS Çalışma Grupları: Gerekli görüldüğü takdirde, farklı grup, sektör ve konulara göre, ABİS gönüllüleri, ABİS temas noktaları ve profesyonel iletişim uzmanlarından oluşan çalışma grupları kurulacaktır.

VIII. ABİS Web Sitesi Ekibi: Bilgi bankasını (her türlü liste ve bilgi kütüğü) oluşturup güncelleştirecek, etkinlikleri duyuracak ve takvimlendirecek, proje başvurularını takip edecek ve faaliyet çıktılarına ilişkin doküman ve duyuruları yayımlayacak grup. Facebook, twitter ve blog gibi uygulamalar da değerlendirilecektir.

3. Çalışma Yöntemi: Esnek, etkin ve saydam

Aynı veya nakdi destek, fikir alış verişi veya eşgüdüm gerektiren projeler, belli bir formatta (Proje Tanımlama Formu) hazırlanarak Danışma ve Yönlendirme Kurulu ile Katılımcılar Kurulu'na eşanlı olarak sunulur. Katılımcılar Kurulu'nda proje hakkındaki her türlü görüş bir hafta içinde ortaya konur. Danışma ve Yönlendirme Kurulu, Katılımcılar Kurulu'ndaki görüşleri de dikkate alarak proje hakkında karar verir. Destek gerektirmeyen projeler hakkında ABİS DYK'ye bilgi verilir ve etkinliğin ABİS hedefleriyle örtüşmesine ve diğer etkinliklerle eşgüdüm içinde olmasına çaba gösterilir. Proje ve etkinlik, ABİS etkinliği olarak etiketlenilip, ABİS web sitesine konulur. Tüm başvurular elektronik postayla ve saydam bir şekilde yapılır ve onaylanır. Onay sürecinde hızlı ve esnek hareket edebilmek bakımından "sessizlik süreci" uygulamasından yararlanılabilir. Tüm etkinlikler ABİS web sitesinde zamanlıca duyurulur ve planlaması ve takvimlendirmesi yapılır. Her bir proje sonunda İzleme ve Değerlendirme Kurulunca hazırlanacak değerlendirme, mali ve etki analizi raporu ile (Proje Değerlendirme Formu) iyileştirme önerileri ortaya konulur. ABİS Danışma ve Yönlendirme Kurulu ve Katılımcılar Kurulu da, sunulan projeler dışında, öne çıkan çeşitli konularla ilgili olarak proje geliştirebilir ve ilgili kamu kurumları ve STK'larla uygulayabilir.

ABİS, yeni bir mevzuat veya yapı gerektirmeden, kurumların mevcut yapısal düzeni içinde Devlet Bakanlığı/ABGS ve Dışişleri Bakanlığının koordinasyon ve yönlendirmesinde ve gerekli olduğu durumlarda diğer paydaşlar ile de koordineli olarak sürdürülecektir.

Yeni ABGS Yasası (5916 Sayılı Yasa) ile kurulan ABGS Sivil Toplum, İletişim ve Kültür Başkanlığı ABİS Sekreterliği hizmeti verecek ve etkinliklerin genel eşgüdümünden sorumlu olacaktır.

4. Bütçe: ABİS bütçesi, ilgili kuruluşların ilgili bütçe kalemleri, özel sektörden aynı veya nakdi destek, Avrupa Komisyonu'ndan olası mali destek, gönüllü katkılar, şirketlerle sponsorluk mekanizması kurulması ile oluşacaktır. ABİS'e özel fon tahsisi sağlanmaya, yıllık bütçeye ilaveten 3 yıllık mali çerçeveler de hazırlanmaya çalışılacaktır. Bu stratejinin uygulanmasına yönelik lojistik (iletişim araçları, materyal vb.) kalemler de tedarik edilecektir.

5. Süre ve Zamanlama: ABİS süreklilik arz eden ve kısa, orta ve uzun vadeli öncelikler (etkinlikler) içeren bir stratejidir. Mesajlar ve etkinliklerin zamanlamaları önemlidir. Tüm etkinliklerde en uygun zaman seçilmeye çalışılacaktır. Bu bakımdan etkinliklerin ilgili tüm aktörlerin katkılarıyla en uygun zamanlama ile takvimlendirilmesi önem arz etmektedir.

6. Hazırlama Süreci:

- ABİS Çerçeve Taslağının Bakanlar Kurulunca benimsenmesi – 14 Eylül 2009
- ABİS taslağına ilgili kamu kuruluşlarından katkı alınması – 15 Eylül 2009
- Doğrudan ilgili Düşünce Kuruluşları ve STK'lardan katkı alınması – 30 Ekim 2009
- Medyadan görüş ve katkı alınması – 23 Aralık 2009
- ABİS'in tedricen yürürlüğe konması – Ocak 2010

Doğrudan İlgili Kamu Kuruluşları:

- TBMM AB Uyum Komisyonu Başkanlığı
- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
- Başbakanlık

- Genelkurmay Başkanlığı
- Devlet Bakanlığı (Yurtdışı Türkler)
- Milli Savunma Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı
- Dışişleri Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- YÖK Başkanlığı
- DPT Müsteşarlığı
- Hazine Müsteşarlığı
- Dış Ticaret Müsteşarlığı
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
- İnsan Hakları Başkanlığı
- TÜBİTAK
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
- DPT AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı
- TRT Genel Müdürlüğü
- Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü
- Anadolu Ajansı T.A.Ş. Genel Müdürlüğü
- Tanıtma Fonu Sekreterliği
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Koordinasyon Kurulu Başkanlığı.
- Türk Hava Yolları Genel Müdürlüğü
- Diyanet İşleri Başkanlığı

- Merkezi Finans ve İhale Birimi
- Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Başkanlığı

I. AB'YE YÖNELİK İLETİŞİM STRATEJİSİ (ABYİS)

A) Temel Hedef:

- Türkiye'nin özelliklerini ve mesajlarını AB ülkelerine olumlu bir şekilde iletmek ve AB üyeliğimize Avrupa kamuoyu desteğini arttırmak
- İletişim etkinliklerini daha verimli hale getirmek için koordine etmek
- Türkiye'nin müzakere süreci gelişmelerine ilişkin somut bilgi sağlamak
- AB ve Türkiye hakkındaki tartışmalara katkı sağlamak ve tartışmaları zenginleştirmek
- Türkiye'nin üyeliğinin AB'ye katkılarını göstermek
- AB'nin (Komisyon) genişleme iletişim stratejisiyle paralellik kurmak
- Üye ülkelerin genişleme iletişim stratejisiyle paralellik kurmak

B) Mesajlar: AB Kurumları ve üye ülkelere göre Genel ve Özel Mesajlar belirlenmesi ve sistemin iki yönlü işlemesi.

ABYİS iki yönlü işleyecektir. AB kurum ve kamuoylarının dinlenmesi ve iyi anlaşılması (ilk yön) ve buna göre yanıtlar hazırlanması (ikinci yön) gerekmektedir. Mesajlar tüm aktörlerin katkılarıyla belirlenecek ve güncelleştirilecektir. Bu konuda daha önce yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalar dikkate alınacaktır.

Bu aşamada önemli olduğu düşünülen bazı Genel Mesajlar:

- Avrupa enerji güvenliğine katkımız
- Medeniyetler İttifakı'ndaki rolümüz
- Dış politika rolümüz ve ağırlığımız
- Avrupa güvenliğine ve AGSP'ye katkımız
- Birlikte oluşturulacak barış ve istikrar tarihi
- AB'nin Türkiye'siz tamamlanmış olmayacağı vurgusu
- Yasadışı göçle mücadelede üstlenilebilecek etkin rolümüz
- Organize suç ve uyuşturucu kaçakçılığı başta olmak üzere tüm suçlarla mücadele açısından Avrupa güvenliğine tarafımızca sağlanabilecek önemli katkı

- Dünya 17.'si ve Avrupa 6.'sı olarak Türkiye ekonomisinin büyüklüğü ve ağırlığı
- AB ile %60'a varan ticaret hacmimiz ve Gümrük Birliği ilişkimiz
- Dinamik, eğitilmiş ve nitelikli genç nüfusumuz
- Uygarlıklar ve dinler beşiği oluşumuz
- Türkiye olarak laik ve çağdaş yüzümüz
- Avrupa'yla ortak değerleri paylaşan bir Türkiye gerçeği
- Farklı kültürlerin barış içinde bir arada yaşadığı bir model ülke olarak Türkiye
- "Kültürler arası köprü olma" niteliğimiz
- Avrupa Sistemi içinde yer aldığımız

Özel Mesajlar:

Ülkelere ve Kurumlara göre ayrı ayrı belirlenecektir. Aynı ülkede farklı kesimlere verilecek farklı mesajlar da oluşturulacaktır.

Bu konuda Dışişleri Bakanlığı ve ABGS çalışmalar yapmıştır. Hangi ülkelerde hangi konuların öne çıktığı belirlenmiştir. Stratejinin uygulanmasında ilk faaliyet, bu analizin derinleştirilmesi, ikinci faaliyet de kurumlar ile akademik çevrelerle uygun mesajların hazırlanması olacaktır. Üçüncü aşamada, profesyonel iletişimcilerle bu mesajların formatı ve nasıl aktarılacağı belirlenecektir.

C) Hedef Kitle: AB kurumlarından ve üye ülkelerden hedef kitlelerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi

- Hükümetler, Parlamentolar, Siyasi Partiler, Avrupa Parti Aileleri
- Üye ülkelerin hükümetlerinde ve kamuda 'AB ve İletişim' konusunda faaliyet gösteren temsilcileri
- Avrupa Parlamentosu
- Üye ülkelerin Türkiye'deki diplomatları
- Basın, TV, sinema
- Düşünce kuruluşları
- STK'lar-Genel kamuoyu
- Meslek kuruluşları

- Öğrenciler, gençler
- Ülkemizde görev yapan yabancı sivil ve askeri personel
- AB ülkelerindeki üniversiteler
- Ülkemize AB ülkelerinden gelen turistler

D) Araçlar/Etkinlikler: Kullanılacak araçların ve etkinliklerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi

Önerilen Araçlar ve Etkinlikler:

(Bu aşamada özel bir öncelik sırası içermemektedir.)

1. Veritabanı oluşturulması

- AB ülkelerinin Türkiye'ye ilişkin görüşlerinin analiz edilmesi
- Proje veya etkinlik temelinde yapılan tüm çalışmaların listelenmesi
- Stratejide yer alan her kurum, kuruluş ve temas noktasının belirlenmesi
- Listeler (akademisyenler, basın, düşünce kuruluşları, yapılan çalışmalar, temas noktaları, katılımcılar kurulu gibi) hazırlanması

2. ABİS web sitesi kurulması (Türkçe ve olanaklar ölçüsünde İngilizce, Fransızca ve Almanca)

- ABİS altında hedef ülkelere ilişkin alt web siteleri yapılması
- Elektronik iletişim ve tartışma yöntemlerinin kullanımı (facebook, twitter ve bloglar)
- ABİS genel ve ulusal (ABYİS ve TÜYİS) etkinlikleri takvimi oluşturulması
- Elektronik ortamda iletilebilecek proje formu oluşturulması
- Gerekli her alanda Bilgi Bankası oluşturulması ve güncelleştirilmesi
- TR-AB Bilgi Kütüğü (bilgi notları, yazılmış kitap, tez ve makaleler) oluşturulması
- TR ve AB'de AB konularıyla ilgilenen akademisyenler listesi (konu ve ülke temelli)
- Düşünce kuruluşları listesi (ülke ve konu temelli) oluşturulması ve güncellenmesi
- Aktörlerin listesinin oluşturulması ve güncellenmesi

- İnternette Türkiye'ye yönelik karalama faaliyetleri ve oylamalar konusunda sivil toplumu uyuracak mekanizmalar oluşturulması
- Avrupa ve Türkiye'yi olumlu yönde ilişkilendirebilecek her türlü temanın belirlenmesi için herkesin önerisini iletebileceği bir platform oluşturulması ve internet sayfası aracılığıyla vatandaşların önerilerinin alınması
- Ülkemizin tanıtımına yönelik internet sitelerine link verilmesi

3. İmaj çalışması

- AB sürecinden bağımsız olarak Türkiye'nin imajının nasıl olduğu konusunda öncelikli ülkelerde ve gerekirse diğer AB ülkelerinde olanaklar ölçüsünde imaj araştırması yapılması.
- İyileştirilmesi veya değiştirilmesi gereken noktaların belirlenmesi
- Yapılacak iyileştirmeye uygun yöntemlerin iletişimcilerle belirlenmesi

4. “Türkiye Markası” oluşturulması

- Türkiye hakkında görüşler ve karşılığındaki mesajlara dayalı
- Slogan ve parolalar içeren
- Profesyonel iletişim yaklaşımına dayalı
- Reklam boyutu olan bir Türkiye Markası yaratılması ve önemli uluslararası organizasyonlar, sportif, sanatsal, kültürel faaliyetler ve fuarlarda uygulanacak özel reklam kampanyalarının önceden geliştirilmesi ve bunlara hedef ülkelerin iletişim araçlarında yer verilmesi

5. Parlamenter işbirliği

- AP'yle ilişkiler, etkinlikler, stajyerler
- AP'de Türkiye Dostluk Grubu
- Siyasi Gruplar/Partiler, Siyasi Gruplara ve Partilere danışman verilmesi
- Avrupa Siyasi Parti Aileleri: Partilerimizin üyeliği ve toplantılarına etkin katılımı
- Üye ülke parlamentolarıyla temaslar ve ziyaretler, dostluk grupları oluşturulması
- TBMM AB Uyum Komisyonu'yla işbirliği

- Üye ülke ve Türk gençlerinden oluşan “Karma Gençlik Parlamentoları” oluşturulması
- TBMM Dışişleri, İnsan Hakları ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarıyla işbirliği yapılması

6. Medya

- Önemli başkent muhabirleri için geziler
- Muhabirler ve başyazarlar için düzenli bilgilendirme ve programlar
- BYEGM’nin AB yöneliminin güçlendirilmesi
- Yurtdışından davet edilen basın mensuplarında AB ülkelerine ağırlık verilmesi
- Venedik Kulübü çalışma ve toplantılarında Türkiye-AB boyutu
- TV ve radyolarla iletişime geçilmesi
- Euronews’la ilişkilerin güçlendirilmesi, Türkçe yayın ve TR-AB haberleri
- TRT-AB üye ülke Devlet Televizyonlarıyla AB boyutlu işbirliğinin artırılması
- Büyük TV ve Radyo Kanallarıyla (En çok seyredilen AB ülkeleri kanalları) işbirliği (bunların tespiti ve listelenmesi)
- Yerel kanallar ve basın kuruluşları ile iletişime geçilmesi
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ile koordinasyon kurulması
- Ön şartın yerine getirilmesinden sonra Avrupa Komisyonunun MEDIA Programından yararlanılması
- Türkiye’de yaşayan AB kökenli gazetecilerle işbirliği
- AB kökenli basın mensupları ile Türk basın mensupları için ortak platform ve etkinlikler
- AB’deki olumsuz yayımlara zamanında ve açıklayıcı bilgi ve cevap iletilmesi
- AB’deki basın müşavirliklerinin ABİS etkinlikleri gerçekleştirmesi
- Türkiye’deki AB kökenli veya konuk basın mensuplarına bilgilendirmenin artırılması
- AB gazete ve dergilerinin Türkiye özel sayısı veya eki çıkarma taleplerinin içerik ve sponsorluk açısından karşılanması

- Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü sanat galerisinin AB'nin tanıtımı ve Türkiye'nin sanatsal tanıtımı amacıyla etkin kullanımı
- AB ülkelerinde görev yapan Türk basın mensuplarına Türkiye'de bilgilendirme programları düzenlenmesi
- “Int” logolu yurtdışına yayın yapan ulusal televizyon kanallarının yayınlarına Türkiye'yi tanıtıcı olumlu mesajlar yerleştirilmesi
- AB boyutlu Medya Takip/Analiz Merkezi oluşturulması

7. AB Kurumlarıyla, AB ülkelerinin ilgili kamu kurumlarıyla işbirliği

- AB Konseyi Genişleme Grubuyla ilişkiler
- Üye ülkelerin AB bakanlıklarıyla ilişkiler
- Üye ülkelerin iletişim kurumlarıyla işbirliği
- Twinning projelerine iletişim boyutu

8. Düşünce kuruluşları

- Kağıt hazırlanması ve toplantılar düzenlenmesinin teşvik edilmesi
- Akademisyen desteği sağlanması
- STRM ve muhatapları arasında ortak etkinlikler
- Türkiye-İtalya Medya Forumu
- Türkiye-İspanya Konferansı
- Aspen, Wilton Park, Chatham House, EPC, CEPS, IFRI.....
- STRATİM'le işbirliği
- “AB Düşünce Grubu”nun ve “Bağımsız Türkiye Komisyonu”nun sağlıklı bilgilendirilmesi ve TR Raporunun dengeli olmasının sağlanması
- Hedef ülkelerde “Akil Adamalar Grubu” oluşturulması ve desteklenmesi

9. İş çevrelerinin işbirliği ve desteği

- Türk ve AB iş çevrelerinin örgütsel işbirliği (TÜSİAD, TOBBEurochambers, TİSK-Business Europe)

- AB’de yatırım yapan Türk işadamlarının sürece desteğinin alınması
- ABİS’e ayni veya nakdi destek sağlanması
- Şirketler için “sponsor olma mekanizması” yaratılması
- EUROTEx, EUROFER vb. uluslararası organizasyonlarla işbirliği yapılması
- Ülkemizde faaliyet gösteren AB üyesi ülkelerin özel sektör kuruluşları ile uluslararası şirketlerin, sürece aktif katılımının sağlanması, faaliyette buldukları ülkelerin kamuoylarında ve kamuoyu oluşturucusu kurum-kuruluşlar nezdinde etkinliklerin düzenlenmesi ve desteklerinin sağlanması

10. Askeri işbirliği

- Türkiye - Avrupa ordulararası mevcut iyi ilişkilerin ortaya konması
- AGSP operasyonlarına katkılarımızın görünürlüğünün artırılması
- NATO müttefikleri ve/veya Genel Sekreterinin AB üyeliğimize destek veren açıklamalar yapmasının sağlanmasına yönelik çabalar

11. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Meslek Kuruluşlarının muhataplarıyla işbirliği

- Örgütsel işbirliği
- ABİS’e ayni veya nakdi destek
- Türkiye-üye ülke Sivil Toplum Forumları oluşturulması
- AB üyesi ülkelerin kültürel temsilcilikleriyle kurumsal ilişkiler (Fransız Kültür, Goethe Enstitüsü, British Council gibi)
- Yurtdışındaki Türklerin kurduğu STK’ların AGİT, BM, AB ve AK’ye faal katılımları
- “Fikir önderleri” belirlenmesi ve bu lider/üyelerin öncülüğündeki STK faaliyetleri
- Valilik ve kaymakamlıklara bağlı dernekler birimleri aracılığıyla AB’ye ilgi duyan mahalli derneklerin yönlendirilmesi

12. Sivil Toplum Diyalogu’nun (STD) ABİS’in koordinasyonu ve paralelliği içinde olması

- STD 2010 içinde öngörülen “Medya” bileşeninin ve diğer etkinliklerinin iletişim stratejisine destek olacak şekilde planlanması ve yürütülmesi

- STD projelerinin etki analizinin yapılması

13. Akademik ve öğrenci işbirliği

- Üniversitelerarası işbirliği, akademisyen ve öğrenci değişiminin artırılması ve desteklenmesi
- Daha fazla Türk Üniversitesinin AB eğitim/değişim programlarına dâhil olması
- AB programlı (Merkez, Enstitü) üniversitelerle daha yakın işbirliği ve AB Araştırmalarının desteklenmesi
- Erasmus, Avrupa Gönüllü Hizmeti, Comenius Asistanlığı çerçevesinde AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı ile ortak bilgilendirme ve öğrencilerin hazırlanması
- Erasmus Türk öğrencileri ve Erasmus Türkiye Mezunları ağlarının kurulması
- AB üyesi ülkelerle (AGİT modelinde) karma gençlik parlamentoları kurulması
- AB Model Konferansları düzenlenmesi
- AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığıyla yakın işbirliği
- Jean Monnet kürsülerinin, burs ve mezunlarının daha etkin hale getirilmesi
- Üye ülke Üniversitelerinde Türk Kürsülerinin desteklenmesi
- TÜBİTAK ve TÜBA etkinliklerinin AB boyutunun artırılması
- AB alanında yapılacak bilimsel çalışmaların desteklenmesi için önceden belirlenecek konulardaki araştırmalara mali destek ve araştırma fonu kapsamında destek sağlanması
- Erasmus Mundus programına katılım için ödenmesi gereken ulusal katkı payının temin edilmesi durumunda katılım hususunun değerlendirilmesi
- Milli Kütüphane ile AB’de bulunan kütüphaneler arası işbirliğinin artırılması
- Yurtdışındaki öğrencilerin ve akademisyenlerin ülkelere göre listelerinin çıkarılması ve güncellenmesi
- Öğrenci ve akademisyenlerin AB programlarında sayılarının artırılması
- Türkiye’ye gelen yabancı öğrenci sayısının artırılması
- Devlet burslarının AB programlarına yoğunlaşması

- AB kurumlarında staj olanaklarının arttırılması
- Öğrenci etkinliklerin desteklenmesi (Türk günleri, partileri).
- Yurtdışındaki üniversitelerin kadrolarında görev yapan Türk akademisyenlerle iletişime geçilmesi

14. Yerel idareler arasında işbirliği

- AB’de önemli şehirlerle ortak festivaller düzenlenmesi veya katılım sağlanması
- Türkiye Belediyeler Birliği ile ortak çalışmalar
- Kardeş şehir projeleri
- ‘My city’ İletişim Köprüleri
- Çocuk/tatil değişim programları
- Yerel Gündem 21 Kadın Meclisleri ile AB ülkelerindeki muadil oluşumlar arasında işbirliği yapılması
- Mahalli İdarelerin üyesi olduğu uluslararası kuruluşların tespit edilerek iletişim konusunda etkin hale getirilmesi

15. AB ülkelerindeki Türk toplumlarıyla işbirliği

i) AB ülkelerindeki Türk dernekleri

- Ükelere göre listelerinin çıkarılması
- AB konusunda bilinçlendirilmeleri
- Entegrasyon ve uyumun hızlandırılması
- Ulusal ve AP seçimleri konusunda bilinçlendirme yapılması
- Avrupa çapında toplantıların teşviki (AP’de düzenli toplantılar)
- Valilikler, kaymakamlıklar ve belediyeler aracılığı ile Avrupa’daki şehir dernekleriyle işbirliği

ii) AB ülkelerindeki Türk kökenli parlamenterlerle işbirliği

- Listelerin hazırlanması ve güncelleştirilmesi
- Düzenli görüş alışverişinde bulunulması

- Karşılıklı bilgilendirme

iii) Yurtdışına çalışmaya giden vatandaşlarımızın bilgilendirilmesi

- AB'ye entegrasyona katkı sağlamak amacıyla AB'de çalışan din görevlileri ve öğretmenlerin sayısının artırılması ve AB ülkelerine gitmeden önce sağlanacak eğitimlerle Türk ve Türk kökenli vatandaşların AB bilinçlerinin artırılması
- İlgili kamu kurumları ve STK'lar tarafından AB ülkelerinde eğitimler ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi
- AB ülkelerindeki Türk derneklerine materyal gönderilmesi
- Yurtdışında yaşayan Türklerin AB vatandaşları olarak AB mali imkanlarından da etkin bir şekilde yararlanarak AB kamuoyu nezdinde Türkiye'yi tanıtıcı faaliyetlerde bulunmalarının teşvik edilmesi

16. Türkiye'deki yerleşik AB vatandaşlarıyla işbirliği

- Türkiye'de yerleşik AB vatandaşları ile iletişime geçilmesi ve bilgilendirilmesi

17. AB ülkelerindeki Türkiye çıkışlı STK Temsilcilikleri'yle yakın işbirliği

(TÜSİAD, TOBB, İstanbul Centre, KAGİDER Brüksel Ofisi, TURBO, TUSKONvb)

- Listelerinin yapılması ve güncelleştirilmesi
- Etkinliklerinin desteklenmesi ve koordine edilmesi

18. AB konusunda önde gelen Avrupa Okullarıyla (Avrupa Koleji gibi)

İlişkiler

- Ülkelere göre listelerinin yapılması (Avrupa Koleji, LSE, ENA, EUI gibi)
- Türk öğrenci sayısının artırılması
- Seçkin AB programlı okullarda Master ve Doktora burs olanaklarının artırılması
- Türk akademisyenlerin etkili okullarda ders vermesinin sağlanması
- Diploma denkliği tanınan Avrupa Kolejinin farklı bölümlerine yeterli sayıda öğrenci gönderilmesi ve Türkiye Ulusal Seçici Kurulu'nun oluşturulması

19. Türkiye karşıtı oluşumların tutumlarını dengelemeye yönelik çabalar

- Dengeli tartişma platformları oluşturulması

20. Dinlerarası ilişkilerin geliştirilmesi

- Din adamları arasında ilişkilerin ve diyalogun artırılması
- Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak Vatikan'ın desteğinin teşvik edilmesi
- DİTİB faaliyetlerinden yararlanılması
- Dinler arasında karşılıklı olumlu mesajlar verilmesinin sağlanması
- İşlamofobinin aşılmasına yönelik çalışmalar
- Ülkemizdeki dini azınlık kilise ve sinagoglarının AB'deki muadilleri ile iletişiminin arttırılması ve sürece katkılarının sağlanması

21. Sanat dñnyası

- Sanatçılarımızın Avrupa konserlerinin uygun hedef kitleyle buluşması
- Sanatsal etkinliklerin zamanlamasının doğru yapılması
- Etkinliklerde uygun mesajlar verilmesinin sağlanması
- Eurovision şarkı Yarışması'na AB boyutu kazandırılması
- Türk edebiyatının ve önemli eserlerin tanıtımı ve çevirisi
- Sanatsal etkinliklerin profesyonel yöntemlerle tanıtılması
- Kùltür ve sanatımızın farklı unsurlarını (semah, mehter, sanat müziği, süsleme ve el sanatları... vs) yansıtan önemli etkinliklerin birden fazla AB ülkesinde icra edilecek şekilde dolaşıma çıkmasının sağlanması
- Sahne sanatlarına özellikle de tiyatroya ilişkin etkinlikler ve projelerin yer alması

22. Sinema ve DVD

- Türkiye-Avrupa ilişkilerine ve ortak paydalara değinen filmler yapılmasının teşvik edilmesi
- İmajımızı zedeleyen filmlere yanıt filmler hazırlanması
- Avrupa film festivallerinin izlenmesi ve Türkiye'nin katılımının arttırılması

- Reklam filmlerinin teşviki

23. Sporcular ve takımlarımız

- Spor branşları federasyonlarımızın AB konusunda bilgilendirilmesi
- Takımlarımızın Avrupa maçlarına yan etkinliklerle katılımlarının sağlanması ve spor faaliyetlerine AB boyutu kazandırılması.
- Avrupalılığımızın karşılaşmalarda vurgulanması
- Spor müsabakalarında, belirlenen mesajlarımızın sahaya çıkan sporcularımız ve/veya tribünlerdeki seyircilerimiz vasıtası ile pankartlarla duyurulması ve bunun görsel/estetik bir güzellik içinde sunulması

24. Önemli olay ve etkinliklerden yararlanma

- Temmuz 2009-Mart 2010, Fransa'da Türkiye Mevsimi
- Avrupa Kültür Başkenti İstanbul-2010 kapsamında yapılacak etkinlikler
- Hollanda ile Diplomatik İlişki Kurulmasının 400. Yıldönümü Etkinlikleri-2012
- 2016 Avrupa Futbol Şampiyonası-Türkiye'nin Ev sahipliği Adaylığı
- Geleceğe dönük takvim oluşturulması

25. Turizmden ve kültürel mirasımızdan yararlanma, tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri

- Kültür ve Turizm Bakanlığı ve turizm özel sektörünün projeleri
- Pilot "Türk Evi" projeleri yapılması
- Türk Hava Yolları'yla AB yolcuları için etkin iletişim yöntemleri geliştirilmesi
- AB önemli şehirlerinde Türk mutfağını sunacak girişimlerin teşvik edilmesi
- Sergi, sempozyum, konferans ve benzeri etkinliklerin düzenlenmesi (el yazması eserler, arşiv belgeleri ve diğer taşınır kültür varlıklarının tanıtımı)
- Türk mutfağını temsil eden işletmelerin eğitimi ve belgelendirilmesi
- Özellikle turistik bölgelerimizdeki vatandaşlarımızın yabancı turistlere karşı olan olumsuz davranışlarının ortadan kaldırılması için Kültür ve Turizm Bakanlığı'yla işbirliği yapılması

- Tarihi kentler birliği (ve tespit edilen benzeri birlikler) ile ortak projeler üretilmesi
- Kültürel ve tarihi bölgelere yapılan turistik turların teşvik edilmesi

26. Üyesi bulunduğumuz uluslararası örgütlerden üyeliğimiz yönünde destek ve açıklamalar yapılması konusunda çaba gösterilmesi

- BMGK, AK, NATO, İKÖ....KEİ, vb.

27. Trans-Atlantik ilişkilerimizden yararlanılması

- ABD, Kanada, AB ve Türkiye etkinlikleri

28. Lobi, PR ve iletişim şirketlerinden strateji geliştirme ve uygulamada yararlanılması

- Kaynaklar çerçevesinde ve gerektiğinde Dış Temsilciliklerimizin de önerisiyle

29. Türk ve AB özel günlerinin değerlendirilmesi

- 23 Nisan
- 9 Mayıs
- 19 Mayıs
- 29 Ekim: Milli Gün resepsiyonlarına AB ülkelerinde AB boyutu kazandırılması, milli günlerde Türkiye'yi temsil eden kültürel ve sanatsal etkinliklerin AB ülkelerinde düzenlenmesi
- Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerde Türk kültürünün daha iyi yansıtılması adına "Geleneksel Türk Günü" düzenlenmesi

30. Diğer uygun görülecek etkinlikler

II. TÜRKİYE'YE YÖNELİK İLETİŞİM STRATEJİSİ (TÜYİS)

A) Temel Hedef:

- Türkiye'deki tüm kesim ve vatandaşları, AB ve üyelik sürecimiz hakkında doğru bilgilendirmek, bilgi eksikliklerini gidermek ve önyargıları ve yanlış algılamaları ortadan kaldırmak
- Katılım süreci ve üyeliğimizin günlük hayatımıza etkisini anlatmak
- Ülkemizdeki AB Mali İşbirliği Projelerinin yararlarını göstermek

- Türkiye’de AB sürecine ilişkin tartışmaların niteliğini arttırmak ve bilimsel gerçekler temelinde yapılmasını sağlamak
- Üyelik sürecimizle ilgili olarak sağlıklı bir kamuoyu oluşturmak ve reform ve katılım sürecimizin sahiplenilmesini sağlamak
- İletişim etkinliklerini etkin hale getirmek için koordinasyon sağlamak

B) Mesajlar: Bilgi eksikliği olan ya da yanlış algılamaların olduğu konulara, farklı sosyal grupların ihtiyaçlarına göre Genel ve Özel Mesajlar belirlenmesi ve sistemin iki yönlü işlemesi.

TÜYİS iki yönlü işleyecektir. Kamuoyunun bilgi eksikliği, ilgi alanları, endişeleri ve ihtiyaçları konusunda dinlenmesi ve iyi anlaşılması (ilk yön) ve buna göre mesajlar hazırlanması (ikinci yön) gerekmektedir.

Mesajlar tüm aktörlerin katkılarıyla belirlenecek ve güncelleştirilecektir.

Genel Mesajlar:

- Avrupa Birliği’nin yapı ve değerler olarak önemli olduğu
- Türkiye için AB üyeliğinin bir çağdaşlaşma projesi olduğu
- Katılım sürecinin ve üyeliğin günlük hayata ve çeşitli kesimlere (işçilere, öğrencilere, kadınlara, tüketicilere, engellilere, sağlık sektörüne, sanatçılara vb.) yarar sağladığı
- Gümrük Birliği’nin Türkiye ekonomisine katkılarda bulunduğu
- Çeşitli yanlış algılamaların (egemenliğimizin elden gideceği, AB’nin yekpare bir blok olduğu ve Türkiye’yi istemediği, AB’nin kendi koşullarını empoze ettiği, AB’nin Türkiye’yi böleceği, Gümrük Birliği’nin Türkiye için dezavantaj olduğu, Türkiye’nin üye olunca kültürel kimliğini kaybedeceği vb.) giderilmesi için mesajlar
- “Ankara Kriterleri” yaklaşımı

Özel Mesajlar:

Farklı sosyal gruplara göre belirlenecektir. Turizmciler, işçiler, öğrenciler, kadınlar, tüketiciler, engelliler, iş çevresi, tarım sektörüne, sağlık sektörüne vb. mesajlar, ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte hazırlanacaktır.

Farklı sosyal taraflar için:

- Katılım sürecinde yapılması gerekenler
- Üyeliğin her müzakere faslında ilgili sosyal taraflara özel etkileri
- Katılım sürecinin ve üyeliğin sağladığı mali olanaklar
- AB'nin topluluk programları (özellikle eğitim ve gençlik konularında)
- Türkiye'nin müzakere sürecinde yaptığı çalışmalar

C) Hedef Kitle:

- TBMM ve siyasi parti grup ve teşkilatları
- Medya
- Ticaret, Sanayi ve Ziraat Odaları ve KOBİ'ler
- Sendikalar
- Üniversiteler, gençler, öğrenciler, çocuklar
- Kadınlar
- Düşünce ve araştırma kuruluşları
- Din görevlileri

D) Araçlar/Etkinlikler: Kullanılacak araçların ve etkinliklerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi

Önerilen Araçlar ve Etkinlikler:

1. Veritabanı oluşturulması

- Kamuoyunun bilgi ihtiyacına ilişkin verilerin toplanması
- Proje veya etkinlik temelinde yapılan tüm çalışmaların listelenmesi

- Stratejide yer alan her kurum, kuruluş ve temas noktalarının listelenmesi

2. ABİS web sitesi kurulması (Türkçe ve olanaklar ölçüsünde İngilizce, Fransızca ve Almanca)

- ABİS altında hedef ülkelere ilişkin alt web siteleri yapılması
- Elektronik iletişim ve tartışma yöntemlerinin kullanımı (facebook, twitter ve bloglar)
- ABİS genel ve ulusal (ABYİS ve TÜYİS) etkinlikleri takvimi oluşturulması
- Elektronik ortamda iletilebilecek proje formu oluşturulması
- Gerekli her alanda Bilgi Bankası oluşturulması ve güncelleştirilmesi
- TR-AB Bilgi Kütüğü (bilgi notları, yazılmış kitap, tez ve makaleler) oluşturulması
- TR ve AB’de AB konularıyla ilgilenen akademisyenler listesi (konu ve ülke temelli)
- Düşünce kuruluşları listesi (ülke ve konu temelli) oluşturulması ve güncellenmesi
- Aktörlerin listesinin oluşturulması ve güncellenmesi
- İnternette Türkiye’ye yönelik karalama faaliyetleri ve oylamalar konusunda sivil toplumu uyaracak mekanizmalar oluşturulması
- Avrupa ve Türkiye’yi olumlu yönde ilişkilendirebilecek her türlü temanın belirlenmesi için herkesin önerisini iletilebileceği bir platform oluşturulması ve internet sayfası aracılığıyla vatandaşların önerilerinin alınması
- Ülkemizin tanıtımına yönelik internet sitelerine link verilmesi

3. İmaj çalışması

- Avrupa Birliği’nin Türkiye’deki imajının nasıl olduğu konusunda imaj araştırması yapılması
- İyileştirilmesi veya değiştirilmesi gereken noktaların belirlenmesi
- Yapılacak iyileştirmeye uygun yöntemlerin iletişimcilerle belirlenmesi

4. TBMM ile yapılacak çalışmalar

- Siyasi partilerin gruplarının ve mensuplarının bilgilendirilmesi
- AB Uyum Komisyonu ile eşgüdüm içinde çalışılması

- Avrupa Siyasi Parti Aileleri: Partilerimizin üyeliği ve toplantılarına etkin katılımı
- Üye Ülke Parlamentolarıyla temaslar ve ziyaretler
- AP ile temasların yoğunlaştırılması
- Personel değişimi ve staj olanakları

5. Medya

- Başyazarlar, köşe yazarları ve muhabirlerin katılım süreciyle ilgili bilgilendirilmesi
- Medya mensuplarının, üye ülkelerdeki muadilleri ile ortak tartışma platformlarında yer almaları
- Yerel basının, bulunduğu bölgelerle ilgili olanak ve gelişmelerle ilgili bilgilendirilmesi.
- Ön şartın yerine getirilmesinden sonra Avrupa Komisyonunun MEDIA Programından yararlanılması
- AB boyutlu Medya Takip/Analiz Merkezi oluşturulması
- Euronews'un Türkçe yayınları için planlama desteği ile bilgi ve doküman sağlanması
- Ulusal ve yerel TV ve radyo kanallarıyla programlar hazırlanması
- Üyelik sürecimizle ilgili olarak sağlıklı bir kamuoyu oluşturmak amaçlı ulusal televizyonlarımızda yayınlanmak üzere AB üyeliğinin günlük hayatımıza katacağı olumlu etkileri anlatan tanıtıcı kısa filmler yapılması
- Farklı bölgelerdeki projelerin anlatılması
- “Yerel Medya Eğitim Seminerleri”nin AB konusunda yerel medyayı bilgilendirme platformu olarak değerlendirilmesi
- Medyaya yönelik yayınlarda AB boyutunun artırılması
- AB'yi tanıtan dolaylı mesajların TV dizilerine yerleştirilmesi

6. Düşünce kuruluşları

- Kamuoyuna mesajların hazırlanmasında beraber çalışılması
- AB'nin ve Türkiye'nin katılım sürecinin tartışılması için çalışmalar ve toplantılar düzenlenmesi

- Akademisyen desteği sağlanması

7. İş çevrelerinin işbirliği ve desteği

- İş çevrelerinin Türkiye'nin teknik çalışmaları ve siyasi gelişmeler konusunda bilgilendirilmesi
- İş çevrelerinin hedef kitleye ulaşılmasında destek sağlaması
- Oda, Borsa ve Birliklerin katkılarının sağlanması (TOBB ve SİAD'lar başta olmak üzere)
- TÜYİS'e aynı veya nakdi destek sağlanması
- Avrupa İşletmeler Ağı kapsamındaki konsorsiyumların iletişim ağı sağlaması

8. Askeri işbirliği

- AB sürecinde askeri kuruluşlarla etkin işbirliği
- Askerlik görevi sırasında AB bilgilendirmesi yapılması

9. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Meslek Kuruluşlarının muhataplarıyla işbirliği

- İlgili hedef kitleye ulaşılmasında destek sağlaması
- Sivil Toplum Geliştirme Merkeziyle İşbirliği
- Bilgilendirme amaçlı organizasyonları yapması
- TÜYİS'e aynı veya nakdi destek sağlanması
- STK'ların ilgili kamu kurumları ile bir araya gelip bilgilenebilmesi ve sosyal grupları bilgilendirmek için beraber çalışması
- Üye ülkelerden muhataplarıyla bir araya gelerek görüş alış verişinde bulunmaları
- TOBB'la "Ortak Geleceğimiz Avrupa Birliği" Projesinin ilerletilmesi
- Milli Eğitim Bakanlığının yetişkinlerin mesleki eğitimine yönelik "Mesleki Gelişim Modülleri"ne "AB Vatandaşlığı ve AB Vizyonu Modülü"nü eklenmesi
- Valilik ve kaymakamlık dernekler birimleri aracılığı ile çalışmalar yürütülmesi

10. Sivil Toplum Diyalogu'nun (STD) ABİS'in eşgüdümü ve paralelliği içinde olması

- Türkiye ve AB'deki yerel ve ulusal televizyonların, radyoların ve gazetelerin ortak projeler üretmesi, uygulaması ve uzun dönemli diyalog tesis etmesi
- Türkiye'deki medya mensuplarına eğitimler verilmesi
- Türkiye'deki STK'lara çalışmaları hakkında medyayla iletişim kurmaları ve medyayı kullanmaları konusunda eğitimler verilmesi
- STD 2010 içinde öngörülen "Medya" bileşeninin ve diğer etkinliklerinin iletişim stratejisine destek olacak şekilde planlanması ve yürütülmesi

11. Akademik ve öğrenci işbirliği

- Üniversitelerin öğrencilere AB sürecinin anlatılmasında organizasyon desteği sağlanması
- Hem AB-Türkiye ilişkileri hem de belirli sektörlerde akademik tartışma platformları oluşturulması ve raporlarının hazırlanması
- Üniversitelerdeki AB Araştırmaları ve Uygulama Merkezlerinin aktif hale getirilmesi
- Üniversitelerde AB'nin spesifik alanlarına ilişkin panel ve forumlar yapılması
- İlk ve orta öğretim okullarda öğrenciler ve öğretmenler için bilgilendirme çalışmaları yapılması
- İlk, orta ve yüksek öğretim ders kitaplarında Türkiye'nin Avrupalılığının işlenmesi
- Öğrencilere ulaşmada öğretmenlerin eğitilmesi (İKV'nin İlköğretimde ABC Projesi vb.)
- Medya Okuryazarlığı ders programından yararlanılması, "AB Okuryazarlığı" eğitim programı hazırlanarak müfredata alınması
- AB konularının eğitim programlarına dahil edilmesi

12. Yerel idarelerle işbirliği ile Valiliklerde ve Kaymakamlıklarda AB konusu

- Türkiye'de üye ülkelerle ortak festivaller düzenlenmesi
- Kardeş şehir projelerinin geliştirilmesi

- Yerel idarelerin AB mali kaynakları konusunda bilgilendirilmesi
- Yerel idarelerin AB projelerinin kamuoyuna anlatılması
- Valiliklerde AB konularının izlenmesi ve valilik uzmanlarının illerde AB konularında tanıtım yapılmasında aktif görev alması
- Bölgesel Kalkınma Ajanslarıyla işbirliği
- Valilik ve kaymakamlıklarca tespit edilecek, halkın yoğun kullandığı kamu hizmet alanlarında AB'yi tanıtıcı materyaller (TV, yayın. broşür) kullanılması

13. “AB karşıtı ya da çekingen” oluşumların tutumlarını dengelemeye yönelik çabalar

- Dengeli tartışma platformları oluşturulması

14. Dinlerarası ilişkilerinin geliştirilmesi

- Dinler ve din adamları arasında ilişkilerin geliştirilmesi, diyalog kurulması
- Ziyaret ve ortak etkinlikler düzenlenmesi

15. Reklam

- İletişimcilerle birlikte AB üyeliğinin getirileri konusunda slogan ve mesajların hazırlanması
- Mesajların reklam ajanslarıyla TV, radyo, gazete, reklam panoları için hazırlanması
- Broşürler ve afişler bastırılması
- AB'yi tanıtıcı programlar hazırlanması
- Halkın yoğun olarak yararlandığı kamu hizmetlerinin sunumunda kullanılan uygun materyallerde (yeşil kart kapakları, öğrencilere verilen dokümanlar, sağlık kurumlarınca verilen evraklar vb.) AB'yi tanıtıcı ipuçları verilmesi

16. Kültür, tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri

- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi faaliyetlerine AB boyutu eklenmesi
- AB ülkelerinin sanatçıları ile ortak konserler düzenlenmesi
- 9 Mayıs Avrupa Gününde yapılacak tanıtımlar ve etkinliklerin belirlenmesi

- 9 Mayıs'ta büyük illerde festival benzeri etkinlikler düzenlenmesi
- Farklı şehirlerde Avrupa filmleri festivalleri düzenlenmesi
- AB'nin farklı yönleriyle ilgili öğrencilere yönelik yarışmalar düzenlenmesi
- Turizm personeline yönelik turizm rehberliği, otelcilik, lokantacılık alanındaki eğitim programlarına AB dersleri eklenmesi
- AB ile ilgili sorular için çağrı merkezi kurulması (ALO AB Hattı)
- Ülke genelinde tanıtım turları (road show) düzenlenmesi
- AB ve Türkiye ile ilgili görsel malzemelerin hazırlanması ve "AB Türkiye Tanıtım Otobüsleri" ile şehirlere gidilerek görünürlük çalışmaları yapılması
- Meslek örgütleri, STK'lar, akademisyenlerle çalışma yemeklerinin düzenlenmesi
- AB Bilgi Merkezlerinin sayısının artırılması
- ABGS'de bilgi merkezi kurulması
- AB'yle veya bazı üye ülkelerle ortak gerçekleştirilen üst düzey etkinliklerin, Türk kamuoyuna mesaj amaçlı kullanılması
- AB ülkelerinin sanatçıları ile farklı alanlarda sanatsal etkinlikler (konserler, gösteriler, plastik sanat sergileri, çalıştaylar vb.) düzenlenmesi
- AB ülkelerinden ve ülkemizden uzmanların "sanat eğitimi" konusunda geçici sürelerle değişimlerinin sağlanması, bu alanda ortak platformlar oluşturulması
- Sahne sanatlarına ilişkin (tiyatro, opera, bale vb) etkinliklere yer verilmesi
- Katkı payı sağlanan AB Kültür Programı, Uluslararası Sergiler Bürosu (EXPO), EURIMAGES ve Görsel İşitsel Gözlemevi, Akdeniz için Birlik, "Avrupa Miras Günleri"nden yurtdışı proje önerilerine kaynak sağlanması

17. Merkezi Finans ve İhale Birimi ve diğer ilgili taraflarla AB mali işbirliği projelerinin sonuçlarının kamuoyuna aktarılması

18. Lobi, PR ve iletişim şirketlerinden strateji geliştirme ve uygulamada kaynaklar çerçevesinde yararlanılması

19. Türk ve AB özel günlerinin değerlendirilmesi

- 23 Nisan
- 9 Mayıs
- 19 Mayıs
- 29 Ekim

20. Diğer uygun görülecek etkinlikler

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Burak KAYA
Doğum Yeri ve Tarihi : Beypazarı / 08.06.1984

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bilecik Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : Muhasebe, LLP/Erasmus
Projeler : -
Çalıştığı Kurumlar : Bilecik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ofisi

İletişim

Adres: Kalaba Mah. Ahmet Vefik Paşa Cad. No: 5/5 Keçiören / ANKARA
Tel: 0 541 327 63 45
E-Posta Adresi: sayhanburak@hotmail.com

Tarih:

İmza: